

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**TÝN NAD VLTAVOU 1850 AŽ 1918 – SAMOSPRÁVA MĚSTA
A ÚLOHA MÍSTNÍCH ELIT V NÍ**

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Martínková, Ph.D.

Autor práce: Bc. Pavla Janošová

Studijní obor: Archivnictví navazující

Ročník: 3.

2012

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 27. července 2012

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce Mgr. Lence Martínkové Ph.D. za konzultace a rady plné podnětných nápadů. Za laskavé a vstřícné chování po celou dobu spolupráce. Dále bych chtěla poděkovat archivářům Státního okresního archivu v Českých Budějovicích, kteří mi byli nápomoci při zapůjčování pramenů. A poslední dík patří mé rodině, a partnerovi za trpělivost a poskytnutou oporu během celého studia.

Pavla Janošová

Týn nad Vltavou 1850 až 1918 – samospráva města a úloha místních elit v ní

Ve své diplomové práci jsem se zaměřila hlavně na přenesenou působnost obce, tedy agendu, kterou na ní delegoval stát. Navázala jsem tím na svou bakalářskou práci, kde jsem zpracovala zejména samostatnou působnost obce a volby do obecních orgánů.

Upozornila jsem na problémy s tím spojené, jako otázka financování a spolupráce na jednotlivých úrovních státní správy. Na úvod jsem zařadila teoretickou část o vzniku obecní samosprávy, okresní samosprávy, vývoji politické správy a zařadila jsem i pár biogramů významných představitelů obce. Další hlavní část jsem věnovala zákonům, které byly pro obec vydávány v zemských a říšských zákonících. Doplnila jsem volby do místní školní rady a jednotlivých odborů zastupitelstva. Hlavní oporou mi opět byla metodika brněnské školy vedená Lukášem Fasorou, Jiřím Malířem a Jiřím Hanušem.

Pavla Janošová

Týn nad Vltavou 1850 až 1918 – samospráva města a úloha místních elit v ní

In my diploma thesis I have mainly focused on the transferred authority - it is that agenda which was delegated by the state. By this way I have extended my bachelor thesis where I especially wrote about the separate authority of the area and the elections for the local authority. I have pointed out the related problems, as the questions of finance and cooperation on particular levels of the civil service.

In the beginning of my thesis I have engaged the theoretical part about the origins of the local and district administration, the development of the political administration and finally I have engaged some biograms about the famous representatives of the area. The next main part of my thesis is dedicated to the laws that were issued for the area in provincial and of the empire codes of law. Then I have completed the elections to the local school council and to the particular departments of the local authority. I have mainly derived from the methods of the school in Brno which is leaded by Lukáš Fasora, Jiří Malíř and Jiří Hanuš.

Obsah

1. Úvod	10
2.Přehled všeobecného vývoje veřejné správy v habsburské monarchii v letech 1848-1918 se zvláštním zřetelem k českým zemím	13
2.1. Změny ve veřejné správě státu v letech 1848-1867 na centrální úrovni	14
2.2. Organizace státní politické správy v letech 1848-1867.....	17
2.3. Organizace a vývoj státní politické správy v letech 1868 až 1918.....	19
3. Konstituování a vývoj obecní samosprávy v letech 1848 - 1918.....	24
3.1. Přechodné období budování samosprávy a Stadionovo prozatímní obecní zřízení (1848-1851)...	25
3.2. Vývoj územní samosprávy v období neoabsolutismu	27
(1852-1860).....	27
3.3. Obecní samospráva podle tzv. únorové ústavy a Schmerlingova pojetí (1862-1867).....	27
3.4. Volební řády do zastupitelských sborů a do obecních orgánů,praktické důsledky jejich změn v jihočeské oblasti	31
3.5. Vývoj vltavotýnského správní obvodu v letech 1848 až 1918.....	33
4. Obecní samospráva v Týně nad Vltavou	36
4.1. Obecní volby v Týně nad Vltavou v letech 1861 až 1902	36
4.2. Přirozená čili později samostatná působnost obecních orgánů v Týně nad Vltavou.....	48
4.3 Přenesená působnost obecních orgánů v Týně nad Vltavou.....	60
4.3.1 Obecní příjmy a daně	61
4.3.2.Veřejní zaměstnanci.....	66
4.3.3.Volební záležitosti	71
4.3.4 Tržní policie	72
4.3.5. Stavební policie.....	72
4.3.6. Zdravotní policie.....	73
4.3.7. Školské záležitosti.....	74
4.3.8. Úřední a organizační záležitosti.....	76
4.3.9. Vojenské záležitosti	77
4.3.10. Údržba patronátních budov - výdaje.....	77
4.3.11. Dobročinné sbírky.....	77
4.3.12. Pozemková evidence – součinnost se soudy.....	78
4.3.13. Politické záležitosti	78
4.3.14. Sociální záležitosti	78

5. Místní měšťanské elity v Týně nad Vltavou a jejich uplatnění v obecní samosprávě	79
6. Konstituování okresní samosprávy v Čechách	84
(1862-1918)	84
6.1. Okresní samospráva v Týně nad Vltavou 1862 až 1918	86
7. Český zemský sněm a zemský výbor do vydání anenských patentů (1848-1913)	89
8. Přehled základních norem, které se týkaly obcí a správní působnosti jejich samosprávných orgánů.....	93
8.1. O správě jmění v obcích spojených.....	93
8.2. Poučení o obecním zákoně.....	94
8.3. Nařízení o obecních zastupitelstvech	96
8.4. Prohlášení místodržícího z 2. května 1850 vydávání domovských listů.....	96
8.5. Vládní jazykové opatření	97
8.6. Nařízení ministerstva vnitra a práv z 28. března 1855	97
8.7. Nařízení vydané místodržitelstvím 3. února 1855.....	98
8.8. Vyhláška zemského finančního ředitelství z 12. července 1855	99
8.9. Císařské nařízení z 23. března 1857.....	99
8.10. Císařské nařízení z 23. prosince 1858.....	100
8.11. Společné nařízení ministerstva práv, ministerstva vnitra a nejvyššího policejního úřadu z 8. listopadu 1858.....	100
8.12. Nový obecní zákon z 24. dubna 1859	101
8.13. Instrukce pro pohodné v Čechách	116
8.14. Nařízení státního ministerstva z 26. listopadu 1860.....	118
8.15. Pravidla o volbách do obecních orgánů	118
8.16. Opatření o úhradách poplatků v porodnicích	119
a v ústavech duševně chorých	119
8. 17. Nařízení císařské ze dne 9. prosince 1866 o vyměřování penze a odbytného státních úředníků a služebníků	119
8. 18. Zákon ze dne 11. listopadu 1868 upravují obecní zákon ze dne 16. dubna 1864.....	119
8. 19. Zákon ze dne 3. prosince 1868 v příčině opatrování chudých	120
8. 20. Zákon ze dne 29. března 1873, kterým se obec zplnomocňuje uvedení daně z psů.....	121
8. 21. Nařízení místodržitelství ze dne 14. listopadu 1873 v příčině zamezení zneužívání blanket knížek pracovních a služebních	121
8. 22. Vyhlášení místodržitele ze dne 6. prosince 1877 týkající se ošacení těch osob, které soudně potrestány byly a postrkem do svého domova dopraveny mají být	122
8. 23. Vyhlášení správce místodržitelství ze dne 25. července 1881 v příčině dalšího vybírání mýta na Vltavotýnském mostě.....	122

8. 24. Zákon ze dne 19. září 1883 týkající se rozepsání přírážek obecních, okresních, samosprávnými úřady vyššího řádu	122
8. 25. Zákon ze dne 2. prosince 1884 v příčině vysazování a ochrany alejí a jednoduchých stromořadí podél veřejných silnic	122
8. 26. Zákon ze dne 18. dubna 1886 o zřizování a udržování příjezdů k železnicím	123
8. 27. Zákon ze dne 23. února 1888 týkající se organizace zdravotní služby v obcích	123
8. 28. Nařízení místodržitele ze dne 8. února 1889, týkající se organizace zdravotní služby v obcích	124
8. 29. Zákon ze dne 17. února 1889, týkající se povolování poplatků za výslovné přijetí do domovského svazku	124
8. 30. Vyhlášení místodržitele ze dne 23. září 1889 kterým se povoluje další vybírání mýta na vltavotýnském mostě.....	124
8. 31. Zákon ze dne 22. ledna 1891 týkající se povolování poplatků za řízení úřední v záležitostech zdravotní služby	125
8. 32. Vyhlášení místodržitele ze dne 3. října 1891, týkající se rozdělení politických úředních okresů v Čechách v sedm okresů lesní inspekce	125
8. 33. Vyhlášení místodržitele ze dne 7. března 1892, kterým se ustanovuje, jak se mají vést juxtované rejstříky o dovolovacích listech k odbývání tanečních zábav, pak o povinnostech, jež v příčině té se stanoviska zákonů politických a poplatkových náležejí obecním starostům.....	125
8. 34. Zákon ze dne 16. června 1892 v příčině užívání veřejných silnic a cest, které nejsou erární, ke zřizování železnic.....	125
8. 35. Zákon ze dne 6. ledna 1893 v příčině změny ustanovení v organizace zdravotní služby v obcích	126
8. 36. Zákon ze dne 14. ledna 1893, který se týká dohledu nad hospodářstvím v obecních lesích	126
8. 37. Vyhlášení místodržitele ze dne 1. července 1894 o ustanovení prohlídce mrtvých	126
8. 38. Vyhlášení místodržitele ze dne 22. ledna 1904 o rozdělení politických úředních okresů v Čechách v osm okresů lesní inspekce	127
8. 39. Vyhlášení místodržitele ze dne 31. července 1905, týkající se výpovědního a stěhovacího řádu pro město Týn nad Vltavou.....	127
8. 40. Zákon ze dne 17. dubna 1906, kterým se upravuje výslužné obecních a obvodních lékařů	127
8. 41. Vyhlášení místodržitele ze dne 10. května 1906 o zřízení cejchovního úřadu v Týně nad Vltavou	127
8. 42. Vyhlášení místodržitele ze dne 28. června 1906 o rozdělení politických úředních okresů v Čechách v jedenáct okresů lesní inspekce.....	128
8. 43. Vyhlášení místodržitele ze dne 15. července 1907 o rozdělení politických úředních okresů v Čechách ve čtrnáct okresů lesní inspekce	128
8. 44. Zákon ze dne 29. května 1908, kterým se upravují služební poměry úředníků při obcích	128
8. 45. Vyhlášení místodržitelství ze dne 12. srpna 1909 o prováděcích předpisech, kterým se upravují služební poměry obecních úředníků.....	130
8. 46. Nařízení místodržitele ze dne 3. srpna 1914, týkající se soupisu zásob nezbytných spotřebních předmětů, a to především pšenice, žita, ovsa, sena a mouky	132

8. 47. Nařízení místodržitele ze dne 21. listopadu 1914 o soupisu zásob obilí, brambor a mouky.....	132
8. 48. Vyhlášení místodržitele ze dne 6. prosince 1914 o stanovení nejvyšších cen pro obchod s obilím a moukou ve velkém	132
8. 49. Nařízení veškerého ministerstva ze dne 15. ledna 1918, kterým se vydávají omezující policejní nařízení v příčině pasů	133
8. 50. Vyhlášení místodržitel ze dne 13. února 1915 ve shodě s vojenskými teritoriálními veliteli v Praze a Litoměřicích a c. k. zemským finančním ředitelstvím v Praze ohledně policejního omezení o cestovních pasech.....	133
8. 51. Císařský patent ze dne 29. prosince 1915 o některých opatřeních v záležitostech zemského hospodářství, jakož i hospodářství okresů a obcí v Českém království	134
9. Přílohy	135
10. Seznam použitých pramenů a literatury	138
11. Jmenný rejstřík	141
12. Místní rejstřík	160
13. Závěr	163

1. Úvod

Vývoj české politiky ukazuje, jak velkou faktickou roli hrála otázka samosprávy a jejího rozvoje v českém politickém programu i jeho praktickém naplňování. Samosprávu a její budování se na přelomu 19. a 20. století podařilo povýšit na prvořadé téma tzv. *velké politiky*, a to díky představě, že dosažení minimální podoby zemské autonomie v rámci rakouského mocnářství bude plnohodnotně suplovat zatím nedosažitelný státoprávní program.¹

Nechala jsem se inspirovat hlavně výsledky brněnského Centra pro výzkum moderní společnosti a demokracie a především studiemi Jiřího Malíře, Lukáše Fasory a jejich spolupracovníků, kteří přebírají zejména metody frankfurtského projektu *Stadt und Bürgertum*, který věnuje největší pozornost přelomu 18. a 19. století a vychází z předpokladu, že v procesu modernizace státu hrálo město a měšťanské obyvatelstvo centrální úlohu. Zohledňuje i výsledky bádání regionálních autorů, kteří jsou jako jediní schopni nejlépe proniknout do místních poměrů jednotlivých měst a regionů, protože jsou to právě Peterem Urbanitschem zdůrazňované místní elity, které způsobují různorodost vývoje v různých městech, zemích i menších částech habsburské monarchie.

Na moravské badatele působí frankfurtský projekt nejucelenějším dojmem. Historikové vidí hlavní přednost projektu oproti biefeldskému (představitel Jürgen Kocka, *Sozialgesichte des neuzeitlichen Bürgertums: Deutschland im internationalen Vergleich*) ve větší univerzálnosti a nadčasovosti, protože zkoumá modernizaci měst a v jejím rámci změny a struktury městské společnosti, a proto stojí na pomezí bádání o dějinách měst a dějinách občanské společnosti. S některými dílčími úpravami vyplývajícími z odlišné pramenné základny je nejlépe aplikovatelný pro české země. Cílem výzkumu je analýza obecních voleb – jejich mechanismus a šíře volebního práva, abychom získali představu, jakým způsobem byla lokální politická moc delegována. Je potřeba sociální strukturu měst, složení a proměny jejich řídicích vrstev propojit

---

¹ Luboš VELEK, *Rozvíjení české samosprávy jako náhrady neexistujícího státu a jako předstupně státní samostatnosti*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s 149.

s vývojem politické ústavy, stran, správního systému, hospodářských poměrů a infrastruktury.²

Další badatelský směr, z kterého jsem čerpala, je zaměřen na úroveň okresních samosprávných orgánů a výzkum lokálních elit venkovských obcí, kterému bych se ráda věnovala i v budoucnu.³ Nejvýznamnějším představitelem tohoto směru je Milan Hlavačka a jeho *Zlatý věk české samosprávy* doplňuje donedávna zásadní práci Jiřího Klaboucha *Die Gemeindeselbstverwaltung in Österreich 1848 – 1918*.

Další základní literaturou je Lukáš Fasora, *Sociální a profesní struktura brněnské komunální reprezentace v letech 1851 – 1904*, ČČH 103, č. 2, s. 354 – 381.; Pavel Kladiwa, *Stav badání k problematice formování a vývoje občanské společnosti v 19. (18.) století. Srovnání frankfurtského, biefeldského a vídeňského projektu na téma Bürgertum.*, in; Slezský sborník historický, 2002, s. 124 – 143.; Peter Urbanitsch, *Zentralmacht und regionale Selbstverwaltung im 19. Jahrhundert.*, in: XXII. Mikulovské sympozium (Ústřední moc a regionální samospráva), Brno 1996, s. 85 – 105.; Jan Janák: *Státní správa a územní samospráva 1740 – 1945*, in: XXIII, Mikulovské sympozium 1993, Brno 1995.; Jiří Bock: *O městské správě v Chrastavě v letech 1850-1945 a uchování jejich písemností. (Příspěvek k historickému vývoji AM Chrastava)* In: Fontes Nissae 3, Liberec 2002.; Miroslav Novotný – Karel Pletzer – Robert Sak (eds.): *Encyklopedie Českých Budějovic*, České Budějovice 1998, a další.

V rámci svých vlastních výzkumů, jejichž dosavadní výsledek předkládám prostřednictvím své diplomové práce, jsem se věnovala městu Týnu nad Vltavou a jeho místní správě, elitám a dalším souvisejícím problémům, které však bylo třeba studovat především na základě archivních dokumentů. Fond **Archiv města Týn nad Vltavou**, z kterého jsem získala nejvíce informací, je uložen v Státním okresním archivu v Českých Budějovicích. Spisový materiál z manipulačního období po roce 1850, který

---

² Více o metodologii, dílčích výzkumech a prozatímních výsledcích v článku Lukáš FASORA – Pavel KLADIWA, *Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 – 1918. Dílčí výsledky výzkumu v České republice.* in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malř (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s 11 - 40.

³ Na probádání ještě čeká sociální zařazení (povolání) členů komunální politiky, teritoriální mobilita, mezigenerační mobilita (povolání jejich otců), náboženské vyznání, národností příslušnost (resp. obcovací řeč), majetkové poměry a jejich aktivita v místních významných spolcích jako součást života dané lokality. Kromě pramenů, které jsem dosud použila, čekají na probádání rodné a sňatkové matriky, sčítací operáty, tisk, pozůstalostní spisy, materiály ke spolkovým činnostem a další.

pro mne představoval stěžejní část dobových dokumentů, je obsažen v osmi kartonech. Knih zápisů ze zasedání městského zastupitelstva v období do roku 1918 se zde nachází dvacet sedm. Kromě tohoto materiálu jsem využila také informace z vltavotýnské obecní kroniky, která byla vedena v letech 1836 až 1933. Je uložena ve Státním okresním archivu v Českých Budějovicích a digitálně zpřístupněna na webových stránkách Státního oblastního archivu v Třeboni. Pro upřesnění základních životopisných údajů v kapitole „Místní měšťanské elity v Týně nad Vltavou a jejich uplatnění v obecní samosprávě“, pro jmenný rejstřík a upřesnění psaní příjmení osob činných v Týně nad Vltavou jsem využila matriky římskokatolické církve, a sice *matriku narozených z let 1832 – 1839; 1840 - 1849; 1850 - 1858; 1858 - 1866; 1867 - 1873; 1874 - 1880; 1880 – 1890, 1890 – 1903*, která je uložena v treboňském archivu a digitálně zpřístupněnou na jeho webových stránkách. Pro poslední kapitolu jsem čerpala ze *Zákoníků zemských království Českého* vydávaných od roku 1859. Pro léta od roku 1848 byl vydáván *Říšský zákoník* a zde byly přetiskovány i zákony pro jednotlivé země.

2.Přehled všeobecného vývoje veřejné správy v habsburské monarchii v letech 1848-1918 se zvláštním zřetelem k českým zemím

Vývoj české společnosti v 19. století byl formováním národní společnosti, které bylo obecně podmíněno základními přeměnami společenského bytí a vědomí v procesu transformace pozdně feudální společnosti ve společnost kapitalistickou. Dynamický proces utváření moderní české společnosti byl neustálým a značně proměnlivým narůstáním, upevňováním i rozkladem společenských struktur a vazeb.⁴ Tradiční politický systém ve své původní podobě zanikl, ale nebyl dotčen jako základ politické moci vůbec. Revoluční měšťanstvo nikdy v průběhu let 1848 – 1849 nezačalo s budováním vlastní výkonné moci, která by měla nahradit existující moc. Usilovalo pouze o její doplnění ústavními institucemi v legislativní oblasti. Představitelé politické moci zůstali ve funkcích, až na některé výjimky, zůstala jim v rukou i armáda. Celá politická krize byla podnícena zvenčí, byla především důsledkem slabosti starého politického systému a ne výrazem opravdového revolučního odhodlání. Budování „nového Rakouska“ bylo závažným státoprávním aktem a současně modernizací státu, který měl být založen na přiměřených principech a svou hospodářskou politikou všemožně vyjít vstříc těm vrstvám společnosti, které se hlásily o svůj podíl na moci.⁵ Vláda musela ustoupit v otázkách roboty, garantovat či přislíbit osobní svobody, svobodu tisku a shromažďování a řadu dalších přání liberálního měšťanstva a rolnictva.⁶

V českých zemích je tradiční zájem o studium procesu národní emancipace česky hovořících občanských vrstev a jeho zakotvení v procesu emancipačních hnutí ostatních evropských národů, etnických a náboženských menšin na českém území, a je zasazen do širších souvislostí demokratizačních a modernizačních procesů. Vzniká nový obraz plastičtější než ten tradiční, stavějící do protikladu „spravedlivé“ české národní obrození proti „nespravedlivému“ rakousko – německému státu.⁷

---

⁴ Otto URBAN, *Kapitalismus a česká společnost. K otázkám formování české společnosti v 19. století*, Praha 2003, s. 31.

⁵ TAMTÉŽ, s. 45.

⁶ TAMTÉŽ, s. 165.

⁷ Lukáš FASORA – Pavel KLADIWA, *Obecní samospráva*, s. 11.

2.1. Změny ve veřejné správě⁸ státu v letech 1848-1867 na centrální úrovni

Období od revoluce roku 1848 do rakousko-uherského vyrovnání v letech 1866-1867 bylo ve správním vývoji monarchie charakteristické experimentováním, kdy se jednotlivá ministerstva a agendy osamostatňovaly, spojovaly a následně znovu rozpojovaly. Cílem těchto pokusů byla snaha vytvořit systém přesně vyhraněných správních oborů, věcných, kompetenčních i územních, které by umožňovaly efektivní správu státu za co nejnižších nároků na výdaje ze státního rozpočtu. Zejména druhý cíl se dařilo naplňovat pouze za cenu přenašeni stále většího počtu státních agend a pravomocí na bedra samosprávy, jak dále uvidíme.

Druhá tzv. březnová ústava (zvaná též Stadionova), která byla významná i pro konstituování samosprávy, byla vydána pro celou rakouskou monarchii 4. března 1849 a značně posilovala kompetence a postavení panovníka. V jeho rukou byla soustředěna nejvyšší legislativa (zákonodárna moc) a měl možnost vydávat nařízení s provizorní zákonnou mocí. Stejně tak tomu bylo i s exekutivou (výkonnou mocí), kterou vykonával prostřednictvím odpovědných ministrů a jim podřízených úředníků. **Místodržitelé**, které císař jmenoval pro každou korunní zemi monarchie, byli orgány říšské výkonné moci a zodpovídali za výkon a dodržování všech říšských a zemských zákonů. Na základě březnové ústavy měla být dána zemím zvláštní zemská zřízení. Ve skutečnosti však tato zřízení nikdy nevstoupila v platnost. Až do roku 1861 proto běžné zemské záležitosti vyřizovaly i nadále staré stavovské zemské výbory. Do jejich čela byli od roku 1862 postaveni místodržící.

Další institucí zřízenou podle březnové ústavy byla **říšská rada**, která byla poradním orgánem podřízeným císaři, ale ve své činnosti koordinovaným vládou. Do jejího čela byl postaven Carl Friedrich Kübeck. Druhý kabinetní list z 20. dubna 1851 učinil z říšské rady pouze poradní sbor panovníka. První kabinetní list z téhož dne znamenal velkou změnu. Prohlásil vládu za odpovědnou výhradně panovníkovi, čímž klesl její význam z ministerské rady na pouhou ministerskou konferenci.

---

⁸ Petr PRŮCKA– Karel SCHELLE (edd.), *Historie a současnost veřejné správy. Sborník příspěvků z vědecké konference*, spisy PF MU, řada teoretická, sv. 127, Brno 1993 s. 202; Karel SCHELLE, *Organizace veřejné správy 1848 – 1918*, Brno 1993.

Nadále se, i podle březnové ústavy, vláda skládala z jednotlivých ministrů, kteří byli šéfy a představenými ministerstev. Počet ministerských resortů se od 17. března 1848, kdy byla jmenována první rakouská vláda (tzv. ministerská rada), hojně rozrůstal. Jako ústřední úřad podřízený předsedovi vlády a koordinující práci jednotlivých ministerstev bylo vytvořeno **prezídium ministerské rady**. Vykonávalo administrativní práci pro ministerskou radu, vedlo různé protokoly, např. o jejich zasedání. Kromě toho fungovalo jako orgán předsedy vlády (naz. **ministr – prezident**), jemuž pomáhalo při výkonu funkce stálého předsedy ministerské rady.⁹ Ministerská rada rozhodovala kolegiálně většinou hlasů. Pokud šlo o záležitosti zásadní důležitosti, bylo zapotřebí jednomyslnosti. Přesná pravidla ani vymezení působnosti celé vlády však nebyla nikde právně zakotvena.¹⁰

Jednotlivá **ministerstva** byla na rozdíl od ministerské rady centrálně organizovanými úřady, řízenými na základě osobního principu. Znamenalo to, že ministr jako šéf resortu byl sám politicky zodpovědný za veškerá úřední jednání a rozhodnutí svého ministerstva, pokud nepřenechal rozhodnutí na podřízených úřednících. Každé ministerstvo se zpravidla skládalo z několika sekcí neboli odborů v čele se sekčními šéfy. Sekce se dále skládaly z departementů neboli oddělení. Pokud bylo některému sekčnímu šéfovi dočasně svěřeno ministerstvo, než se rozhodne o jmenování nového ministra, byli tito úředníci označováni jako tzv. správci ministerstev. Spolu s **resortními ministry** doplňovali počet členů vlády ještě tzv. **ministři krajani**, kteří zastupovali obyvatelstvo jednotlivých národností v monarchii a zprostředkovali styk jeho politické reprezentace s vládou, a dále **ministři bez portfeje**.

Působnost jednotlivých ministerstev byla stanovena teprve nejvyšším rozhodnutím z roku 1852. Podle této normy měla ministerstva provádět zákony, zejména vydávat prováděcí (tzv. ministerská) nařízení k přijatým říšským zákonům. Dále měla organizovat podřízené úřady a orgány, vydávat jim služební řády a instrukce, manipulační předpisy, atd. Měla rovněž jmenovat úředníky na všechna systemizovaná místa, dohlížet na ně a vykonávat nad nimi disciplinární pravomoc, pokud nebylo zákonem stanoveno jinak. A v neposlední řadě měla sestavovat podrobné roční rozpočty

---

⁹ V praxi býval často ministr – prezident ministrem zahraničních věcí a císařského domu, po roce 1867 to platilo vždy, před tímto rokem byla jeho funkce spíše spojována s funkcí ministra vnitra.

¹⁰ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989, s.287 - 288.

svého resortu. Kromě této rámcové působnosti mělo každé ministerstvo svou působnost speciální, danou vesměs nařízením z roku 1852, které bylo postupně doplňováno dalšími předpisy.¹¹

K původním pěti ministerstvům (tj. zahraničních záležitostí a císařského domu, vnitra, práv, financí a války) přibýlo nejvyšším rozhodnutím ze 17. března 1848 ministerstvo veřejného vyučování, které bylo už v červenci téhož roku změněno v ministerstvo kultu a vyučování. Získalo agendu vyčleněnou z ministerstva vnitra, která se týkala záležitostí náboženských kultů.

Nejvyšším rozhodnutím z 8. května 1848 byla zřízena další dvě ministerstva. Prvním z nich bylo ministerstvo orby, obchodu a živností, které spojovalo téměř všechna nejvýznamnější hospodářská odvětví, tj. zemědělství, průmysl, obchod a živnosti. Druhým bylo ministerstvo veřejných prací,¹² které mělo působnost pro hornictví a hutnictví, stavby a provoz státních železnic, telegrafy, stavby silnic a vodní stavby. V popředí jeho zájmu stála hlavně sociální politika. Z iniciativy druhého ministra Ernsta Schwarzera, který se zabýval dělnickou otázkou ještě před revolucí, bylo vytvořeno „centrální komitě pro dělnické záležitosti“, do něhož příslušeli zástupci z několika ministerstev. Nejvyšším rozhodnutím z 21. listopadu 1848 bylo ministerstvo veřejných prací spojeno s ministerstvem orby, obchodu a živností v jednotné ministerstvo pro obchod, živnosti a veřejné stavby. V souvislosti s touto změnou vzniklo samostatné ministerstvo pro zemědělství a hornictví, které převzalo od ministerstva orby, obchodu a živností agendu vrchní správy zemědělských záležitostí, a od zrušeného ministerstva veřejných prací báňskou správu (hornictví) v nejvyšší instanci. Rozhodnutím ze 17. ledna 1853 bylo ministerstvo pro zemědělství a hornictví opět zrušeno a jeho agendy byly rozděleny mezi ministerstva financí (horní záležitosti), vnitra a Správu státních a fondových statků. Další změnou bylo roku 1859 rozhodnutí z 21. srpna, kdy bylo zrušeno ministerstvo obchodu, živností a veřejných staveb. Hned

---

¹¹ TAMTÉŽ, s. 289.

¹² Zdeněk DEYL: *Z historie přípravy a vzniku zákona o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří*, Československý časopis historický, 21, 1973, s. 527 – 552. ; Jaroslav HOUSER: *Vývoj hornického pojištění*, Praha 1960.; Otto URBAN: *Zprávy živnostenských inspektorů jako pramen hospodářských a sociálních dějin*, in: *K českých hospodářským dějinám 19. a 20. století*, Praha 1979, s. 63 – 128.

v roce 1861 však bylo obnoveno pod označením ministerstvo pro obchod a národní hospodářství.¹³

Na základě rozhodnutí z 25. dubna 1852 vznikl odloučením příslušné agendy z ministerstva vnitra tzv. Nejvyšší policejní úřad.¹⁴ V roce 1859 však byl přeměněn v policejní ministerstvo, které působilo až do roku 1867, kdy zaniklo sloučením s ministerstvem vnitra.

Dne 1. června 1853 bylo zrušeno ministerstvo války. Vzniklo Nejvyšší armádní velitelství. Jednou ze sekcí armádního velitelství bylo i Námořní vojenské velitelství, které bylo v srpnu 1856 zřízeno jako samostatné ministerstvo, ale v roce 1865 bylo rovněž zrušeno. V roce 1869 bylo Vrchní vojenské velitelství opětovně přeměněno v ministerstvo války.

Vydáním Říjnového diplomu 20. října 1860 bylo zrušeno ministerstvo vnitra, ministerstvo práv a ministerstvo kultu a vyučování, jejichž agendy byly sloučeny a místo nich bylo zřízeno jediné státní ministerstvo. Agendami školskými se zabývala rada pro vyučování, včleněná do státního ministerstva. Ve skutečnosti pokračovalo ve svém fungování i ministerstvo práv, i když bylo formálně zrušeno. Státní ministerstvo bylo zrušeno nejvyšším rozhodnutím z 2. března 1867 a současně bylo obnoveno ministerstvo vnitra i ministerstvo kultu a vyučování.¹⁵

2.2. Organizace státní politické správy v letech 1848-1867

Díky zrušení poddanství a odstranění správních kompetencí vrchnostenských úřadů v r. 1848 musela být do veřejné správy zavedena dvoukolejnost. Na jedné straně část správních kompetencí státu vykonávaly státní úřady samy. Na druhé straně byly některé správní úkoly přenechávány orgánům nově zřízené územní samosprávy. Císařské nařízení z 26. června 1849 tak dalo základ nové organizaci veřejné správy na celém území monarchie.

---

¹³ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 290.

¹⁴ Karel KAZBUNDA: *Organisace a archiv nejvyššího policejního úřadu a ministerstva policie (1852 – 1867)*, ČAS, 1, 1923, s. 13 – 50.

¹⁵ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 291- 293.

Základní územní jednotkou státní organizace se staly tzv. **politické okresy**. Vyššími jednotkami se staly **kraje** a **země**. Nejvyšším orgánem na celostátní úrovni bylo **ministerstvo vnitra**. V každém politickém okrese bylo zřízeno okresní hejtmanství jako úřad první instance státní politické správy se všeobecnou působností. V letech 1850 – 1855 se pro ně používalo také označení „podkrajský úřad“. Na krajské úrovni byly zřízeny krajské vlády v čele s krajskými prezidenty. Instančně byly podřízeny přímo ministerstvu vnitra, přestože formálně bylo mezi krajskou vládou a ministerstvem vnitra vloženo v instančním pořadí ještě na zemské úrovni místodržitelství, které bylo určitou úlitbou politickým požadavkům zemských stavovských korporací, zejména zemské šlechty v českých zemích. Tvůrcem tohoto modelu státní politické správy byl ministr vnitra hrabě Stadion. Jeho soustava byla vytvořena pod tlakem revolučních událostí a po nástupu neoabsolutismu přestala záhy vyhovovat.¹⁶ Nová organizace státní politické správy byla proto zavedena 12. května 1855, kdy zahájily svou činnost **smíšené okresní úřady** a **krajské úřady**.

Do čela **smíšených okresních úřadů**, které se staly prvoinstančními orgány státní politické a soudní správy, byli postaveni **okresní představení**. Jejich působnost byla přesně vymezena zákonem a zahrnovala kompetence v politické správě, v soudních záležitostech (kde tyto nové úřady přebraly agendu spojených okresních soudů a okresních hejtmanství) a v záležitostech berních a pokladních. Podobně tomu bylo i u **krajských úřadů**, v jejichž čele stáli **krajští představení**. Záhy se však projevila neakceschopnost a postradatelnost krajských úřadů jako správního mezičlánku, a proto byly krajské úřady v Čechách nařízením z 23. října 1862 zrušeny.

Vliv **zemských místodržitelství** se díky zrušení krajských úřadů značně zvýšil a tyto instituce se všeobecnou působností se staly opět pravidelnou druhou instancí státní politické správy. Už nařízení z roku 1853 stanovilo, že místodržitelství jsou nejvyššími správními úřady v každé korunní zemi, a to 1) pro záležitosti politické a policejní správy vůbec, 2) pro záležitosti kultu a vyučování, 3) pro obchodní a živnostenské záležitosti, 4) pro záležitosti zemědělství a 5) pro ty stavební záležitosti, které se nedotýkaly zemského finančního úřadu nebo nebyly výslovně přikázány jinému úřadu v zemi nezávislému na místodržitelství.¹⁷ Místodržitelství (zemské vlády) byly podřízeny přímo ministrovi vnitra v záležitostech politické správy a ve věcech

---

¹⁶ TAMTÉŽ, s.319 – 320.

¹⁷ TAMTÉŽ, s. 323 – 324.

personálních. Ve speciálních oborech podléhaly také ostatním resortním ministerstvům nebo ústředním úřadům. Jejich působnost se dělila na a) působnost místodržitele a b) působnost vlastního místodržitelství.

2.3. Organizace a vývoj státní politické správy v letech 1868 až 1918

Po obnovení ústavnosti, po rakousko-uherském vyrovnání a zejména po vydání prosincové ústavy pro Předlitavsko v roce 1867 byl vymezen pojem politické správy tak, že do ní náleží v zemích všechny záležitosti, které patří do působnosti ministerstev 1) vnitra, 2) kultu a vyučování, 3) zemské obrany a veřejné bezpečnosti a 4) orby. Zemský šef, v Čechách a na Moravě označovaný jako místodržitel, stál v čele úřadu pod jeho správou, který byl označen jako **místodržitelství**. Od správních kompetencí zemských místodržitelství, která představovala **druhou správní instanci**, se postupně odvíjely kompetence prvoinstančních orgánů státní správy.

Orgánem **první instance** státní politické správy se opět stala **okresní hejtmanství**. Politický okres, který byl jejich správním obvodem, se skládal ze dvou i více soudních okresů, ve výjimečných případech se hranice politického a soudního okresu mohly překrývat. V čele okresního hejtmanství stál státní úředník jmenovaný panovníkem, který nesl tradiční označení okresní hejtman. **Okresní hejtman** mohl část své agendy přenést na podřízené úředníky, tzv. decernenty (z lat. decernere, tj. rozhodovat) a ti poté nesli zodpovědnost za učiněná správní rozhodnutí. Tato novinka měla důležitou roli zejména po roce 1875, když v monarchii bylo definitivně zavedeno správní soudnictví. Působnost okresního hejtmanství, které bylo správním orgánem se všeobecnou působností, byla dost rozmanitá. Obecně ji můžeme rozdělit na trojí záležitosti a to na a) politickou správu v užším smyslu, na b) policii a na c) spolupůsobení pro jednání jiných správních úřadů, a to především finančních a vojenských, v rámci obvodu hejtmanství.

Organizace **místodržitelství** se řídila zákonem z 19. května 1868. Do oboru jeho působnosti spadaly veškeré záležitosti v zemi, které v nejvyšší instanci příslušely do působnosti několika oborových ministerstev. Mělo tak statut zvláštního jednotného nejvyššího státního úřadu pro zemi jako správní provincii. Místodržitel proto ve své kompetenci podléhal několika ministrům. **Zemskému šefovi**, jak zněl oficiální název

místodržitelovy funkce, byly podřízeny všechny politické a ostatní úřady, orgány a veřejné ústavy v zemi. Byl vrchním velitelem policie. Spadaly pod něho také všechny speciální úřady a komise vytvořené pro politickou správu v zemi, jako na příklad zemská zdravotní rada, zemská školní rada, zemská komise pro vyvazování pozemků, zemská komise pro úpravu řek atd. Současně byl zemský šéf také ředitelem zemského finančního ředitelství. S tímto rozhojněním pravomocí místodržitele úzce souvisí i velký nárůst počtu agend, které vyřizovalo místodržitelství. Ten se promítnul i do rostoucích počtů konceptních a manipulačních úředníků a stejně tak i odborného personálu zemského místodržitelství, který vyřizoval různé speciální agendy. Patřil mezi ně zemský zdravotní referent, zemský zvěrolékař a další. Pokud místodržitel ve výjimečných případech přikázal, aby jeho jménem některý úředník či úřad vykonával mimo své správní sídlo záležitosti patřící do působnosti místodržitelství, vytvořila se instituce nazývaná „dohlédací okresní hejtmanství“. Bylo toho využito v někdejších třinácti krajských městech v Čechách.¹⁸

V letech 1868-1918 se dotvořil rovněž systém předlitavských ministerstev, která se stala nejvyššími, čili třetími, správními instancemi v jednotlivých resortech. Sídliła, stejně jako celo předlitavský parlament zvaný v této době „říšská rada“, ve Vídni. Ani jejich vývoj se neobešel bez různých změn, třebaže jich ve druhé polovině 19. století již zdaleka nebylo tak mnoho jako v předchozím období.

Ministerstvo vnitra. Ve sféře státní politické správy mělo hned od svého vzniku nejdůležitější postavení ministerstvo vnitra. Jeho speciální působnost můžeme rozdělit do několika skupin. Jednou z nezastupitelných pravomocí byla **veřejná bezpečnost**. Další agendou byly záležitosti **užší politické správy**, jako evidence obyvatelstva, věci státního občanství, šlechtické záležitosti. Rozsáhlou agendou byly **zdravotnické záležitosti**,¹⁹ které také spravovalo ministerstvo vnitra, jelikož ministerstvo lidového zdravotnictví vzniklo až v roce 1918.²⁰ Neméně důležitou skupinu agend tvořily **chudinské záležitosti** a dohled na dobročinné a humanitární ústavy. Podobně jako v případě ministerstva lidového zdravotnictví vzniklo i ministerstvo **sociální péče**

---

¹⁸ TAMTÉŽ, s. 324 – 325.

¹⁹ Ludmila HLAVÁČKOVÁ: *Snahy o vytvoření sítě obecních (obvodních) a okresních lékařů v Čechách v letech 1856 – 1859*, AČ, 21, 1971, s. 198 – 213.

²⁰ V obcích se zřizovala funkce obecních lékařů, někdy nazývaných také obvodními lékaři, kteří patřili pod působnost obecních samospráv, spolu s úkolem obce ve věci zřizování nemocnic.

teprve koncem roku 1917. Další agendou spravovanou ministerstvem vnitra byly otázky **územní samosprávy**. Dohlíželo na orgány samosprávy v nejvyšší instanci a činilo návrhy na potvrzování obecních a okresních funkcionářů územní samosprávy, pokud bylo toto právo vyhrazeno panovníkovi. Rozsáhlou agendu tvořily **stavební záležitosti**, pokud tato agenda nenáležela samosprávným orgánům. Tuto agendu později převzalo ministerstvo veřejných prací zřízené roku 1908. Ministerstvo vnitra bylo i **nejvyšším úřadem živnostenským** v oboru tzv. policejních živností, a to až do roku 1905, kdy tyto záležitosti přešly na ministerstvo obchodu.

Ministerstvo pro zemskou obranu. Nejvyšším rozhodnutím z 10. ledna 1868 bylo zrušeno policejní oddělení při prezídiu ministerské rady a bylo vytvořeno ministerstvo pro zemskou obranu a veřejnou bezpečnost. Ze začátku obstarávalo hlavně agendu týkající se vojenství a četnictva. Ovšem hned v roce 1870 byla veřejná bezpečnost přidělena zpět ministerstvu vnitra a ministerstvo změnilo svůj název pouze na ministerstvo zemské obrany. V pár slovech bych se ráda zmínila o četnictvu, které bylo zřízeno v roce 1849 po lombardském vzoru. Byl to elitní uniformovaný ozbrojený útvar, který se stal symbolem neoabsolutistického režimu. Citelně zatěžoval státní rozpočet. Konal policejně - pořádkové činnosti na venkově, kde suploval policii, působící ve městech. Náklady na ubytování a další potřeby četnictva byly proto státem vymáhány od obcí. Četnictvo bylo součástí armády.

Ministerstvo kultu a vyučování bylo dalším důležitým ministerstvem, jehož činnost zasahovala do politických záležitostí v širším smyslu. Příslušela mu v oboru správy náboženských kultů úprava jmění duchovních korporací a záležitosti kultu všech vyznání uznaných státem. Ministerstvu byly podřízeny zemské školní rady, které byly zřizovány vždy pro příslušnou zemi. V 90. letech byly v českých zemích zemské školní rady rozděleny na základě národnostního klíče na český a německý odbor. V každé zemi byli při zemských školních radách zřízeni zemští školní inspektoři. Zpravidla pro každý politický okres se vytvářela okresní školní rada a nejnižším článkem školské správy byly místní školní rady. Zřizovaly se v jednotlivých obcích, kde školy sídlily. V okresech a obcích národnostně smíšených byly později zřízeny rady dvě, česká a německá, z nichž každá měla na starosti národní (základní) školy pro obyvatelstvo jedné z národností.

O **ministerstvu obchodu** a jeho složitém vývoji bylo pojednáno již dříve. Jeho hlavním oborem činnosti se stal dohled na obchodní, živnostenské a průmyslové záležitosti. V živnostenských záležitostech úzce spolupracovalo s ministerstvem vnitra,

kteřé bylo do roku 1905 nejvyšší instancí v tomto oboru. Důležitou součást agendy tohoto ministerstva vykonávala od roku 1872 *statistická služba*. Sestavovala statistiky o poměrech důležitých pro obchod a průmysl. Zvláště důležité byly statistiky pro zahraniční obchod a statistika obchodu mezi Předlitavskem a ostatními částmi rakousko – uherského celního území. V roce 1898 vznikl také *úřad pro statistiku práce*, který se stal počátkem pozdější *sociálně politické sekce* ministerstva obchodu, která byla zřízena v roce 1908. V roce 1900 vznikla při ministerstvu obchodu *komise pro zábranu úrazům* jako poradní sbor vlády ve všech otázkách ochrany práce. Až do roku 1896 příslušela ministerstvu obchodu také ústřední správa železnic, poté tyto záležitosti převzalo ministerstvo železnic. Pro záležitosti vnitrozemské plavby vznikl jako odborný orgán *plavební dozorce*.

V oboru ministerstva obchodu působilo obzvláště velké množství speciálních správních orgánů velmi různého charakteru. Je nezbytné uvést pár informací zejména o nejdůležitější instituci ministerstva obchodu, kterou byly *obchodní a živnostenské komory*.²¹ Začaly vznikat již na základě zákona z 15. prosince 1848 jako poradní orgány ministerstva obchodu. Komory měly vzniknout ve všech místech monarchie, ale nakonec byla ustavena komora pouze ve Vídni. Teprve zákonem z 26. března 1850 v Čechách vznikly obchodní a živnostenské komory v Praze, v Liberci, v Chebu, v Plzni a v Českých Budějovicích, na Moravě v Brně a v Olomouci, ve Slezsku v Opavě. Komory měly hájit zájmy obchodu, průmyslu a živností. Ve své druhé úloze sloužily jako poradní orgány a v oboru zvláštní působnosti vykonávaly i správní funkce. Ze své působnosti zřizovaly odborná učiliště, průmyslová muzea, pořádaly odborné kurzy a výstavy. Od vydání únorové ústavy z roku 1862 měly komory i důležitou politickou funkci, neboť ze svého středu volily poslance do zemských sněmů a do říšské rady. Tato jejich funkce se objevuje i v novém zákoně o organizaci obchodních a živnostenských komor z roku 1868.²²

---

²¹ Josef GRUBER: *O komorách obchodních a živnostenských*, Praha 1904.; Vilém POVONDRA: *Instituce obchodních a živnostenských komor*, Brno 1904.

²² Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 326 – 336.

Ministerstvo zemědělství (dříve orby)²³ bylo definitivně ustaveno v roce 1868. Převzalo od ministerstva obchodu a národního hospodářství zemědělské záležitosti a od ministerstva financí záležitosti báňské (horní). To znamená, že mu náležela správa polního hospodářství, lesnictví, vinařství, ovocnářství, hedvábnictví, chovu dobytka a včelařství. Stálo v čele vrchní správy zemědělského úvěru, pojištění a zemědělského spolčování. Od roku 1872 pod ně spadala i vrchní správa státních lesů, statků a dolů, a také správa statků Náboženského a Studijního fondu. Ministerstvo bylo i nejvyšší instancí báňské správy a to do roku 1908, kdy tuto agendu převzalo ministerstvo veřejných prací. Nástupkyněmi dřívějších poradních orgánů se staly *zemědělské rady*.

V roce 1908 bylo znovu obnoveno i **ministerstvo veřejných prací**. Zklamalo však očekávání sociální demokracie a stalo se úřadem pro ryze technické agendy. Byly mu vyhrazeny stavební záležitosti, stejně jako věci vodních, silničních a mostních staveb. Zároveň mu bylo podřízeno veškeré hornictví, a také střední a vysoké školské ústavy tohoto oboru.²⁴

---

²³ Václav ČERNÝ: *První ministerstvo zemědělství v Rakousku (1848 – 1853)*, SČAZ, 4, 1929, s. 119 – 192.; Jaroslav HONC: *Vídeňské ministerstvo zemědělství 1868 – 1918*. Inventář, Praha 1959.; Ludmila KUBÁTOVÁ – V. PICKOVÁ: *Vídeňské ministerstvo orby ve Státním ústředním archivu*, Sborník archivních prací 5, 1955, s. 33 – 50.

²⁴ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 337 – 340.

3. Konstituování a vývoj obecní samosprávy v letech 1848 - 1918²⁵

Rok 1848 můžeme označit jako revoluční nejen s ohledem na celospolečenský vývoj, ale také v oblasti veřejné správy. Do této doby vykonávaly místní správu v první instanci vrchnostenské úřady na venkově a regulované magistráty ve městech. Objevila se myšlenka, že některé úkoly politické správy mohou být svěřeny přímo občanům, kteří by se za tímto účelem organizovali do veřejné korporace. Nově utvářená samospráva tím navazovala na dosavadní vývoj v jednotlivých korunních zemích, ve kterých odedávna existovaly stavovské korporace. Reprezentanty stavovské samosprávy byly do roku 1848 zemské sněmy a stavovské zemské výbory. Do reformy Josefa II. sem náležely také privilegované šlechtické zemské soudy. Musíme si však uvědomit, že v této době můžeme mluvit jen o stále se zmenšující zemské správě, tj. provinciální samosprávě, která neobsahovala politické a soudní záležitosti.²⁶

Hlavní zásady nově pojímané samosprávy se objevily už v návrhu kroměřížské ústavy. Později přešly i do březnové ústavy z roku 1849. Princip samosprávy byl založen na myšlence, že na území každé korunní země existují přirozené společenské útvary, které mají jistá přirozená práva, srovnatelná s přirozenými právy fyzických osob.²⁷ Tyto společenské útvary byly označeny jako „obec“, německy „Gemeinde“. Jako nezadatelná práva obce se zde prohlašovala svobodná volba obecních zástupců, přijímání členů do obecního svazku, správa vlastního jmění obce, výkon místní policie, veřejnost výsledků obecního hospodářství a zpravidla veřejnost jednání samosprávných orgánů.²⁸

---

²⁵ Josef KAŇKA, *Základy správy obecní. Správní příručka českých zemí 2*, Kutná Hora 1927.; Josef KLIMENT, *Základy obecního zřízení v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Brno 1930. ; Karel LAŠTOVKA, *Počátky samosprávy v českých zemích*, in: *Miscellanea historico – iuridica*, Praha 1940, s. 155 – 165. ; Josef MACENAUER, *Samospráva obecní*, Brno 1899. ; Antonín SYROVÝ, *Reforma obecní správy v zemi české a moravskoslezské*, Brno 1928.

²⁶ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 348.

²⁷ Tato myšlenka měla své kořeny v osvícenské teorii tzv. „přirozeného práva“, které bylo od josefínské doby hojně pěstovaným oborem na rakouských univerzitách.

²⁸ Jan JANÁK: *Státní správa a územní samospráva 1740 – 1945*, in : XXIII, Mikulovské sympozium 1993, Brno 1995, s. 65 .

3.1. Přechodné období budování samosprávy a Stadionovo prozatímní obecní zřízení (1848-1851)

Jako „přechodné“ můžeme označit období od vypuknutí revoluce v březnu roku 1848 až do vydání Stadionova prozatímního obecního zřízení, což byla první zákonná úprava, kterou obce dostaly až do vytvoření prvních orgánů obecní samosprávy. Ty vznikly na základě této právní normy po prvních komunálních volbách v roce 1851.

Ve větších městech byli už v roce 1848 sesazeni původní funkcionáři městské správy a přistupovalo se k volbě měšťanských výborů. Touto důležitou událostí začal obrát v místní správě. Výbory vznikaly poměrně demokratickou formou, volbami, které nebyly ovlivňovány státními úřady. Měšťanské výbory se postavily po bok magistrátů a městských soudů jako nové, revoluční orgány městské správy. Vláda tuto skutečnost akceptovala a snažila se pouze udržet tyto tendence v jistých hranicích a stabilizovat postavení měšťanských výborů provizorními právními normami.²⁹

Vypracování *obecních řádů* pokračovalo v každé zemi jinak, ale ani v těch zemích, kde byly projednány a přijaty na rozšířených zemských sněmech,³⁰ nevstoupily v platnost. Od léta 1848 se začal touto otázkou zabývat také říšský sněm, který po rozpuštění nechal prostor pro iniciativu vlád, která vyvrcholila ve zmíněném *prozatímním obecním zřízení*. O otázkách městského a venkovského obecního zřízení se jednalo již v dubnu 1848 centrálně ve Vídni, kam například moravský sněm poslal své zástupce. Poprvé se jednalo o této otázce 10. dubna, vídeňské porady byly ukončeny 17. dubna. Nespokojenost mezitím stoupala. Města i venkov, které požadovaly reformu, předkládaly v Čechách Národnímu výboru a na Moravě Zemskému sněmu své výhrady. Hlavní výtky se týkaly obecních rychtářů, a účasti na správě obcí a správě obecního majetku se dožadovali zejména domkáři.³¹ Ve Vídni zatím vypracoval Alexandr Bach na základě vládního zadání zásady *obecního a municipálního zřízení*. Tento návrh hlavních zásad je považován vůbec za první návrh obecního pořádku u nás.

Stadionovo prozatímní obecní zřízení bylo první zákonnou úpravou, kterou obce dostaly dne 20. března 1849. Zákon mluvil o obcích místních, okresních a krajských. Platnost nabyly jen předpisy pro místní obce, které se staly první instancí územní

---

²⁹ TAMTÉŽ, s. 66.

³⁰ Na Moravě, ve Slezsku, Čechách a některých rakouských zemích.

³¹ TAMTÉŽ.

samosprávy. Vycházelo se přitom organizačně zejména z josefínských katastrálních obcí. Nové bylo, že se sídliště muselo stát obcí nebo součástí obce jako tzv. osada. Bývalé rozdíly mezi sídlišti různých kategorií zůstaly ponechány a byly pouze naznačeny různým názvoslovím jako města, městysy, městečka, vesnice, vsi, apod.³² Každá obec spadala do správního obvodu okresu a každá osoba musela patřit do svazku nějaké obce. U místních obcí zákon rozeznával obecní údy čili obecní občany a obecní příslušníky, a cizince.³³ Prozatímní obecní zřízení bylo jednotným zákonem s platností pro všechny obce, samosprávné okresy a kraje v celém státě. Výjimku tvořila zemská hlavní města a města statutární. Pro ně neplatila ustanovení prozatímního obecního zřízení, ale jejich zvláštní statut. Měštům Praze, Liberci, Brnu, Olomouci a Opavě byly statuty uděleny v roce 1850.

U obcí rozlišujeme od té doby dvojí základní působnost. Mluvíme-li o **přirozené působnosti** obce, myslíme tím vlastní záležitosti obce. V této působnosti nemohla být obec omezována, mimo případy dané zákonem. Proti přirozené působnosti obce stála **přenesená působnost**. Tento okruh přenesené působnosti byl delegačním principem přidělený obci státem a ta na své náklady zajišťovala výkon veřejných záležitostí ve státním zájmu a pro potřeby státu.

Každá obec zřizovala dva základní správní orgány. Orgánem se širší působností byl **obecní výbor**, volený na tříleté období. Byl to kolegiální orgán a rozhodoval většinou hlasů. Ze středu obecního výboru bylo voleno **obecní představenstvo**. Skládalo se z *purkmistra* (obecního představeného, starosty) a alespoň ze dvou *radních*. Výkonným orgánem samosprávy byl purkmistr, který prováděl usnesení obecního výboru a náleželo mu právo sistace, tj. mohl odložit výkon rozhodnutí obecního výboru, jestliže se přičilo zákonu nebo by jím mohla být způsobena obci škoda.

Nepatrným dozorem nad obcemi bylo povinno okresní hejtmanství a to v oblasti výkonu místní policie, která jinak patřila do přirozené působnosti obce. V nutných případech mohlo zjednat nápravu. Hlavní slovo pak měla vláda, která mohla obci výkon místní policie kdykoliv odejmout a nechat ji obstarávat svými orgány.³⁴

---

³² Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 348.

³³ Zdeňka STOKLASOVÁ: *Domovské právo a obecní samospráva* in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř (eds.), *Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 – 1918. Dílčí výsledky výzkumu v České republice*, Brno 2006, s. 141.

³⁴ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 350.

3.2. Vývoj územní samosprávy v období neoabsolutismu

(1852 až 1860)

Roku 1852 došlo v korunních zemích rakouského císařství na základě „Zásad o organických zařízeních“ ke značným změnám v organizační struktuře samosprávy. Mělo dojít k vypracování nového obecního zřízení, k čemuž došlo až roku 1859. Jednání orgánů obecní samosprávy bylo zneprístupněno veřejnosti, krajské úřady (orgány státní správy) musely potvrzovat představenstva městských obcí a představenstva musela složit slib věrnosti císaři čili státu. Po uplynutí prvního funkčního období obecních orgánů, do něhož byly zvoleny, v roce 1854 nové volby neproběhly, a proto stávající zvolení zástupci zůstali ve svých funkcích. Výjimku tvořily orgány, které rezignací nebo úmrtím členů ztratily svou usnášení schopnost. Zde mohl ministr vnitra na návrh místodržitele chybějící členy jmenovat.

Z nového obecního zřízení vydaného roku 1859 se v praxi používalo pouze ustanovení o domovském právu. Po pádu neoabsolutismu a po vydání Říjnového diplomu 30. října 1860 byly nedemokratické a neautonomní zásahy uskutečněné do samosprávy postupně odstraňovány. Na jaře roku 1861 byly konečně vypsány nové komunální volby.

3.3. Obecní samospráva podle tzv. únorové ústavy a Schmerlingova pojetí (1862 až 1867)

Státní ministr Anton Schmerling byl tvůrcem centralisticky pojaté tzv. únorové ústavy. Byla to ústava oktrojovaná patentem ze dne 26. února 1861. Ústava byla tvořena základním zákonem o říšském zastupitelstvu (tj. parlamentu), nazývaném říšskou radou a složeném ze dvou komor. Horní komora neboli panská sněmovna byla výlučně jmenovaná císařem a dolní komora čili poslanecká sněmovna byla obesílána zemskými sněmy. Poslanecká sněmovna se skládala z 343 poslanců: na Čechy připadlo padesát čtyři poslanců, na Moravu dvacet dva a na Slezsko šest. Volby do říšské rady se konaly kuriovým systémem.³⁵ Říšská rada tak byla tvořena podle zastoupení zájmů se

---

³⁵ Kurie velkostatkářů a virilistů, měst a obchodních a živnostenských komor a venkovských obcí.

zvýhodněním nejzámožnějších a nejvýznamnějších daňových poplatníků (velkostatkáři, podnikatelé, velkoobchodníci). Únorová ústava na rozdíl od ústav předchozích připouštěla možnost za mimořádných poměrů uskutečnit přímou volbu poslanců, bez účasti zemských sněmů.

Pro západní části monarchie byla zavedena tzv. „užší říšská rada“. Rozsah působnosti tzv. „širší říšské rady“ zahrnoval záležitosti vojenské, obchodní, komunikační a finanční, díky čemuž „užší říšské radě“ připadly ty záležitosti, které nebyly vyhrazeny „širší říšské radě“ nebo zemským sněmům. Zásadním přínosem únorové ústavy však bylo zavedení skutečného konstitucionalismu. Říšská rada (tj. celorakouský parlament) se stala voleným, reprezentativním orgánem a ústava stanovovala, že pro platnost říšských zákonů je nutný souhlas obou jejích sněmoven a císařská sankce. Na druhé straně závažné bylo, že zde nebyla ustanovena zodpovědnost ministrů parlamentu, neboť byli stále zodpovědní z výkonu svých funkcí jen panovníkovi.³⁶

Součástí ústavy byla *zemská zřízení a volební řády do zemských sněmů*, včetně zemského zřízení pro království České. Tato zřízení byla v roce 1862 doplněna *zákonem o obecní samosprávě* a zůstala v platnosti i po vydání prosincové ústavy z roku 1867. Tyto právní normy tvořily mnoho let právní základnu zemské, okresní a obecní samosprávy. Staly se podkladem pro rozdělení moci na státní a komunální. Volené orgány však byly také významným konfliktním polem za demokratizaci volebních řádů do zemského sněmu a říšské rady a nakonec na sebe braly také podobu kolbiště pro nacionální boje. Zvláště bylo možné využít jednu z důležitých zemských kompetencí, správu zemských financí, pro politický nátlak na vládu nebo na politické rivaly.³⁷

V březnu 1862 byl vydán rámcový říšský obecní zákoník, který představoval kompromis mezi vládou a parlamentem, kde se začala projevovat většina německých liberálů a jejich idea samosprávy obcí. Vedle místních obcí měly být konečně zřízeny také obce okresní a krajské, které byly proklamovány už ve Stadionově prozatímním obecním zřízení, a nad nimi měla stanout obec zemská. Došlo k úpravě, podle které byla obec pod dvojitým dohledem: na jedné straně vyšších obcí a na straně druhé státu. Jako prováděcí zákon říšského obecního zákona bylo vydáno v roce 1863 obecní zřízení a volební řád pro Slezsko a v roce 1864 pro Moravu a Čechy. Tři obecní řády platné v

---

³⁶ Zákon o odpovědnosti ministrů byl přijat až v červenci 1867.

³⁷ Milan HLAVÁČKA, *Zlatý věk české samosprávy. Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862 – 1913*, Praha 2006, s.16.

českých zemích se lišily v podrobnostech, shodovaly se v zásadách, pro které sloužila vládní osnova. Vztahovaly se opět na všechny obce v příslušné zemi s výjimkou statutárních měst.

Všechna obecní zřízení rozeznávala dvě základní skupiny osob. Byli to **občané** (něm. Gemeindeglieder, čes. dříve též údové) – mezi nimiž se rozlišovali **obecní příslušníci** a **obecní společníci** - a **přespolní** (Auswärtige). Osoby, které měly v obci řádné bydliště, příslušely k obci svým narozením a ty, které obec přijala, tvořily obecní příslušníky. Obecními společníky (Gemeindegossen) byly osoby, které v obci držely nemovitosti, z nichž v obci platily daně, a to bez ohledu na to, zda se v obci zdržovaly, nebo jim byla v obci předepsaná přímá daň z živnosti, kterou samostatně provozovaly, anebo daň důchodová.³⁸ Všechny další osoby, které nebyly obecními příslušníky ani obecními společníky, byly tzv. přespolní. Tito obyvatelé obcí neměli volební právo do obecních orgánů, ani se nemohli vyjadřovat k obecnímu hospodaření.

Domovské právo (inkolát) v některé obci musel mít každý státní občan, tj. musel být do některé obce příslušný. Průkaz o tom se nazýval domovský list. Domovské právo zakládalo právo na chudinské a vdovské zaopatření. Říšský zákon z roku 1863 dával obcím právo, aby si samy určovaly okruh svých příslušníků. Domovská příslušnost poskytovala právo pobytu v obci, ničím nerušeného. Cizí příslušníky mohla obec vypovědět, jestliže nevedli pořádaný život nebo pokud byli na obtíž veřejné dobročinnosti. Tzv. postrkem mohly být z místa pobytu vypovězeny osoby, které spáchaly trestný čin, ale nikdy však ze své obce domovské.³⁹

Podle nového obecního zřízení se hlavní obecní orgány nazývaly obecní rada a obecní zastupitelstvo. **Obecní zastupitelstvo** (dříve obecní výbor) se opět volilo na tříleté funkční období. Počet jeho členů závisel na lidnatosti obce. V Čechách to bylo od osmi do třiceti členů, na Moravě od sedmi taktéž do třiceti členů. Zastupitelstvo mělo usnášecí a dozorní pravomoc, řešilo zvláště důležité záležitosti. Jeho jednání byla veřejná. **Obecní rada** (dříve obecní představenstvo) byla volena ze středu zastupitelstva a v jejím čele stál **obecní starosta** spolu s alespoň dvěma **radními** (zastupiteli). Počet členů obecní rady nesměl být větší než třetina členů obecního zastupitelstva. Obecní rada byla výkonným orgánem obce, který řešil bezprostřední a běžné záležitosti. Nerozhodoval však kolegiálně, protože rozhodovací čili výkonná pravomoc byla pouze

---

³⁸ Jan JANÁK, *Státní správa*, s 67 – 68.

³⁹ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 350.

v rukou starosty. K zastupování nepřítomných členů obecní rady se volili náhradníci, jejichž počet odpovídal polovině členů rady.

Působnost obcí a jejich volených orgánů se na základě nových norem opět dělila do dvou základních skupin. Primární byla již ze zákona **samostatná** (dříve přirozená) **působnost obce**. Do okruhu samostatné působnosti obce náleželo vše, co se bezprostředně týkalo obce, obecních příslušníků a bylo proveditelné v jejím rámci.⁴⁰ Patřily sem: 1) autonomní obecní záležitosti, 2) obecní majetek, 3) obecní hospodaření, 4) záležitosti občanů a 5) správa obecní policie.

Druhou složku obecní působnosti opět představovala **přenesená působnost**. Přenesená působnost obce zahrnovala obstarávání určitých veřejných záležitostí, které na obec byly přeneseny zákonem ze strany státu. Tato oblast se od 60. let 19. století až do první světové války stále rozrůstala. Na jejím základě byly obce povinny konat následující správní činnosti: 1) vymáhat peněžité pokuty, školní platy, příspěvky na kostely, fary, školy, apod.; 2) ve volebních věcech spolupůsobit při volbách do místních a okresních školních rad, do okresních zastupitelstev v Čechách, při volbách do zemských sněmů a do říšské rady (parlamentu); 3) v živnostenských záležitostech zveřejňovat výnosy o vytvoření živností; 4) ve zdravotních věcech spolupůsobit při povinném očkování lidí i dobytka proti nakažlivým chorobám, při prevenci jejich šíření, karanténách; 5) působit při občanských sňatcích, při sčítání lidu, při zemědělských a lesních záležitostech; 6) v oboru sociální péče při zjednávání úrazového pojištění dělníků, spolupůsobit při ověřování nároků na odškodné; 7) v dopravě při budování průtahu silnic, spolupůsobit 8) při postrku, 9) při výběru různých přímých i nepřímých daní, cel, kolků, apod. 10) i ve vojenských záležitostech při sestavování odvodních seznamů; 11) spolupracovat se soudy, zejména při pátráních po osobách a konečně 12) státem byla na obec delegovaná i jistá trestní pravomoc, při níž soudcem v trestních a policejních věcech byl starosta a přísedícími dva radní. Ti společně tvořili tříčlenný *obecní trestní senát*, kterému příslušelo řešení zejména přestupků proti zákonům a nařízením o místní policii. Obecní trestní senáty ukládaly v trestní pravomoci především peněžité pokuty, které připadly většinou chudinskému fondu příslušné obce. V některých případech ukládal obecní trestní senát vězení nebo i vedlejší tresty.⁴¹

---

⁴⁰ Lukáš FASORA – Pavel KLADIWA: *Obecní samospráva*, s. 15.

⁴¹ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Dějiny*, s. 352.

3.4. Volební řády do zastupitelských sborů a do obecních orgánů,⁴² praktické důsledky jejich změn v jihočeské oblasti

Dne 9. května 1848 byl vydán *Prozatímní volební řád*, který zaručoval širokou účast na volbách. Důsledkem revolučního vystoupení lidu se volební právo stalo téměř všeobecným. K jeho získání v podstatě postačovalo dosažení dvacátého čtvrtého roku života. Proklamace, kterou byl císař nucen vydat 16. května 1848, slibovala dokonce úplné zrušení volebního censu. Na základě tohoto volebního řádu proběhly 30. května 1848 ve všech korunních zemích monarchie volby do celo rakouského parlamentu čili do říšského sněmu. Na dlouhou dobu to byly volby poslední, protože po obnovení absolutistických vládních principů v letech 1851 až 1860 centrální vídeňská vláda konání nových voleb řadu let nepřipustila.

Po pádu neoabsolutismu byly volební řády nejen do parlamentu, ale také (a především) do zemských sněmů a obecních orgánů již od února 1861 koncipovány podle tzv. „schmerlingovské volební geometrie“ tak, aby zaručovaly centralistickou většinu. Složení českého zemského sněmu bylo přizpůsobeno požadavku, aby na něm byly vydatně zastoupeny zájmové skupiny velkostatkářů, velkoburžoazie a inteligence. K tomu sloužila i instituce nově zavedených virilních hlasů. Za ně na zemském sněmu zasedali představitelé katolické církve (preláti) a rektori univerzit. Ostatní poslanci českého zemského sněmu byli voleni ve třech voličských kuriích právě podle zastoupení zájmů a na základě majetkového censu určeného výší ročně odvedené daně.

První kurie velkostatkářů se dělila na dva sbory, sbor svěřeneckých a nesvěřeneckých statků. Druhou kurii tvořily dvě samostatné části, a sice města, městysy a průmyslová místa a dále obchodní a živnostenské komory. Obce, které v této kurii volily, byly ve volebních řádech taxativně vypočteny. Všechna ostatní místa volila ve třetí kurii venkovských obcí. Zde se volilo podle soudních okresů a to nepřímo, prostřednictvím volitelů, zatímco v ostatních dvou kuriích byly naopak zavedeny volby přímé.⁴³

---

⁴² Václav JOACHIM, *Řád volební v obcích s prováděcími nařízeními a novela k obecním zřízením*, Praha 1919.; Josef UHLÍŘ, *Obecní zřízení a řád volební obcí pro Království české*, Praha 1915.

⁴³ TAMTÉŽ, s. 298.

Na příkladu města Tábora v letech 1848 až 1939 bych chtěla uvést, jaké elity se ve městech uplatňovaly a jakým způsobem.⁴⁴ Jiří Kořalka uvádí,⁴⁵ že v Táboře se udržovala zavedená praxe a do městské samosprávy volily nebo vysílaly své zástupce jednotlivé cechy. Nebylo neobvyklé, pokud se do některého obecního orgánu dostali dva nebo více zástupců z jednoho cechu. Jako příklad uvádí, že koncem května 1848 se na Národní výbor v Praze obrátili dva přednostové mlynářského cechu v Táboře jménem třiceti dalších mlynářů a krupařů s peticí, která požadovala obnovení cechovních pořádků. Tomuto trendu odpovídaly i volby. Naproti tomu ve venkovských obcích na Táborsku byli většinou zvoleni rolníci.

V roce 1848 byli do Měšťanského výboru v Táboře, vedle dvou reprezentantů dosavadního magistrátu, z nichž jeden byl obchodník a druhý klempíř, zvoleni krajským úřadem správce městského velkostatku a pět řemeslnických mistrů (řezník, pekař, sedlář, obuvník a koželuh). Prvním tábořským starostou byl v srpnu roku 1850 zvolen koželužský mistr Jakub Zeis, který byl výrazným představitelem tradiční řemeslnicko – obchodnické vrstvy. Ta pak ovládala tábořskou městskou samosprávu až do počátku 20. století.

V březnu roku 1891 byl dokonce za Tábor a přidružená města zvolen do poslanecké sněmovny říšské rady jediný kandidát za staročechy, a to v době všeobecného vítězství mladočeské strany v Čechách, i když poměrně velmi těsně (1 020 proti 989 hlasům). V této tradici pokračovali starostové v Táboře až do vzniku Československé republiky. Teprve poté se silná konzervativní tradice změnila. Většinu v městské samosprávě získali sociální demokraté, kteří obdrželi celých 32 % hlasů.⁴⁶

Tento trend se v jihočeské oblasti projevoval i na jiných místech. Výjimkou nebyl ani Týn nad Vltavou. V orgánech městské samosprávy, ať se jednalo o představenstvo, radu nebo starosty, se zde objevovali stejně jako v jihočeském krajském městě Táboře příslušníci řemeslnické a obchodnické vrstvy poměrně často. Na příklad v roce 1865 to byl kupec Josef Pietschmann jako purkmistr, mydlář Jan Pixa jako první obecní radní a sedlář Vojtěch Denner jako druhý obecní radní. Vedle nich se mezi

---

⁴⁴ Blíže se touto problematikou budu zabývat v kapitole Volby a obecní představitelé.

⁴⁵ Jiří KOŘALKA: *Řemeslnicko – obchodnická elita v čele samosprávy města Tábora v letech 1848 – 1939*, in: Lukáš Fasora– Jiří Hanuš – Jiří Malř (eds.): *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s. 184- 92.

⁴⁶ TAMTÉŽ.

samosprávnou elitou objevovali také příslušníci inteligence. Jako příklad můžu uvést lékaře MUDr. Jana Svátka, který se roku 1871 stal týnským purkmistrem. S ním byli do obecní rady v téže době zvoleni sedlář Vojtěch Denner, mlynář František Samec, pekař Václav Kuna a řezník Leopold Kuna. V roce 1884 byl do obecního výboru zvolen řídící učitel chlapecké školy Antonín Mašek, městský inženýr Vojtěch Kniha a lékárník František Grimm. Také obchodnická vrstva měla v místní samosprávě své zastoupení. Od roku 1891 se stal purkmistrem v Týně nad Vltavou dlouholetý člen zastupitelstva obchodník Karel Nikolau, přičemž již od roku 1864 ve volebních seznamech do obecního zastupitelstva pravidelně figuroval také obchodník Josef Plaňanský. Vzhledem k tomu, že Týn nad Vltavou byl stejně jako Tábor městem po národnostní stránce ryze českým, odpadá zde problém s národnostním složením městských samosprávných orgánů.⁴⁷

3.5. Vývoj vltavotýnského správní obvodu v letech 1848 až 1918

Dne 1. února 1850 vstoupil v platnost nový správní systém. Zákon číslo 352/1849 říšského zákoníku z 9. srpna 1849 stanovil rozdělení Českého království na sedm krajů a sedm podkrajů, tj. v podstatě pozdějších politických okresů. Týn nad Vltavou se stal centrem nově vytvořeného soudního okresu. Patřily sem obce Týn nad Vltavou, obce Albrechtice nad Vltavou, Bečice, Bohunice, Březí, Bzí, Dobšice, Doubrava, Hartmanice, Hosty, Hroznějovice, Hvozdno, Chrást'any, Koloděje nad Lužinicí, Křtěnov, Pořežany, Slavětice, Štipoklasy, Temelín, Všemyslice, Vseteč a Záhoří.

Spolu s hlubockým, lišovským a trhovosvinenským soudním okresem spadal i vltavotýnský soudní okres z počátku pod pravomoc Podkrajského úřadu (později Okresního hejtmanství) v Českých Budějovicích. Českobudějovický okres byl však příliš rozsáhlý, a proto vznikla v Týně nad Vltavou expozitura podkrajského úřadu se sídlem v budově radnice. Českobudějovicko bylo tedy rozděleno na pět menších správních obvodů zvaných soudní okresy, a to České Budějovice, Hluboká nad Vltavou, Lišov, Trhové Sviny a Týn nad Vltavou, v nichž začaly působit nově

---

⁴⁷ SOA Třeboň, krajská sbírka matrik Jihočeského kraje, matriky římskokatolické církve, matrika narozených z let 1832 – 1903, <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1nrth&id=8095>

zřízené okresní soudy, které byly po organizační stránce zcela nezávislé na struktuře politické správy. Každý z těchto obvodů okresních soudů měl nejméně deset tisíc obyvatel.⁴⁸ Do čela expozitury v Týně nad Vltavou byl postaven okresní komisař Anton Ferus, podřízený přímo českobudějovickému okresnímu hejtmanovi.⁴⁹ Disponoval velkými pravomocemi, odpovědností a musel mít právnické vzdělání. Podkrajský úřad v Českých Budějovicích pak podléhal mezi léty 1850 až 1855 krajské vládě v Českých Budějovicích a v nejvyšší instanci na zemské úrovni Českému zemskému místodržitelství v Praze.

K další reformě státní správy došlo již za pět let a s platností od 12. května 1855 byla provedena územní reorganizace. Díky tomu se Vltavotýnsko stalo samostatným politickým okresem spravovaným tzv. smíšeným okresním úřadem v čele s okresním hejtmanem. Tento nový úřad vykonával současně státní politickou i soudní správu.⁵⁰ Místo jednoho okresu se na Českobudějovicku vytvořilo pět malých, v celé zemi se počet zvýšil ze 76 podkrajských úřadů na 208 smíšených okresních úřadů.

Při následující správní reformě, která se uskutečnila po definitivním pádu neoabsolutismu a po rakousko-uherském vyrovnání a která vešla v platnost 1. září 1868, bylo nutné oddělit od sebe soudnictví a veřejnou správu. Většina malých politických okresů, jejichž rozsah se rovnal správnímu obvodu okresu soudního, byla zrušena. Politický okres Týn nad Vltavou však byl výjimečným případem, kdy do okruhu působnosti okresního hejtmanství byl zahrnut pouze jediný soudní okres. Většinou totiž politické okresy zahrnovaly dva až čtyři soudní okresy. Důvodem tohoto rozhodnutí bylo, že sousední okresní hejtmanství měla příliš velký územní rozsah. V celém Českém království se obvod politického a soudního okresu kryl pouze v šesti případech, a to kromě Týna nad Vltavou ještě v Aši, Chotěboři, Litomyšli, Lounech a Poličce.⁵¹

V roce 1875 byly k vltavotýnskému okresu připojeny obce Kočín, Lhota pod Horami, Litoradlice a Malešice. Přesto zůstal vltavotýnský okres jedním

---

⁴⁸ OKRESNÍ ÚŘAD ČESKÉ BUDĚJOVICE – STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV ČESKÉ BUDĚJOVICE: Okres České Budějovice. Z historie státní správy a územní samosprávy 1850 – 2002, České Budějovice 2001, s. 29.

⁴⁹ TAMTÉŽ.

⁵⁰ TAMTÉŽ.

⁵¹ TAMTÉŽ.

z nejmenších. Podle soudobých statistických údajů zahrnoval okres Týn nad Vltavou na přelomu 19. a 20. století pouze 37 obcí, v nichž stálo 2 719 domů obývaných 17 341 obyvatelem.⁵²

Okresní hejtman, který nově stál v čele vltavotýnského okresního hejtmanství, oplýval velkou škálou kompetencí⁵³ a zodpovídal sám za celý chod úřadu. Delegoval proto obvykle část agendy na podřízené úředníky, kteří byli za vyřízení a správný chod svěřené části úřadu a správních agend osobně odpovědní jemu. Byl zároveň předsedou okresní školní rady. Okresním hejtmanem se mohl stát jen právně vzdělaný muž s předepsanou praxí ve státních službách.

S postupným územním rozšiřováním okresu docházelo k růstu počtu zaměstnanců okresního hejtmanství a k jejich specializaci na konkrétní agendy. Po zrušených krajských úřadech přešla na některá okresní hejtmanství kontrolní činnost nad ostatními okresními úřady v rámci celého kraje. Jeden z třinácti okresních hejtmanů v někdejším Budějovickém kraji, jehož okresní hejtmanství sídlilo v Českých Budějovicích, se stal tzv. dohlédacím okresním hejtmanem pro všechny ostatní okresy bývalého Budějovického kraje.⁵⁴

---

⁵² TAMTÉŽ.

⁵³ Náleželo k nim oprávnění k udělení živnostenských oprávnění, dále záležitosti chudinské péče, obecní, finanční, komunikační, zemědělské, lesnické, vzdělávací, církevní, vojenské, policejní, požární, zdravotnické, veterinární a matriční záležitosti, věci sňatků a úmrtí, záležitosti domovského práva a státního občanství.

⁵⁴ TAMTÉŽ, s. 10.

4. Obecní samospráva v Týně nad Vltavou

Roku 1844 a poté v letech 1845 až 1848 se stal ve městě Týn nad Vltavou purkmistrem František Pelikán, první v řadě s právnickým vzděláním. Několik měsíců po jeho úmrtí ho nahradil týnský lékárník František Grimm. Stal se posledním nezkušeným purkmistrem v magistrátním období a také prvním, který byl zvolen již podle nové ústavy. Spolu s purkmistrem⁵⁵ Františkem Grimmem byli radními zvoleni Václav Žižkovský, Václav Samec a Jan Pixa.

Roku 1856 se purkmistrem stává Jan Pixa, a to až do roku 1861, dále následuje Josef Zelenka (1861), Josef Pietschmann (1861-1871), MUDr. Jan Svátek (1871-1873), František Samec (1873-1891), Karel Nikolau (1891-1895 a znovu 1911-1912), Karel Veselý (1895-1901), Jindřich Pavlíček (1901-1911), František Rybička (1911-1914), Mudr. Antonín Lev (1914-1919).

O složení představenstva města a výboru získáváme informace ze zápisu z obecní kroniky, která byla vedena od roku 1836 do roku 1933. Zápis z **února 1858** uvádí tyto radní: Vojtěcha Samce, Václava Žižkovského, Františka Rataje. Za členy výboru: Jana Svobodu, Josefa Pietschmana, Josefa Kunu, Josefa Klobásu, Vincence Průšu, Františka Veselého, Františka Loulu, Matěje Veselého, Václava Kunu, Antonína Saipa, Františka Procházku, Josefa Zelenku.

4.1. Obecní volby v Týně nad Vltavou v letech 1861 až 1902

V obecních zápisech se v letech **1861 až 1864** objevují radní: Vojtěch Samec, Josef Pietschmann a Jan Svátek.

Dne 29. srpna 1864 probíhala volba obecní rady (dříve představenstva, i když se tento termín v dochovaných materiálech objevuje pořád) – tedy purkmistra a čtyř radních. Výsledek se nedochoval, pouze víme, že purkmistrem v letech 1861 až 1871 byl **Josef Pietschmann**.

---

⁵⁵ Miroslav MARTÍNEK, *K problematice struktury úřednictva v Čechách na počátku 20. století*, Sborník historický 21, 1974, s. 75 -117.

Rok 1871. Volba obecní rady a purkmistra: Probíhala dne 16. března. Nadpoloviční většinou hlasů byl za obecního starostu zvolen MUDr. Jan Svátek⁵⁶, prvním radním se stal sedlař Vojtěch Denner, druhým radním ziskem dvaceti jedna hlasů z třiceti jedna odevzdaných lístků mlynář **František Samec**. Třetím radním zvolen pekař **Václav Kuna** a čtvrtým řezník **Leopold Kuna**.

Rok 1873. V tomto roce proběhla volba purkmistra, kterým byl zvolen do té doby čtvrtý radní **František Samec**. Na jeho uvolněné místo byl zvolen kupec **Josef Plaňanský**.

Rok 1874. Volba obecní rady a purkmistra proběhla dne 5. března. Purkmistrem se stal **František Samec**, prvním radním **Ferdinand Pavlíček**, druhým **Josef Plaňanský**, třetím **Václav Kuna**. Při volbě čtvrtého radního nezískal v prvním kole nikdo nadpoloviční většinu a muselo se přistoupit k opakované volbě. Nakonec byl až ve volbě úzké zvolen s osmnácti hlasy Leopold Kniha.

Rok 1877. O složení obecní rady se znova dozvídáme ze zápisu z obecní kroniky ze dne 28.6. 1879. Při příležitosti zasazení dvou líp na náměstí Panny Marie na památku zahájení dláždění jsou uvedeni radní **Josef Plaňanský**, **Leopold Kniha**, **Tomáš Fáber** a **František Neruda**.

Rok 1887. Volbě obecní rady dne 2. července roku 1887, bylo přítomno dvacet devět členů výboru.⁵⁷

Předsedou komise se stal nejstarší člen Václav Zavadil a přizval k sobě dva důvěrníky, Josefa Kniha a Josefa Hanzlíka. Za starostu byl zvolen **Jan Samec** drtivou většinou (28 hlasů). Prvním radním s dvaceti šesti hlasy **Karel Veselý**, druhým radním **Karel Nikolau**. Při volbě třetího radního muselo dojít k opakované volbě, kde nadpoloviční většinu získal **Emanuel Franta** a čtvrtým radním se stal **Vojtěch Kniha**

Rok 1892. Při volbě purkmistra, která se uskutečnila 8. března 1892 získal nadpoloviční většinu **Karel Nikolau**, který však volbu nepřijal.⁵⁸ Důvod nepřijetí není znám. Volba se proto odložila o tři dny na pátek 11. března 1892.

---

⁵⁶ Pavla JANOŠOVÁ, *Samospráva v Týně nad Vltavou ve druhé polovině 19. století*, České Budějovice 2009 (= Bakalářská práce na Filozofické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích), s. 35.

⁵⁷ František Samec, Karel Veselý, Josef Plaňanský, Tomáš Fáber, Karel Nikolau, František Čejka, Emanuel Franta, Josef Hanzlík, Emanuel Hájek, Matěj Hájek, Josef Kniha, Václav Koral, Josef Kaspr, Jan Loula, Matěj Loula, Jakub Loula, Antonín Mašek, Karel Málek (hlas virilní), František Pivec, Vojtěch Pixa, Matěj Plaňanský, František Plaňanský, Jan Samec, Bartoloměj Svoboda, Josef Struska, Severin Vodička, Václav Zavadil, František Rybička

Rok 1895. Při nové volbě obecní rady, která proběhla 22. července 1895 se obecní starostou stal Karel Veselý. Za prvního radního ze třiceti odevzdaných lístků byl zvolen dvaceti devíti hlasy **Jan Samec**. Druhým radním se stal **Vojtěch Kniha**, třetím radním **Emanuel Franta**. Posledním, čtvrtým radním se z třiceti odevzdaných lístků s devatenácti hlasy stal **Emanuel Královec**.⁵⁹

Rok 1899. Dne 7. října se uskutečnila řádná volba obecního představenstva. Z odevzdaných dvaceti devíti lístků při volbě obecního starosty získal dvacet osm hlasů a tudíž byl zvolen pan **Karel Veselý**.⁶⁰ Radními se stali, prvním pan **Karel Nikolau**, druhým **Emanuel Královec**, třetím **Jindřich Pavlíček** a čtvrtým **František Kučera**.⁶¹ Na konci roku 1901 rezignoval bez udání důvodu obecní starosta Karel Veselý, přikročilo se proto k volbě nového. Ve volbě zvítězil s dvaceti dvěma odevzdanými lístky **Karel Nikolau**,⁶² který ovšem volbu nepřijal, a proto se konala druhá volba. S konečnou platností byl zvolen **Jindřich Pavlíček** (do této doby čtvrtý radní). Na jeho místo městský výbor zvolil **Františka Rybičku**.⁶³

---

⁵⁸ Ve volbě purkmistra získal šestnáct hlasů Karel Nikolau a patnáct hlasů František Samec

⁵⁹ Volba obecního starosty – Karel Veselý (16 hlasů), Karel Nikolau (13 hlasů), Jan Samec (1 hlas)

Volba prvního radního – Jan Samec (29 hlasů), Vojtěch Kniha (1 hlas)

Volba druhého radního – Vojtěch Kniha (16 hlasů), Karel Nikolau (14 hlasů)

Volba třetího radního – Emanuel Franta (17 hlasů), Vojtěch Pixa (10 hlasů), Karel Nikolau (3 hlasy)

Volba čtvrtého radního – Emanuel Královec (19 hlasů), Vojtěch Pixa (5 hlasů), Matěj Plaňanský (5 hlasů) a František Rybička (1 hlas)

⁶⁰ Veselý Karel (28 hlasů), Nikolau Karel (1 hlas)

⁶¹ Volba prvního radního – Karel Nikolau (26 hlasů), Emanuel Hájek (1 hlas), František Saip (1 hlas) a Emanuel Královec (1 hlas)

Volba druhého radního – Královec Emanuel (25 hlasů), Emanuel Franta (1 hlas), Josef Kaspr (1 hlas), Josef Liška (1 hlas)

Volba třetího radního – Jindřich Pavlíček (26 hlasů), Josef Hanzlík (1 hlas), Josef Kaspr (1 hlas) a jeden lístek byl odevzdaný prázdný

Volba čtvrtého radního – František Kučera (21 hlasů), František Saip (1 hlas), Tomáš Slávek (1 hlas), František Řepiš (1 hlas), Josef Kaspr (1 hlas), Emanuel Franta (1 hlas)

⁶² Karel Nikolau (22 hlasů), Jindřich Pavlíček (4 hlasy), jeden lístek byl odevzdaný prázdný, druhá volba: Jindřich Pavlíček (23 hlasů), Viktor Žežulka (1 hlas), Karel Veselý (1 hlas), Josef Kadeřábek (1 hlas) a jeden hlas byl opět odevzdaný prázdný

⁶³ František Rybička (25 hlasů), Emanuel Franta (1 hlas), jeden lístek byl odevzdaný prázdný

Rok 1902. 7. října se staronovým starostou stal Jindřich Pavlíček.⁶⁴ Místa radních získali od prvního sestupně tyto: Karel Nikolau, František Rybička, Emanuel Hájek a Kučera František.

Volby obecního zastupitelstva představovaly poněkud složitější problém. Vzhledem k tomu, že by vyjmenovávání všech kandidátů i zvolených zastupitelů text neúnosně zatížilo, zvolila jsem pro zpřehlednění formu tabulek, které byly sestaveny tím způsobem, aby nepotřebovaly slovní komentář.

Volby z roku 1867:

Třetí sbor – kandidáti		Třetí sbor - náhradníci	
15 hlasů	Vojtěch Charvát	10 hlasů	Martin Peyhovský
15 hlasů	František Jeremiáš	10 hlasů	Antonín Masák
16 hlasů	Josef Chlup	10 hlasů	Matěj Loula
17 hlasů	Antonín Dědič	13 hlasů	Severin Vodička
17 hlasů	Václav Fučík	14 hlasů	Jakub Tairich
18 hlasů	Vavřinec Liška	14 hlasů	Antonín Saip
20 hlasů	Antonín Franta	15 hlasů	Vojtěch Pavlásek
20 hlasů	Matěj Železný	17 hlasů	Jan Kolář
24 hlasů	Vojtěch Pixa	17 hlasů	Petr Jeremiáš
26 hlasů	Václav Titz	20 hlasů	František Pavlíček
28 hlasů	Martin Peyhovský	22 hlasů	Josef Chlup
31 hlasů	Josef Zelenka	24 hlasů	Václav Zelenka
33 hlasů	Tomáš Křest'ánek	24 hlasů	František Chalupecký
33 hlasů	František Samec	25 hlasů	František Klotapa
33 hlasů	Antonín Masák	28 hlasů	Antonín Franta
38 hlasů	František Loula	33 hlasů	Antonín Dědič
39 hlasů	Vojtěch Friedrich	33 hlasů	Vojtěch Charvát
41 hlasů	Václav Kučera	48 hlasů	Petr Hanzal
41 hlasů	Vojtěch Denner	55 hlasů	Tomáš Křest'ánek

⁶⁴ Jindřich Pavlíček (28 hlasů), Ferdinand Pavlíček (1hlas)

Druhý sbor – kandidáti		Duhý sbor - náhradníci	
7 hlasů	Jakub Loula	8 hlasů	Antonín Hanslík
14 hlasů	František Souček	8 hlasů	Josef Prokop
15 hlasů	František Samec	8 hlasů	František Klatapa
15 hlasů	Petr Tisner	9 hlasů	Václav Zelenka
18 hlasů	František Procházka	9 hlasů	Petr Tipner
19 hlasů	Vojtěch Friedrich	10 hlasů	František Denner
20 hlasů	František Loula	10 hlasů	Karel Hájek
21 hlasů	Bartoloměj Svoboda	11 hlasů	František Kunstovný
21 hlasů	Josef Zelenka	15 hlasů	František Zábuš
23 hlasů	Antonín Scheifelle		
28 hlasů	Vavřinec Liška		
30 hlasů	Václav Kučera		
36 hlasů	Jan Pixa		
38 hlasů	Vojtěch Pixa		
41 hlasů	Matěj Válek		

První sbor - kandidáti		První sbor – náhradníci	
7 hlasů	Matěj Veselý	4 hlasy	František Klatapa
8 hlasů	Vojtěch Samec	5 hlasů	Antonín Veselý
8 hlasů	František Veselý	6 hlasů	Josef Plaňanský
9 hlasů	Josef Vlasák	6 hlasů	František Pavlíček
10 hlasů	František Souček	8 hlasů	Antonín Kuna
11 hlasů	Karel Veselý	8 hlasů	Vojtěch Steinocher
12 hlasů	František Samec	8 hlasů	František Souček
18 hlasů	Jan Svátek	10 hlasů	Tomáš Fáber
19 hlasů	František Procházka		
19 hlasů	Jáchym Rybička		
21 hlasů	Jakub Hovora		
21 hlasů	Václav Žižkovský		
25 hlasů	Ferdinand Pavlíček		
27 hlasů	Čeněk Průša		
27 hlasů	František Ed. Graff		

Volby z roku 1871:

(zachoval se pouze seznam náhradníků pro třetí voličský sbor)

24 hlasů	Severin Vodička
24 hlasů	Vojtěch Steinocher
25 hlasů	František Loula
25 hlasů	Emanuel Hájek
26 hlasů	František Kabátník
26 hlasů	Eduard Saip
27 hlasů	Antonín Franta
27 hlasů	Petr Havlíček
28 hlasů	Pavel Dědour
32 hlasů	Leopold Klobása
33 hlasů	Antonín Masák
33 hlasů	Josef Kaspar
39 hlasů	Antonín Hanzlík
42 hlasů	Václav Titz
55 hlasů	Martin Peyhovský
99 hlasů	Petr Hanzal
109 hlasů	Tomáš Křest'ánek

Obecní volby z roku 1874:

Třetí sbor - kandidáti		Třetí sbor - náhradníci	
198 hlasů	Petr Stuchl	40 hlasů	Antonín Saip
175 hlasů	František Samec	34 hlasů	Vojtěch Charvát
79 hlasů	Václav Kuna	29 hlasů	Hynek Lom
67 hlasů	Josef Kaspar	25 hlasů	Martin Seyhovský
65 hlasů	Jan Dědič	23 hlasů	Václav Titz
55 hlasů	Petr Hanzal		
53 hlasů	Leopold Kuna		
52 hlasů	Bartoloměj Svoboda		
51 hlasů	Václav Zavadil		
50 hlasů	František Loula		

Druhý sbor – kandidáti		Druhý sbor - náhradníci	
37 hlasů	Josef Plaňanský	26 hlasů	Jan Pokorný
36 hlasů	Vojtěch Denner	18 hlasů	Josef Mikota
36 hlasů	Václav Kučera	16 hlasů	Petr Eisner
35 hlasů	Matěj Loula	15 hlasů	Antonín Tairejch
34 hlasů	Jan Pixa	13 hlasů	Kašpar Charvát
32 hlasů	Leopold Klobása	13 hlasů	Josef Fejtl
32 hlasů	František Loula	13 hlasů	Václav Svoboda
27 hlasů	Josef Plaňanský		
26 hlasů	Antonín Scheifelle		
25 hlasů	Leopold Kniha		

První sbor – kandidáti		První sbor - náhradníci	
22 hlasů	Ferdinand Pavlíček	11 hlasů	Jan Hovora
20 hlasů	Václav Žižkovský	9 hlasů	Severin Vodička
20 hlasů	Jakub Hovora	8 hlasů	Antonín Hanzlík
18 hlasů	Tomáš Fáber	8 hlasů	Vojtěch Steinochra
17 hlasů	Josef Vlasák	8 hlasů	Vavřinec Liška
17 hlasů	František Neruda	8 hlasů	Jakub Loula
15 hlasů	Jan Kostrč		
13 hlasů	Josef Zelenka		
11 hlasů	Petr Eisner		
11 hlasů	Jan Samec		

Obecní volby z roku 1877:

Třetí sbor – kandidáti		Třetí sbor - náhradníci	
287 hlasů	František Samec	70 hlasů	František Čejka
141 hlasů	Leopold Kniha	54 hlasů	Jan Krůček

91 hlasů	Bartoloměj Svoboda	52 hlasů	Hynek Otýpka
90 hlasů	František Loula	48 hlasů	František Kaplický
89 hlasů	Jan Samec	48 hlasů	Matěj Kuna
87 hlasů	Hynek Lom		
87 hlasů	Severin Vodička		
85 hlasů	Matěj Loula		
85 hlasů	Antonín Teiryč		
78 hlasů	Václav Kučera		

Druhý sbor – kandidáti		Druhý sbor - náhradníci	
43 hlasů	Jan Bulka	38 hlasů	Jan Pokorný
43 hlasů	Jan Loula	37 hlasů	Josef Mikota
41 hlasů	Josef Kniha	32 hlasů	Emanuel Hájek
41 hlasů	Josef Plaňanský	32 hlasů	Tomáš Svoboda
40 hlasů	Antonín Loula	28 hlasů	František Plaňanský
36 hlasů	Tomáš Fáber		
35 hlasů	Petr Hanzal		
34 hlasů	Josef Grimm		
33 hlasů	Čeněk Slepíčka		
31 hlasů	Jan Pixa		

První sbor – kandidáti		První sbor - náhradníci	
21 hlasů	Jakub Hovora	15 hlasů	Matěj Hájek
21 hlasů	Ferdinand Pavlíček	15 hlasů	Matěj Plaňanský
20 hlasů	Děkan Vlasák	12 hlasů	František Pavlíček
20 hlasů	Josef Plaňanský	11 hlasů	Jan Hovora
15 hlasů	František Procházka	9 hlasů	Emanuel Franta
14 hlasů	Karel Veselý		
14 hlasů	Václav Žižkovský		
13 hlasů	František Neruda		
12 hlasů	Vojtěch Denner		
10 hlasů	František Souček		

Obecní volby z roku 1880:

(zachovala se pouze volba pro třetí voličský sbor)

Třetí sbor – kandidáti		Třetí sbor - náhradníci	
178 hlasů	František Samec	80 hlasů	Josef Vichta
145 hlasů	Karel Nikolau	57 hlasů	František Kadeřávek
107 hlasů	František Emanuel	54 hlasů	František Vaněk
103 hlasů	Josef Kaspr	49 hlasů	Jan Krůček
90 hlasů	Hynek Lom	48 hlasů	Karel Seidl
77 hlasů	František Čejka		
76 hlasů	Bedřich Postler		
75 hlasů	Josef Freitl		
72 hlasů	Antonín Tairejch		
67 hlasů	Jan Dědič		

Volby roku 1887:

Třetí sbor - kandidáti		Třetí sbor - náhradníci	
56 hlasů	Zavadil	25 hlasů	Václav Blažek
60 hlasů	Josef Plaňanský	31 hlasů	Petr Jeremiáš
62 hlasů	Jan Pixa	31 hlasů	Jan Pokorný
62 hlasů	Vavřinec Liška	33 hlasů	Antonín Hanzlík
62 hlasů	Jan Dědič	36 hlasů	František Kabátník
66 hlasů	Josef Kaspr	48 hlasů	Matěj Kuna
69 hlasů	Jan Partay	48 hlasů	František Kaplický
72 hlasů	Jan Kohout	52 hlasů	Hynek Otýpka
74 hlasů	Tomáš Fáber	54 hlasů	Jan Krůček
78 hlasů	Václav Kučera	70 hlasů	František Čejka
85 hlasů	Antonín Teyrich		
85 hlasů	Matěj Loula		

87 hlasů	Hynek Lom		
87 hlasů	Severin Vodička		
89 hlasů	Jan Samec		
90 hlasů	František Loula		
91 hlasů	Bartoloměj Svoboda		
141 hlasů	Leopold Kniha		
287 hlasů	František Samec		

Druhý sbor – kandidáti		Druhý sbor - náhradníci	
26 hlasů	Jan Hrdlička	27 hlasů	Václav Fučík
26 hlasů	Josef Kaspr	28 hlasů	František Plaňanský
26 hlasů	Jan Partay	32 hlasů	Tomáš Svoboda
31 hlasů	Jan Pixa	32 hlasů	Emanuel Hájek
33 hlasů	Čeněk Slepíčka	37 hlasů	Josef Mikota
34 hlasů	Josef Grimm	38 hlasů	Jan Pokorný
35 hlasů	Petr Hanzal		
36 hlasů	Tomáš Fáber		
40 hlasů	Antonín Loula		
41 hlasů	Josef Plaňanský		
41 hlasů	Josef Kniha		
43 hlasů	Jan Loula		
43 hlasů	Jan Bulka		

První sbor - kandidáti		První sbor - náhradníci	
6 hlasů	Vavřinec Liška	6 hlasů	Antonín Kuna
6 hlasů	Antonín Mašek	7 hlasů	Matěj Novotný
7 hlasů	Karel Nikolau	9 hlasů	Emanuel Franta
8 hlasů	Jakub Loula	11 hlasů	Jan Hovora
9 hlasů	Jan Hovora	12 hlasů	František Pavlíček
10 hlasů	František Souček	15 hlasů	Matěj Plaňanský
12 hlasů	Vojtěch Denner	15 hlasů	Matěj Hájek

13 hlasů	František Neruda		
14 hlasů	Václav Žižkovský		
14 hlasů	Karel Veselý		
15 hlasů	František Procházka		
20 hlasů	Josef Plaňanský		
20 hlasů	Vlasák		
21 hlasů	Ferdinand Pavlíček		
21 hlasů	Jakub Hovora		

Obecní volby z roku 1891:

Třetí sbor – kandidáti		Třetí sbor - náhradníci	
177 hlasů	Antonín Tairych	249 hlasů	Václav Porod
175 hlasů	Josef Grimm	199 hlasů	Jakub Vodička
164 hlasů	František Samec	198 hlasů	František Drbohlav
162 hlasů	Karel Nikolau	165 hlasů	Karel Kučera
159 hlasů	František Seip	144 hlasů	Jan Krůček
158 hlasů	Vojtěch Pixa		
155 hlasů	Vojtěch Kniha		
153 hlasů	Emanuel Franta		
153 hlasů	Bartoloměj Svoboda		
150 hlasů	Josef Beneš		

Druhý sbor – kandidáti		Druhý sbor - náhradníci	
68 hlasů	František Řepiš	52 hlasů	Matěj Novotný
63 hlasů	Matěj Plaňanský	51 hlasů	František Kučera
62 hlasů	Josef Kniha	48 hlasů	Alois Strnad
61 hlasů	Jan Samec	46 hlasů	Leopold Strnad
55 hlasů	Jakub Loula	44 hlasů	Matěj Hájek
52 hlasů	Tomáš Svoboda		
50 hlasů	Matěj Loula		
49 hlasů	Matěj Kuna		

45 hlasů	Emanuel Královec		
44 hlasů	František Zábuš		

První sbor – kandidáti		První sbor - náhradníci	
34 hlasů	Josef Struska	29 hlasů	František Kaplický
33 hlasů	Václav Korál	26 hlasů	Matěj Plaňanský
33 hlasů	Karel Veselý	26 hlasů	Antonín Kuna
33 hlasů	František Rybička	20 hlasů	Jan Hovora
33 hlasů	Emanuel Hájek	18 hlasů	Václav Svoboda
29 hlasů	Josef Hoyer		
27 hlasů	František Plaňanský		
27 hlasů	František Čejka		
23 hlasů	Matěj Hájek		
22 hlasů	Josef Mikota		

4.2. Přirozená čili později samostatná působnost obecních orgánů v Týně nad Vltavou

Do okruhu přirozené neboli samostatné působnosti obce náleželo vše, co se bezprostředně týkalo obce a bylo proveditelné v jejím rámci.⁶⁵ Patřily sem:

1. Autonomní obecní záležitosti
2. Obecní majetek
3. Obecní hospodaření
4. Záležitosti občanů
5. Správa obecní policie

Lze říci, že záležitosti projednávané na zasedáních zastupitelstva a zaznamenané v dochovaných knihách zápisů ze zasedání by se daly rozdělit právě do těchto pěti shora uvedených základních oblastí.

---

⁶⁵ Lukáš FASORA – Pavel KLADIWA: *Obecní samospráva*, s. 15.

První z nich jsou **autonomní obecní záležitosti**. Ty zahrnovaly vnitřní předpisy a řády, odborné komise, volby a doplňovací volby, volby starostů a náměstků, korespondence s politickou správou čili s okresním hejtmanstvím a se zemským místodržitelstvím, korespondenci s vyššími složkami samosprávy čili s okresním zastupitelstvem a se zemským výborem. Druhou skupinou byl **obecní majetek** - pozemky, pronájmy a nájmy, movitý a nemovitý majetek obce, obecní komunikace a spoje, obecní zaměstnanci, obecní ústavy jako chudinský, špitál, nemocnice, opatrovna, školy. Zastupitelstvo schvaluje rozpočty, jedná o zřizování škol nových, pokračovacích, večerních. Na jeho návrh se vytváří složení místní školní rady, volí členy i do okresní školní rady atd. Rozhoduje také o investicích - do železnice,⁶⁶ spojů, infrastruktury. Třetí oblastí je **obecní hospodaření** a to peněžní i naturální - rozpočty, jednotlivé účty, obecní přírážky k daním, mimořádné příjmy a mimořádné výdaje, kontribučenské záležitosti, daně atd. Čtvrtou kategorií představují **záležitosti občanů** - domovské právo, sociální a nemocenské podpory, žádosti spolků místních i z celého království jako jsou Matice školská, Akademický spolek Štítný, Červený kříž o podporu, odpouštění školného, potvrzení o bezúhonnosti, dobrozdání o občanech pro různé instituce zejména státní správy, soudy atp. a poslední pátou skupinou jsou **záležitosti obecní policie**. Okresní úřad byl povinen dozírat na činnost obecního starosty v oboru místní policie, která patřila do přirozené působnosti obce. Mohl kontrolovat a v nutných případech zjednat nápravu. Vláda pak mohla obci kdykoliv výkon místní policie odejmout. Místní policie zahrnovala obecní strážníky, polní a lesní hajné, tržní policii,

---

⁶⁶ Počátek snahy o renovaci původního významu Týna nad Vltavou přišel se snahou o zavedení železnice. Plánovaná trať měla vést z Protivína přes Týn k Dolnímu Bukovsku a odtud pokračovat přes Veselí nad Lužnicí až do Jihlavy. Od r. 1877 se pokoušela také Bechyně o protažení zamýšlené trati přes své území do Tábora, ale k realizaci ani jednoho z obou plánů nedošlo. Nerealizován zůstal i další plán, díky neschopnosti měst se dohodnout, z roku 1889, který uvažoval o rozšíření původního projektu směrem do Vodňan a na opačné straně na Kutnou Horu a Týnec nad Labem. Až rok 1894 zaznamenal první konkrétní jednání o železničním spojení Týna a Číčenic (nejbližší stanice ležící na trati Plzeň - České Budějovice. První vlak vjel do vltavotýnského nádraží v říjnu 1898. Týn nad Vltavou se snažil nadále a apelovali na prodloužení stávající dráhy do Veselí nad Lužnicí nebo Bechyně, ale marně. (Martina SUDOVOVÁ: *Týn nad Vltavou a Vltavotýnsko*, in: www.tnv.cz/uzitecne-informace/historie-mesta-1/odvzniku-mesta-do-soucasnosti-1/2006-03-09-1.html)

pořádkovou policii, pokuty, věznění v obecní šatlavě, bubeníky, zdravotní a veterinární policii, hygienu, živnostenskou policii, stavební policii a čelední policii⁶⁷.

V následující pasáži bych se ráda zaměřila na přiblížení některých důležitých případů, které obecní zastupitelstvo projednávalo na svých schůzích. Konkrétní případy jsem pro přehlednost rozčlenila podle shora popsaných oblastí samostatné (dříve přirozené) obecní působnosti.

Ad 1.⁶⁸ Velmi důležitý byl přípis z února roku 1899, kdy hejtmanství informovalo o žádosti města ohledně zřízení hejtmanství. To by mělo pro obec nedozírné důsledky. Znamenalo by to zrušení okresních hejtmanství v Týně nad Vltavou a v Milevsku. Kroky vedoucí k zamítnutí této žádosti učinil zemský poslanec Josef Baar, který podával z Prahy zastupitelstvu zprávy.

Součástí této samostatné působnosti obce bylo zřizování **odborných komisí**. Další zápisy zastupitelstva to jen potvrzují.

Okresní hejtmanství vybídlo svým přípisem zdejší obec, aby si zvolila do *nákazové komise* pro některé dobytčí nákazy dva důvěrníky.

Dne 22. prosince 1910 byl vydán říšský zákon, který zřizuje bytový fond, který má za účel umožnit výstavbu domů s malými byty. V tomto důsledku byla zvolena stálá *sociální komise*, která by se starala o tento bytový fond zároveň s dalšími sociálními otázkami, které musí město řešit.

V srpnu roku 1912 četl referent radní Bartuška přípis okresního soudu, který doporučuje zřízení *sirotčí rady* za účelem řádného dozoru na výchovu sirotků a dětí vůbec a dává zároveň pokyny, jak by se tato rada měla zřídit. Zastupitelé odsouhlasili, aby dosud stávající *chudinský odbor* doplnili lékaři, místní děkan a ředitel školy

Ad 2. Od začátku fungování zastupitelstva se jednalo o **místním skladišti a okolních pozemcích**. V srpnu roku 1868 byla podána žádost o odprodání pozemků do vlastnictví obce, která byla schválena. Konečné rozhodnutí, jak stavby skladiště nazývané Depot využít, padlo a bylo jednohlasně odsouhlaseno zastupitelstvem 14. června roku 1869. Rozhodlo se, že skladiště bude veřejnou dražbou nabídnuto

---

⁶⁷ Pavla JANOŠOVÁ, *Samospráva v Týně nad Vltavou ve druhé polovině 19. století*, České Budějovice 2009 (= Bakalářská práce na Filozofické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích), s.46 – 59.

⁶⁸ TAMTÉŽ, s. 50 – 69.

k pronajmutí na dvanáct let. Okolní pozemky se mají po dílech také nabídnout ve veřejné dražbě na dobu šest let. Ke zřízení dvora má hospodářský odbor podat návrhy k další poradě. Dne 27. července 1870 byla svolána mimořádná schůze obecního zastupitelstva, protože při licitaci Depotu se nikdo nepřihlásil, proto se muselo začít jednat o novém využití. Nová dražba byla ustanovena na 19. prosince a jelikož se přihlásil pouze jeden zájemce Jakub Dušek, nemohl mu být Depot pronajat. Proto se městská rada spolu se zastupitelstvem usnesla cestou písemného podání řečené stavby pronajmout. Konečným nájemcem se stal Matěj Veselý.

Obec pečovala také o obecní ústavy, mezi které patřily rovněž **školy**.

Dalším z obecních ústavů spravovaných městem byla **nemocnice**. V roce 1867 předložila městská rada návrh, aby se zdejší nemocnice změnila ve veřejný ústav a zastupitelstvo mělo učinit odpovídající kroky, ty ovšem nejsou známy.

Důležitou událostí pro obec bylo na počátku roku 1874 zřízení řemeslnicko – hospodářské školy.

Velmi významnou položku co do svého objemu představují zápisy, které se týkaly záležitostí **obecních zaměstnanců**.⁶⁹

Důležitý pro spojení s okolními městy byl přípis okresního hejtmanství žádající o příspěvek na **telegrafní stanici**, aby mohl telegrafní drát vést z Týna přes Bechyni na Tábor.

Jednou z priorit pro zhodnocení obecního majetku města Týna nad Vltavou se stala výstavba železniční sítě, která měla město propojit výhodnou dopravní infrastrukturou s okolními městy.⁷⁰ První návrh ohledně stavby železnice spojující Týn nad Vltavou s okolím se objevuje na konci roku 1872. V srpnu roku 1874 se začínají konat první praktické kroky. Bylo ustanoveno, aby byla podaná žádost ministerstvu

---

⁶⁹Jiří BOCK: *O městské správě v Chrastavě v letech 1850 – 1945 a uchování jejích písemností. (Příspěvek k historickému vývoji AM Chrastava)* In: Fontes Nissae 3, Liberec 2002, s. 132. Uvádí, že počet úředníků a zaměstnanců v době od roku 1850 až do třicátých let 20. století se pohyboval zhruba mezi čtrnácti až devatenácti osobami. Některé funkce během potřeby vznikaly a zase zanikaly. Byli placeni z městského rozpočtu a objevují se zde místa hajných – později lesních hajných pro správu lesa, vodařů pro správu vodovodu (ten byl v Týně nad Vltavou dokončen až během první světové války), hodinářů, hrobníků, zahradníků, správce hasičské stříkačky, kominíků, varhaníků, zvoníků, lékaře, ohledávče mrtvol, učitelů a dalších.

⁷⁰ Touto problematikou se zabývá kapitola Zemská železniční akce v Milan HLAVAČKA: *Zlatý věk české samosprávy*. Praha 2005, s. 116 – 129.

obchodu o zřízení dráhy, zároveň se měla vypravit k ministerstvu a místodržiteli tříčlenná deputace. V neposlední řadě měla být sepsaná žádost k říšské radě. Další zmínka o vyjednávání se objevuje až v září roku 1880, kdy zastupitelstvo opět vyslalo tříčlennou deputaci k ministerstvu obchodu, která se měla zasadit o vystavění dráhy z Veselí nad Lužnicí do Týna nad Vltavou.

Pokračovalo se i v jednání o zavedení **železničního spojení** z Veselí nad Lužnicí do Bechyně a do Týna nad Vltavou. Tříčlenná deputace složená z purkmistra a dvou radních vyrazila vyjednat do Bechyně. V srpnu roku 1889 žádalo zastupitelstvo městskou radu o podání zprávy ohledně stavby dráhy. O tři roky později, v září se jednalo ohledně upisování akcií na stavbu dráhy z Tábora do Týna nad Vltavou. Jednohlasně bylo usneseno, aby obec upsala padesát akcií za deset tisíc zlatých. Pokud by tato částka nedostačovala, bylo zastupitelstvo ochotné poskytnout ještě dalších pět tisíc.

V prosinci téhož roku se otevřelo jednání o železničním spojení z Vodňan do Týna. Za jednatele byl zvolen Josef Struska a za celé zastupitelstvo byla podaná petice zemskému sněmu s žádostí o subvenci.

V březnu roku 1894 žádalo konsorcium stavby dráhy z Vodňan do Týna nad Vltavou o vyplacení sta zlatých k účelům předběžných výloh. V roce následujícím proběhla nová volba železničního družstva, zvoleni byli zastupitelé Karel Veselý, Vojtěch Kniha, František Samec a Karel Málek. Další z mnoha petic, kterou obec zaslala na český sněm byla proti navržené stavbě železničního spojení z Volar do Prachatic, která by mohla zpomalit nebo úplně ohrozit stavbu dráhy vedoucí přes Týn nad Vltavou. Dalším krokem v této kauze je vyslání jednoho člena zastupitelstva k ministru železnic s žádostí, aby se stavba zamýšlené dráhy postavila k jubilejním padesátým létům panování císaře.

Dne 5. dubna 1905 byla čtena zpráva příspěvku družstva na stavbu dráhy ohledně stavu, ve kterém je stavba železničního spojení. Bylo nařízeno, aby družstvo dále pracovalo na daném projektu. Vystoupil i předseda družstva, který oznámil, že jestli se uskuteční spojení s Bechyní, opustí se projekt spojení s Veselím nad Lužnicí a ten je podle jeho názoru přednější a výhodnější. Nakonec bylo rozhodnuto, pokud se začne do šesti měsíců se stavbou dráhy s Veselím, upustí se od subvence s Bechyní a naopak. Na konci roku byl čten další přípis ohledně schůzky v Bechyni a deputace vyslané do Vídně. Deputace byla přijata ministrem železnic a ten prohlásil, že vláda nemá žádný zájem na stavbě železnice vedoucí do Veselí nad Lužnicí, proto nemá

stavba velkou nadějí na provedení. Městské zastupitelstvo reagovalo a dalo plnou pravomoc konsorciu v Bechyni, aby započali stavět.

Téměř rok se čekalo na vyjádření ministerstva železnic, které konečně bylo doručeno 27. dubna 1906 obci. Určený referent přečetl přípis okresního hejtmanství ze dne 30. března, kterým oznámilo, že ministerstvo železnic výnosem ze dne 8. března 1906 schválilo na základě výsledku revize trati projektování, vedení tratě pro normální kolejnou místní dráhu s elektrickým pohonem z Bechyně do Týna nad Vltavou jako základ pro eventuelní zhotovení detailního projektu.

Z jednotlivých zápisů je patrné, jak dlouhé procesní řízení tato stavba vyžadovala, další výnos ministerstva železnic je až z 28. dubna 1908, kterým ministerstvo vyjadřuje důležitost tohoto projektu.

Pro rozvoj tělovýchovy v Týně nad Vltavou je mezníkem založení **tělocvičny** v místnosti, kterou v roce 1893 dostala od místní školní rady.

V roce 1887 se objevuje návrh, aby byl zřízen nový ústav spravovaný obcí - **sirotčinec**.

Pro případ vypuknutí války a nutnosti v takovém případě zřídit v Týně nad Vltavou **polní nemocnici** předložilo okresní hejtmanství k vyplnění příslušný tiskopis.

Roku 1900, dne 8. května, se obecní zastupitelstvo podrobně seznámilo se stavbou **železniční dráhy** z Volar na hranice s Bavorskem. O dva roky později bylo nabídnuto odprodání akcií na tuto stavbu.

Městské zastupitelstvo se snažilo i jinak o všestranný rozvoj infrastruktury, proto podalo dne 19. srpna 1904 žádost zemskému místodržitelství, aby stávající **telefonní spojení** se mohlo všeobecně používat.

V listopadu roku 1914 byl podán návrh na zřízení **budovy pro infekční nemoci** s návrhy zadání a financování stavby.

Ad 3. Na začátku a konci každého roku muselo zastupitelstvo vždy provést revizi a schválení obecních výdajů a příjmů. Byly předkládány rozpočty účtů ve správě obce – kontribučenského fondu, obecního důchodenského účtu, účtu z pivních krejcarů, účtu ústavu chudých, účtu špitálního. Zastupitelstvo vltavotýnské schvalovalo i školní rozpočet. Velmi často se jednalo o **obecních přírážkách** k dani.

Ad 4. Jednou z nejčastěji probíraných záležitostí v této kategorii je přiznání **práva domovského**. Uveďme několik z nich, které musely být projednány nadřízenými instancemi. Jedním z nich je návrh obecního zastupitelstva o neudělení práva

domovského ze 14. února 1903 pro Marii Bílou,⁷¹ který okresní hejtmanství svým výnosem potvrdilo po svém přezkoumání.

Ve stejném roce se objevuje rozhodnutí místodržitelství v Praze o domovské příslušnosti Matěje Hrbáčka a jeho přijetí do svazku obce. Naopak o vypovězení manželů Vítovcových se zemské místodržitelství usneslo v květnu roku 1906.

Objevuje se vynesení ministerstva vnitra o příslušnosti Matěje Cikána. Podal žádost k městskému zastupitelstvu, která byla zamítnuta, protože byl přerušen jeho desetiletý pobyt v Týně nad Vltavou.

Objevuje se i výjimečný zápis, kdy dne 15. prosince 1907 byla vykonána schůze lidu, na které bylo usneseno podat proti městskému zastupitelstvu rezoluci proti zdražování potravin. Lid v ní žádá, aby zastupitelstvo učinilo ihned následující opatření:

- aby vyzvalo vládu a za účelem odvrácení nouze, aby opatřila dovoz zmrzlého zámořského masa, aby byly sníženy tarify na obilí a luštěniny
- aby poslanecké sněmovně byly předloženy osnovy zákonů o zrušení daně z potravin
- městské zastupitelstvo má urychleně zřídit obecní výsek masa a obecní skladiště obilí a padly i další návrhy

Ad 5. Každoročně se projednávalo ustanovení tří **polních hajných** na dobu od května do října, kdy byla potřeba větší ochrany pozemků. V lednu roku 1872 byla předložena žádost pana Martina Peyhovského, aby mu bylo uděleno místo **policejního revizora**, ale zastupitelstvo se usneslo, že zatím místo nebudou obsazovat. V roce 1874 zastupitelstvo provedlo hlasování o udělení místa **městského výběřčího**. První volba byla napadená námitkami, a proto se přikročilo k volbě druhé. Nakonec v opakované volbě byl zvolen František Kučera

Do kompetence **veterinární a zdravotní policie** spadala opatření, která se musela zavést na konci roku 1897 díky rozšíření se vztekliny.

Do oblasti policie a tržní policejní správy spadaly také **trhy a tzv. tržní policie**. Výměrem zemského místodržitelství v Praze ze dne 15. prosince 1903 se prodlužuje lhůta k přeložení dobytčích trhů za město.

V lednu roku 1910 policejní odbor na základě usnesení zastupitelstva vypracoval **organizační stanovy a služební instrukce pro policejní stráž**. Byla zde vymezena jejich práva a povinnosti, které zastupitelé jednohlasně odsouhlasili.

---

⁷¹ nebyly předloženy všechny náležitosti

*

Česká metodika práce při studiu samosprávy v obcích vychází z poznatků, které byly získány studiem německé a rakouské literatury, a také z možností, které nabízí dochovaná pramenná základna v českých archivech. Snažíme se využít všech dostupných pramenů, jednak abychom získali v maximální míře informace o jedincích, kteří komunální politiku spoluvytvářeli (členové obecního výboru, nejvýznamnější podnikatelé, vysocí úředníci), a jednak abychom co nejplastičtěji zachytili a zhodnotili výsledek jejich činnosti, tj. obecní samosprávu. Klíčovým krokem je analýza obecních voleb⁷² - jejich mechanismu a šíře volebního práva, abychom získali představu, jakým způsobem byla lokální politická elita delegovaná. Následně mapujeme co nejkompaktněji členy obecního výboru pro celé časové období od zrodu komunální samosprávy v roce 1850 do první světové války.⁷³ Důležitou součástí rozhodovacího procesu na úrovni obecní samosprávy byli i významní zástupci výkonné správy města, tedy vysoce postavení městští úředníci.⁷⁴ Pokusíme se proto uvést všechny volební záležitosti odehrávající se v obci a zastoupení konkrétních lidí v orgánech správy města, v jednotlivých odborech, volby do místní a okresní školní rady a další orgánů.

---

⁷² Pavla JANOŠOVÁ, *Samospráva*, s. 30 – 45. Kapitola Volby do obecního výboru a zastupitelstva, obecní představitelé v Týně nad Vltavou.

⁷³ Lukáš FASORA – Pavel KLADIWA, *Obecní samospráva*, s.22.

⁷⁴ TAMTÉŽ, s. 23.

Volby do Místní školní rady

Rok	Volba stálých členů (počet získaných hlasů)	Volba náhradníků
1880	Tomáš Fáber (17), Hynek Válek (12), Karel Veselý (14)	Karel Nikolau, MUDr. František Vešvald
1883	Antonín Plaňanský (16), Tomáš Fáber (16), Karel Veselý (14)	
1885		Karel Nikolau, Emanuel Franta
1888	Karel Veselý (15), Vojtěch Kniha (14), Jan Samec (14)	
1992	Jan Samec (22), Vojtěch Kniha (22), Karel Veselý (19), Josef Hanzlík (15)	František Saip, Josef Struska
1902	František Rybička (20)	
1903	Karel Nikolau (22), František Rybička (21), Vojtěch Pixa (18), Josef Kuna (15) ⁷⁵	Karel Hovora (20), Jan Zelenka (13)
1906	František Rybička (23), Karel Nikolau (21), Vojtěch Pixa (20), Josef Kuna (18)	Karel Hovora (23), Josef Hanzlík (21)
1909	František Rybička (22), Karel Nikolau (20), Josef Procházka (16), Karel Hovora (14) ⁷⁶	Josef Hanzlík (19), MUDr. Antonín Lev (14) ⁷⁷
1912	Karel Hovora (22), Josef Hanzlík (22), Jan Pejša (22), František Kučera (20) ⁷⁸	Jan Svoboda (18), MUDr. Antonín Lev (15) ⁷⁹

Volby do Okresní školní rady – dle poměrů daní připadajících na obec, volí městské zastupitelstvo jednoho člena okresní školní rady a tři zastupitelstvo okresní.

Rok	Volba členů (počet hlasů)
-----	---------------------------

⁷⁵ Dalšími volenými byli Adam Srnec (4), Karel Hovora (3), František Kučera (3), František Čejka (2), Emanule Hájek (1), František Řepiš (1), Jan Zelenka (1).

⁷⁶ Dále hlasy získali Karel Loula (4), František Kučera (5), František Šmíd (3), Adam Srnec (2), Josef Freund (1), Antonín Plaňanský (1), Ludvík Kuna (1), Jan Bartuška (1), MUDr. Václav Žežulka (1).

⁷⁷ Dále dostali hlasy Františke Kučera (4), MUDr. Václav Žežulka (3), Karel Loula (2), František Šmíd (1), Antonín Plaňanský (1), Adam Srnec (1), Emanuel Plaňanský (1).

⁷⁸ Dále získali po čtyřech hlasech Jan Bartuška, František Šmíd, Ph.Mr. Josef Procházka a po dvou hlasech Josef Freund a MUDr. Antonín Lev, po jednom hlase Jan Srnec, Václav Neuvirt.

⁷⁹A dále po pěti hlasech obdržel Jan Bartuška, tři hlasy získal Josef Procházka a Václav Samec a po jednom hlase Jan Rosol, František Vornay, Jan Šílený, Josef Nikolau, František Šmíd, Jan Srnec a Václav Neuvirt.

1868	František Samec
1886	František Samec (25) ⁸⁰
1892	Vojtěch Kniha (6) ⁸¹
1911	Karel Nikolau (28) ⁸²
1912	František Kučera
1917	MUDr. Antonín Lev ⁸³

Volby do Okresního zastupitelstva

Rok	Volba členů (počet hlasů)
1885	František Samec (25), Karel Veselý (14), Vojtěch Kniha (11)
1889	František Samec (25), Vojtěch Kniha (21), Josef Plaňanský (16)
1892	Karel Nikolau (22), Jan Samec (21), Vojtěch Kniha (20)
1914	Emanuel Hájek (23), Vojtěch Samec (20), Jan Srnec (18), Karel Kniha (17)

Leden roku 1877 přinesl volbu tří členů do komise k volbě poslanců do říšské rady. Zvoleni byli Josef Plaňanský, Tomáš Fáber a Petr Hanzal.

V srpnu roku 1880 se konala volba pěti členů do správy zdejší opatrovny a zvoleni byli Vojtěch Denner, Jan Samec, Jan Kotrč, Karel Veselý, Karel Nikolau.

Od roku 1886 se setkáváme s volbami do reklamační komise. V tomto roce byli zvoleni Matěj Plaňanský, Emanuel Franta, Čeněk Slepíčka a Vojtěch Kniha. Roku 1890 byli zvoleni Karel Nikolau, Emanuel Franta, Vojtěch Kniha a Josef Plaňanský. Další volba proběhla roku 1902, zvoleni byli Karel Chrš, František Kučera, Emanuel Královec, Jan Macal.⁸⁴

V roce 1902 proběhla volba jednotlivých odborů obecního zastupitelstva.

1. Odbor finanční: předseda Karel Nikolau, členové Petr Hrb, Emanuel Královec, Josef Kuna, Josef Lhotský, Jan Macal, Jan Zelenka.
2. Odbor hospodářský a lesní: předseda František Rybička, členové Petr Hrb, Karel Hovora, Jan Liška, Čeněk Lorenc, Vojtěch Pixa, Arnošt Plaňanský, Emanuel Plaňanský, Vojtěch Samec a Karel Veselý

⁸⁰ Jeden hlas získal také Josef Plaňanský.

⁸¹ Větší počet hlasů získal Karel Nikolau (15), který však volbu odmítl.

⁸² Po jednom hlasu získali Josef Hanzlík, Václav Neuvirt

⁸³ Jeden hlas získal také Karel Hovora.

⁸⁴ Dalšími navrhovanými byli Josef Hanzlík, František Šmíd, Jan Kučera.

3. Odbor stavební: předseda Emanuel Hájek, členové Ferdinand Hájek, Karel Hovora, Josef Karásek, Karel Kniha, Jan Plaňanský, František Řepiš, Vojtěch Samec.
4. Odbor zdravotní: předseda František Kučera, členové Mudr. Antonín Lev, Mudr. Viktor Žežulka, Adam Srnec, Václav Vurm.
5. Odbor chudinský: předseda Karel Nikolau, členové Josef Lhotský, František Strnad, Karel Kniha, Josef Kuna.
6. Odbor policejní: předseda František Kučera, členové Emanuel Královec, Vojtěch Pixa, Adam Srnec, Alois Strnad, František Strnad.
7. Odbor pro opatrovnu: předseda Emanuel Hájek, členové František Čejka, Jan Zelenka.

Rok 1905 přinesl v březnu volbu komise pro sestavení stěhovacího a vypovídacího řádu a pravidel o vybírání stavebních dávek. Zvoleni byli Emanuel Hájek, Emanuel Královec, Karel Hovora, Josef Lhotský, Jan Liška, Josef Kuna, Vojtěch Samec a volbu komise pro sestavení tržního a policejního řádu: František Čejka, Alois Strnad, František Strnad, Adam Srnec, Jan Zelenka, Ferdinand Hájek. Tyto komise budou zasedat spolu s městskou radou.

Březen roku 1909 přinesl volbu odborů městského zastupitelstva.

1. Finanční a právní odbor: předseda radní Petr Hrb, dále Josef Freund, Josef Hanzlík, Josef Karásek, Josef Lhotský, Karel Loula, František Šmíd, Karel Nikolau.
2. Odbor hospodářský: předseda radní Arnošt Plaňanský, František Brom, Vojtěch Franta, Josef Hanzlík, Jan Kučera, Emanuel Plaňanský, František Vaněk.
3. Odbor lesní: předseda radní František Rybička, Jan Bulka, Josef Hanzlík, František Heřman, Jan Kučera, Ph. Mg. Josef Procházka, Adam Srnec, Jan Šílený
4. Odbor stavební: jako předseda radní Karel Hovora, Jan Bartuška, Ferdinand Hájek, Josef Hanzlík, Josef Karásek, Arnošt Plaňanský, Emanuel Plaňanský, Jan Šílený, František Šmíd, František Vaněk.

5. Odbor chudinský: jako předseda náměstek Karel Nikolau, Jan Bartuška, František Brom, Josef Freund, Josef Lhotský, Karel Loula, František Strnad.
6. Odbor policejní: předseda František Kučera, Jan Bulka, Adam Srnec, František Strnad, Jan Šílený, František Šmidt, František Heřman, Jan Kučera.
7. Odbor zdravotní: předseda František Kučera, František Heřman, Dr. Antonín Lev, Ph. Mg. Josef Procházka, Václav Vurm, MUDr. Viktor Žežulka.
8. Odbor pro opatrovnu: předseda Petr Hrb, Vojtěch Franta, Ferdinand Hájek, Václav Vurm.

O rok později (1911) byla volena sociální komise, která by se starala také o bytový fond a zvoleni byli J. Pavlíček , František Rybička, Karel Hovora, Josef Freund, Josef Hanzlík, Karel Loula, František Vaněk, Emanuel Plaňanský, Václav Neuvirt a Václav Švehla.

V červnu roku 1912 byla provedena volba komisí s těmito výsledky:

1. Odbor finanční a právní: předseda Antonín Plaňanský, dále Josef Hanzlík, Alois Bondy, Josef Freund, Jakub Havlů, Václav Neuwirt, Josef Nikolau, Jan Pejša, Ph. Mr. Josef Procházka, František Šmíd
2. Odbor hospodářský: předseda Antonín Plaňanský, Emanuel Hájek, Karel Kniha, Jan Kučera, Václav Neuwirt, Emanuel Plaňanský, Vojtěch Samec, Jan Svoboda
3. Odbor stavební: předseda Karel Hovora, Josef Hanzlík, Emanuel Hájek, Boh. Plaňanský, Vojtěch Samec, Jan Srnec, František Šmíd, František Vornay
4. Odbor chudinský: předseda Jan Bartuška, Josef Freund, Dr. Antonín Lev, Arnošt Lom, Jan Rosol, Jan Svoboda, Václav Švehla, Václav Vurm
5. Odbor lesní: předseda Jan Šílený, Josef Hanzlík, Emanuel Hájek, František Drobil, Jan Kučera, Jan Rosol, Jan Srnec, Jan Svoboda, Václav Švehla
6. Odbor policejní: předseda František Kučera, Alois Bondy, František Drobil, Jan Kučera, Arnošt Lom, Bohuslava. Plaňanský, Jan Srnec, Václav Švehla, František Šmidt, František Vornay
7. Odbor zdravotní: předseda František Kučera, Dr. Antonín Lev, Ph. ? Josef Procházka, Jakub Havlů, Josef Nikolau, Václav Wurm
8. Odbor pro opatrovnu: předseda Josef Hanzlík, Jakub Havlů, Karel Kniha, Josef Nikolau, Bohuslav. Plaňanský, Václav Vurm

9. Komise sociální: předseda Josef Hanzlík, Josef Freund, Václav Neuvirt, Emanule Plaňanský, Jan Pejša, Ph. Mr. Josef Procházka, Vojtěch Samec, Jan Srnec, Jan. Šílený

V srpnu téhož roku ustanovilo ještě obecní zastupitelstvo sirotčí radu, která se skládá z chudinského odboru doplněného děkanem, obecními lékaři a řediteli škol.

4.3 Přenesená působnost obecních orgánů v Týně nad Vltavou⁸⁵

Přenesený obor ukládal obcím vykonávat bezplatně záležitosti státní správy pod dohledem jejím správy (organizace voleb, sepisování branců, sčítání lidu, doručování úředních výnosů). Autentické sebrání těchto úkolů v oboru přenesené činnosti obcí nikdy nebylo učiněno, ba naopak rozhodnutí rakouských správních soudů byla zpochybňována, například v oblasti vybírání zeměpanských daní. V přeneseném oboru byla obec podrobena dohledu úřadů státní politické správy, i když žádný zákon její úkoly nespécifikoval ani neřikal, jakými prostředky mají být naplňovány.⁸⁶ Achillovou patou obecního zákona se staly finance, respektive opatřování financí ke správě a rozvoji obce. Většina obcí zůstala odkázána na přírážky k zeměpanským daním, ale tyto přírážky bylo možno vybírat jen na základě zvláštního zemského zákona. V budoucnu tak finanční slabost obcí a země a jejich vysoké zadlužení vedly v době zostřených nacionálních bojů k úplnému kolapsu zemské samosprávy.⁸⁷ Finance tedy určovaly a také omezovaly chod samosprávných institucí, a proto i naše pojednání o vývoji přenesené pravomoci v Týně nad Vltavou do roku 1918 otevřeme problematikou obecních příjmů a daňových záležitostí.

---

⁸⁵ Trvalým ohniskem mladočeské kritiky byla přemíra povinností samosprávy vůči státu (tzv. přenesená působnost), která nebyla vyvážena mírou finančních příjmů (rozdělení daní) a především rozhodovací pravomocí samosprávných orgánů: „Tak nerozumíme autonomii, aby autonomní orgány pouze opatřovaly náklady na různá veřejná zřízení, aniž by měly také rozhodující vliv při jich správě“ Luboš VELEK, *Rozvíjení české samosprávy jako náhrady neexistujícího státu a jako předstupně státní samostatnosti*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malší (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s.150.

⁸⁶ Tím bylo vytvořeno do budoucna také množství konfliktní látky, která zatěžovala komunikaci mezi státní správou a samosprávou, například v oblasti pravomoci obecní policie.

⁸⁷ Milan HLAVAČKA, *Zlatý věk české samosprávy. Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862- 1913*, Praha 2006, s. 17 – 18.

4.3.1 Obecní příjmy a daně⁸⁸

První z přípisů týkající se této problematiky je z roku 1875, kdy si obec vydobyla právo odepisovat c. k. daně z obecních kapitolů. Dalším přínosem do obecní kasy bylo rozhodnutí zemského výboru ohledně placení pivní příirážky ze strany knížete arcibiskupa a úředníků, do této doby nezaplatněných. Ohledně této příirážky byl vydán i výnos zemského výboru ze dne 23. září 1876, týkající se změny jejího vybírání. Byla podána žádost městskou radou na zemský sněm, aby na další dobu byl povolen jeden krejcar z každého litru piva. Odpověď se projednávala na schůzi obecního zastupitelstva dne 23. srpna roku 1877. Zemský výbor se však usnesl, aby pro rok 1878 byla ještě vybírána příirážka sedmdesát krejcarů z jednoho hektolitrů, jak tomu doposud bylo.

O příirážce z piva, vína a lihovin se jednalo na dalším zastupitelstvu také roku 1883, kdy byla podána žádost k zemskému výboru o prodloužení vybírání příirážky, a sice jeden krejcar na litr piva a dva krejcare z litru vína a lihovin, po dobu šesti let. Odpověď přišla z okresního výboru, ze zasedání z 18. června roku 1884, kdy byla tato žádost zamítnuta a vybírat se smělo pouze sedmdesát krejcarů z hektolitrů. Další výměr k vybírání nápojové dávky povoluje na období od 1. července 1902 až do 30. června 1908 vybrat obci celkovou částku 67 044 K.

V následujícím období se vybírání příirážky řešilo na schůzi obecního zastupitelstva konané 4. října roku 1907. Jelikož výnos z nápojové dávky byl největším příjmem, který finance obce pomáhal nejvíce držet v rovnováze, městská rada žádala, aby bylo zakročeno, aby ke krytí výloh spojených s úpravou cest a ulic a k pokrytí úroků z obecního dluhu a jeho amortizace⁸⁹ směla vybírat po dobu dalších šesti roků (od 1. července 1908 počínaje) nápojovou dávku v dosavadní výši a podle dosavadních pravidel schválených na schůzi městského zastupitelstva ze dne 20. června 1902. V březnu roku 1908 obecnímu zastupitelstvu zemský výbor udělil povolení k vybírání nápojových dávek, a to na základě zákona ze dne 28. ledna. Povolení platilo opět po dobu šesti let a vybraná částka mohla být použita pouze na obecně prospěšné účely, jako bylo dláždění ulic a veřejných prostranství, budování kanalizace a platby úroků

---

⁸⁸ Všechny informace jsem čerpala z Státního okresního archivu České Budějovice, AM Týn nad Vltavou, inv. č. 151 -177, sign. C/1/a-1 – 27, kniha č. 138 – 164.

⁸⁹ Splácení dluhu pravidelnými splátkami vyššími než úrok, umořování dluhu.

z obecního dluhu. V době první světové války bylo zrušeno vybírání nápojových dávek z vína a kořalky a bylo nařízeno vybírat peníze pouze ze skutečné spotřeby těchto nápojů.⁹⁰

Pro srovnání stavu v českém Týně nad Vltavou s moravskou situací uvádíme následující příklad. Obecní výbor v moravském Prostějově po roce 1892 spatřoval svůj první úkol v konsolidaci obecního hospodářství. Podle zjištění revizní komise dřívější německé vedení města pod Zajíčkovým vedením sestavovalo obecní roční rozpočty tak, aby nemuselo zvyšovat obecní daňovou přírážku. Koncem roku 1891 proto obecní dluh dosáhl výše 621 792 zl., ačkoliv v roce 1870 Němci přebrali rozpočet vyrovnaný. Přitom se dlouhá léta vybírala pivní a kořaleční přírážka ve výši 25% přírážky k přímé dani. Český obecní výbor provedl soupis majetku města a usiloval o vyrovnanou roční bilanci. Pravidelné roční příjmy pocházely hlavně ze dvou zdrojů, a to za prvé z výtěžku hospodaření městských podniků (rybníky, polnosti, lesy, cihelna, od roku 1898 elektrárna, od roku 1900 pohřební ústav, od roku 1906 vodovod) a z různých poplatků (nájemné z obecních budov, školní platy, obecní důchody atd.), a za druhé z daňového zatížení obyvatelstva (přímé a nepřímé daňové přírážky). Musíme tedy konstatovat, že to byla poměrně úzká hospodářská základna, uvážíme-li potřeby budování města Prostějova i vlastní program českého obecního výboru po roce 1892. Hlavní zdroje krytí rozpočtu proto vedení města nacházelo ve zvyšování daňového zatížení. Po převzetí správy obecní výbor potvrdil pivní i kořaleční přírážku, jejíž platnost se prodlužovala pravidelně až do konce sledovaného období. Šlo o vydatný zdroj příjmů. Na příklad v roce 1898 převyšoval všechny ostatní obecní zisky. Dopadal však zejména na chudší vrstvy obyvatel. Již v roce 1893 došlo ke zvýšení pětadvacetiprocentní přírážky k přímé dani o 10% zavedením činžovní daně, jejíž tíži však majitelé domů přenesli většinou na nájemníky. Nové stavební akce města, jako např. stavba gymnázia nebo hledání vody pro vodovod, si vynucovaly zvyšování příjmů, což obecní výbor řešil dalšími přírážkami k přímé dani (v roce 1900 zvýšení o 5%, v roce 1906 o 8%) až do výše 48%. Vedle toho od roku 1901 majitelé domů platili tzv. činžovní krejcar, který byl dále zvýšen (5% z každé koruny do výše nájemného 200 K a 10% při vyšším

---

⁹⁰ SOkA České Budějovice, AM Týn nad Vltavou, inv. č. 170, sign. C/1/a-20, kniha č. 157; inv. č. 171, sign. C/1/a-21, kniha č. 158.

nájemném), a dvanáctiprocentní školní přírážku (tu však město odvádělo do zemského školního fondu), upravenou v roce 1913 na patnáct procent.⁹¹

Na zasedáních týnského zastupitelstva se první zmínka o zavedení činžovní daně objevuje v říjnu roku 1887, kdy k jejímu prvnímu projednání obec zvolila výbor, který tvořili Vojtěch Kniha, Josef Hanzlík a Matěj Plaňanský. Konečné rozhodnutí o jejím zavedení však padlo až v únoru roku 1911. Berní referát zemského finančního ředitelství oznámil, že bude obci pro příští zúčtovací období předepsaná činžovní daň, od které byla prozatím osvobozena. V únoru 1913 se tato záležitost řešila dále. Byl podán návrh na odvolání se proti rozhodnutí okresního hejtmantství z 31. prosince 1912 v příčině vyměření činžovní daně pro období 1913 až 1914. Jak je známo, daň domovní byla dvojího druhu, a sice daň činžovní a daň domovní třídní. V místech, kde více než polovina domů dávala užitek z pronájmu, se vybírala daň činžovní, v ostatních místech jen daň domovní třídní. Berní referát dosud uváděl, že v Týně nad Vltavou je 560 domů a z nich je 331, tedy více než polovina domů, pronajata, a tak bylo město podrobeno dani činžovní. Po přezkoumání tohoto údaje však došel městský úřad k jiným výsledkům. Počet domů snížil na 556, přičemž 288 domů bylo ve vlastním užívání majitelů, z čehož plynulo, že ve městě není více než polovina domů pronajata. Do celkového počtu domů nebylo zahrnuto ještě dalších 17 domů, které sloužily jako naturální byty pro různé zaměstnance a které tudíž také nebyly pronajaty. Na základě tohoto šetření podala městská rada návrh, aby se městské zastupitelstvo usneslo, že proti výše uvedenému rozhodnutí bude k zemskému finančnímu ředitelství posláno odvolání. V říjnu téhož roku Zemské finanční ředitelství v Praze obci vyhovělo. Tím se podařilo ušetřit na dani domovní a k ní předepsaným zemským, okresním a obecním přírážkám značný obnos.

Drobný přínos do obecní kasy by bývala znamenala daň ze psů, kterou se obec pokoušela zavést už od roku 1881. Bylo navrženo, že za psa k živnosti nebo potřebného k hospodářství se bude platit 50 kr. a za psy jiné a chované pro „povyražení“ 2 zl. ročně. Nakonec byl ale tento návrh zamítnut.

---

⁹¹ Pavel MAREK, *Elity Prostějova na přelomu 19. a 20. století a jejich komunální program*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malří (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s 298 - 299.

O výši obecní přírážky v Týně nad Vltavou se ze zpráv ze zasedání obecního zastupitelstva dozvídáme teprve v letech 1904 až 1912. V prvním roce tohoto období bylo zemským výborem povoleno vybírání 60% obecní přírážky k veškerým přímým daním, která měla krýt rozpočtový schodek, a to pouze s výjimkou osobní daně 5% z budov od daně činžovní dočasně osvobozených. Obecní přírážka byla v následujících sedmi letech snížena na 58%, a to až do roku 1911, kdy byla její výše nově stanovena na 62%. V roce 1912 byla znovu snížena na 59%.

Revizi obecních a okresních přírážek provedla zemská správní komise na konci roku 1914 na popud ministerstva financí. Účelem bylo zjistit, jakým způsobem by bylo možné odstranit kolísání příjmů z přírážek u obcí a samosprávných okresů, které způsobovaly odpisy na daních, zvláště na dani pozemkové, a nepravidelnost daně výdělkové u podniků veřejně účtujících. Bylo doporučeno, aby se při výpočtu procenta přírážky samosprávné korporace řídily průměrným předpisem daní za více po sobě jdoucích let anebo aby si ještě spíše tvořily zvláštní fondy pro vyrovnání úbytků na přírážkách, což pokládala vláda za výhodnější a za přípustné i podle předpisů obecního zřízení.⁹²

V únoru roku 1888 došel městu výnos okresního hejtmanství, podle kterého převzal vybírání daní od 1. dubna téhož roku berní úřad. Na zasedání obecního zastupitelstva bylo jednohlasně usneseno, aby se obec vyjádřila v tom smyslu, že kdyby stát poskytl za tuto službu obci jistou subvenci, mohly by se daně vybírat tak, jako doposud.

O zadlužení obce nás informuje výnos okresního výboru z roku 1907, jehož prostřednictvím byla obci udělena nouzová subvence 400 K. Celková nouzová subvence

---

⁹² Pro srovnání uvádím vývoj obecní přírážky z Králova Pole na Moravě (od roku 1930 jedné ze součástí Brna), kde koncem 19. století a počátkem 20. dosahovala přírážka přijatelné výše 42 až 55%, od roku 1904 však činila tato přírážka 90%. V době první světové války pak byla zvýšena až na 153%. Ačkoli pro místní obyvatelstvo byla tato přírážka velmi tísnivá, neměla obec jinou možnost k pokrytí rostoucích potřeb. Výnosy z dalších dávek (pivo, lihoviny, psi) se z kategorie významných příjmů postupně přesouvaly do pozice důležitého přílepku k příjmu z daní. Důležitým přínosem do obecního rozpočtu bylo zavedení dávky z nájemného roku 1910. Vzhledem k přetíženosti administrativního personálu obec v některých letech pronajímala či dražila vybírání některých dávek, např. z piva. Pavel CIBULKA, *Královo Pole – život po boku moravské metropole*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malší (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s.278. Nejinak tomu bylo i v obci Týn nad Vltavou, kde byl výběr těchto dávek také dražen.

pro obce v týnském samosprávném okrese dosáhla částky 2000 K, kterou okresní nouzový komitét mezi obce rozdělil na své schůzi. Zbytek okresní nouzové subvence ve výši 491 K rozdělil okresní výbor v roce 1910, a tato částka se měla použít na splátku obecního dluhu.⁹³

V souvislosti se zkoumáním průniku občanských elit a obecní samosprávy se jeví prameny berní povahy produkované správci přímých státních daní, tedy berními úřady, jako oblast, které zatím nebyla věnovaná přílišná pozornost, a proto je značně nevyužitá. Jde o to, že v těchto pramenech je zachyceno v periodicky se opakujících, a tedy srovnatelných informačních řadách ekonomické rozvrstvení daňových poplatníků ve společnosti dané lokality. Je tedy možné zjistit nejenom strukturu ekonomických elit v daném okamžiku, ale i její změny v průběhu doby. To tvoří velmi solidní základnu např. k zařazení členů obecního zastupitelstva do sociální struktury dané lokality, a je možné tímto způsobem alespoň částečně určit, nakolik byl podíl na moci v tom kterém případě podmíněn ekonomickou silou,⁹⁴ což byla situace, kterou zohledňovaly i obecní volební řády při stanovení volebního majetkového censu.

Jiná je situace u soupisu obecních přírážek, které byly místního charakteru a navíc velmi proměnlivé v čase, ale jejich rozpis se prováděl na základě stanovené přímé státní daně pro konkrétního poplatníka. Je tedy možné ekonomickou strukturu obyvatelstva daného místa sestavit na jejich základě, ale nemají-li být výsledky nežádoucím způsobem zkreslené, je třeba se alespoň minimálně vyznat ve způsobu jejich předepisování. Tento způsob náhledu do struktury společnosti daného místa tak bývá nahrazován jinými, a to navzdory tomu, že rozpisy obecních přírážek jsou velmi často zachovány v pozoruhodné kompletnosti ve všech typech obecních archivů. Tento náhled v tehdejší době našel jednoznačný odraz právě v konstrukci volebního práva do

---

⁹³ Renata KAFKOVÁ, *Proměny obecní samosprávy v Novém Jičíně 1850 - 1914* in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malří (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s 348. I tato studie moravského města svědčí o zadlužení obcí. Jejich schodek rozpočtu se zvýšil v letech 1852 až 1910 o celých 128 634 zlatých. Nedostatek finančních prostředků v městské kase byl vyrovnáván v první řadě přírážkou k přímým daním, dále pak přírážkou ke konzumní dani z alkoholu. Drobnější částky plynuly do městské pokladny z výnosů místní spořitelny, a např. i z poplatků za vlastnictví psa. Modernizace města byla financována z půjček, jež postupně dosáhly výše v řádu stovek tisíců zlatých, a město je dokázalo splácet jen s obtížemi.

⁹⁴ Marie MACKOVÁ, *Obecní samospráva v kontextu českého regionálního bádání*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malří (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s 111.

obecních orgánů. Tím byl zároveň rámcově vymezen okruh osob, které se mohly v samosprávných sborech objevit. A také je tím limitován společenský okruh, z něhož mohli vzejít starostové či radní. Před první světovou válkou je navíc ve venkovských městech jednoznačně patrná tendence opakovaných voleb, takže takové osobnosti zastávaly starostenská místa mnohdy velmi dlouho.⁹⁵ Což dokazuje také výzkum provedený pro Týn nad Vltavou.⁹⁶

4.3.2. Veřejní zaměstnanci

Jiří Bock ve své studii o městské správě v Chrastavě uvádí, že se tam počet samosprávných úředníků a zaměstnanců v době od roku 1850 až do třicátých let 20. století pohyboval zhruba mezi čtrnácti až devatenácti osobami. Některé funkce během potřeby vznikaly a zase zanikaly. Tyto osoby byly placeny z městského rozpočtu. Patřila sem místa hajných – později lesních hajných pro správu lesa, vodařů pro správu vodovodu (ten byl v Týně nad Vltavou dokončen až během první světové války), hodinářů, hrobníků, zahradníků, správce hasičské stříkačky, kominíků, varhaníků, zvoníků, lékaře, ohledávače mrtvol, učitelů a dalších.⁹⁷

Jiná studie od Pavla Cibulky uvádí, že počátkem roku 1892 si starosta Mašek z Králova Pole stěžoval na přetíženost kancelářského personálu, který musel obstarávat hlášení cizinců, zpracovávat seznamy propuštěných vojáků, záložníků a zeměbranců, vybírat školné a polní nájmy, vést soupisy poraženého dobytka atd. Tedy tzv. přenesená agenda nemalou měrou zatěžovala administrativní aparát obcí. Obecní tajemník Matěj Kadlec nemohl tuto agendu sám zvládnout, a proto byli postupně obcí zaměstnáni i účetní a kancelista. Ve srovnání s pozdější dobou však až do první světové války nebylo obsazení obecní kanceláře příliš početné. Jednotliví radní měli vymezen okruh

---

⁹⁵ TAMTÉŽ, s 112 – 113.

⁹⁶ Starostou Týna nad Vltavou byl v letech 1891 – 1895 zvolen Karel Nikolau, který byl opětovně zvolen v letech 1911 – 1912 a také Jindřich Pavlíček, který byl starostou v letech 1901 – 1911. Z radních uveďme např. Tomáše Fáberu zvoleného do obecního zastupitelstva v letech 1867 i 1872, Josefa Plaňanského zvoleného v letech 1872 a 1877.

⁹⁷ Jiří BOCK, *O městské správě*, s. 132.

působnosti, a tak například roku 1903 šest radních pečovalo o odbory stavební, školní, hospodářský, silniční, chudinský, policejní i hospodářský polní a lesní.⁹⁸

V Týně nad Vltavou se na pořad jednání dostaly také různé personální záležitosti veřejných zaměstnanců.

Městská kancelář. Zcela jednoznačně nejvýznamnějším z obecních zaměstnanců byl obecní tajemník, který byl vlastně šéfem administrativní části městského úřadu. O volbě obecního tajemníka jsme kupodivu informováni až v únoru roku 1904. K městskému zastupitelstvu tehdy došlo devatenáct žádostí o toto významné místo, z nichž bylo šest od žadatelů se vzděláním vyšším, sedm od žadatelů se vzděláním nižším, avšak zaměstnaných při samosprávných úřadech. Čtyři uchazeči byli zaměstnání u notářů a advokátů a dva žadatelé pracovali jako hospodářští úředníci. Proto zastupitelé doporučili, aby při hlasování byl vzat zřetel na jednoho z následujících žadatelů, a to Karla Hájka, Cyrila Hodka, Františka Smetanu, Konráda Traxlera nebo Stanislava Vrabce.⁹⁹

Na začátku roku 1915 byl vypsan konkurz na místo výpomocného úředníka, neboť dosavadní obecní tajemník byl stále více přetížen rostoucím objemem úředních prací. Svou žádost zaslal Jan Strnad absolvent dvoutřídní obchodní školy, který byl většinou zvolen a Josef Jílek absolvent měšťanské školy. V červnu byla podána žádost o osvobození od povinnosti služby v domobraně pro městské úředníky K. Haška, Karla Pistoria, J. Duška, kováře Jelínka, J. Karáska a strojníka Růžičky.

Školy. Městské zastupitelstvo řešilo také žádosti o místa učitelů na městem zřizovaných školách. Například na uprázdněné místo 4. podučitele byl od 1. října 1865 ustanoven Josef Fürst.

Výkon místní policie. Na místo policejního revizora byl od 1. ledna 1866 dosazen Matěj Gottschalek. V srpnu roku 1885 byl jako policejní komisař ponechán ve svém úřadě většinou hlasů Emanuel Franta. František Kučera byl zvolen za městského policejního komisaře v roce 1902 a při volbě získal 23 hlasů, jeden hlas obdržel Karel Hovorka. Jeho funkční období sice původně zahrnovalo dobu od roku 1902 do roku 1905, ale později mu bylo toto místo ponecháno až do roku 1909.

---

⁹⁸ Pavel CIBULKA, *Královo Pole – život po boku moravské metropole*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malří (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s.277.

⁹⁹ Odevzdáno bylo 26 hlasovacích lístků, z nichž obdržel 23 Karel Hájek a po jednom hlase Konrád Traxler, Stanislav Vrabec.

Roku 1909 proběhla také volba dvou policejních strážníků. Celkem došlo na toto místo šedesát šest žádostí, z nichž bylo jedenáct domácích a padesát pět cizích, ale z toho dvacet devět žadatelů nepředložilo potřebné doklady, a tak museli být z dalších jednání vyloučeni. Konkurzními podmínkami byly česká národnost, stáří od 24 do 35 let, bezúhonnost, tělesná způsobilost, znalost čtení, psaní a schopnost sestavit písemné policejní oznámení. V době konkurzu zemřel i druhý strážník Čeněk Mücke, a proto musela být obsazena obě místa. Městská rada navrhla, aby bylo vybíráno pouze z domácích žadatelů a zvoleni proto byli Rudolf Calta a Petr Šťastný.¹⁰⁰

Správa daní a poplatků. Řadu obecních úředníků město zaměstnávalo pro výkon různých správních odvětví nebo specializovaných funkcí. V roce 1869 se projednával návrh městské rady o ustanovení obecního advokáta, od kterého však bylo později upuštěno. Místo městského výběřčího v téže době získal Jan Voller.¹⁰¹ V dubnu 1873 proběhla nová volba městského výběřčího a místo získal s osmnácti hlasy František Kučera, čtyři hlasy obdržel Antonín Chaloupka a dva František Culka. Hned na první schůzi zastupitelstva v roce 1874 bylo nutné tuto volbu opakovat, ale není jasné z jakého důvodu. Místo nakonec získal František Culka.¹⁰²

Správa obecních lesů a pozemků. V dubnu roku 1902 podal svou rezignaci na místo dozorce městských lesů Alois Rosmarin. Na jeho místo za stejných podmínek byl přijat Josef Seemann. V roce 1909 byl dozorcem nad obecními lesy zvolen Stanislav Bican. V srpnu roku 1912 se jednalo o ustanovení nového správce, přičemž se přihlásili dva žadatelé. Prvním z nich byl Jan Haselman, knížecí arcibiskupský lesní v Semenci, a

---

¹⁰⁰ Kandidáty byli Rudolf Calta, Jan Mücke, Vojtěch Skluzák, Petr Šťastný, Václav Mikeš, Karel Březina ze Svitkova, Josef Hladílek z Velké Chýšky, František Mrázek z Koloděj. Ze 30 hlasů získali Rudolf Calta 23 hlasů, Petr Šťastný 2 hlasy, Jan Mücke 3 hlasy, Václav Mikeš 2 hlasy. Nadpoloviční většinou byl tedy zvolen Rudolf Calta, při volbě druhého strážníka obdrželi Jan Mücke 13 hlasů, Petr Šťastný 12 hlasů a Václav Mikeš 4 hlasy. Proběhla další volba, kde získal Petr Šťastný 15 hlasů a Jan Mücke 14, zvolen byl tedy Petr Šťastný.

¹⁰¹ Jan Voller získal z dvaceti sedmi hlasů čtrnáct, František Kučera šest hlasů, František Bulka také šest hlasů.

¹⁰² Při první volbě, kde nebyla získaná nadpoloviční většina hlasů získal nejvíce hlasů František Kučera (10), František Culka (7), Antonín Chaloupka (6), Ludvík Chlup (4), Josef Moucha (1), Vojtěch Gottšalk (1), muselo se tedy přistoupit k volbě druhé a zde opět nejvíce hlasů získal František Kučera (12), František Culka (11), Antonín Chaloupka (4), Julius Schuster (1). Ani po tomto hlasování nebyl znám vítěz, přistoupilo se tedy k volbě úzké, kde získali shodný počet hlasů a to čtrnáct František Kučera a František Culka.

druhým František Hruška, knížecí arcibiskupský lesní ve výslužbě žijící v Týně nad Vltavou, který byl také patnácti hlasy pro oproti čtrnácti hlasům proti zvolen.

V roce 1902 byli ustanoveni polní hajní na dobu od 1. května do 15. října, a to Jan Studihrad pro Malou Stranu, Tomáš Mühlstein od Hlince po Semenici a Antonín Rieger.¹⁰³

Zdravotnictví. Po úmrtí správce městské nemocnice Františka Graffa se 10. května 1870 jednohlasně zastupitelstvo dohodlo na volbě správce nového a tím byl Vojtěch Denner. K ruce mu byl přidělen ještě jeden člen výboru a to František Loula. Za druhého obecního lékaře byl ustanoven na konci roku 1870 MUDr. Josef Schmied s roční mzdou sto padesát zlatých. Pouze o pár měsíců později však zemřel první obecní lékař MUDr. Jan Svátek, a proto se musela uskutečnit volba na jím uprázdněné místo. Zvolen na ně byl nedávno ustanovený druhý obecní lékař MUDr. Josef Schmied, a proto musel být na místo druhého lékaře zvolen MUDr. František Vešvald z Protivína.¹⁰⁴

V roce 1882 se referovalo o žádosti na místo obecního lékaře, kterou podal MUDr. Vavruška, a na místo ranhojiče, podanou Hušákem, přičemž oba uchazeči byli jednohlasně přijati. Bohužel o pár měsíců později MUDr. Vavruška z neznámých důvodů předložil svou rezignaci.¹⁰⁵ Zároveň obecní zastupitelstvo poslalo žádost k okresnímu zastupitelstvu ohledně příspěvku pro okresního doktora ve výši tři sta zlatých. Pozitivní reakce došla obci s tím, že okresní zastupitelstvo ustanovilo, aby každý lékař obdržel od obce dvě stě padesát zlatých a od okresního zastupitelstva také dvě stě padesát zlatých ročního platu.

---

¹⁰³ V květnu projednává zastupitelstvo stížnost okresního hejtmanství, které neschválilo volbu polních hajných a to jmenovitě Antonína Riegra a Tomáše Mühlsteina. Obec vypsala znovu konkurz a došlo ji šest žádostí (Josef Kuna, Petr Sušer, Jan Sušer, Prokop Sušer a opět Antonín Rieger a Tomáš Mühlstein). Náměstek Karel Nikolau neuznává, že by polními hajnými nemohli být výše zmiňovaní, když po dlouhou dobu konali svoje povinnosti. Obvod od dvora „Depot“ k Semenci odevzdáno 25 lístků z nichž Tomáš Mühlstein 17 hlasů, Prokop Sušer 6 hlasů a 2 lístky byly odevzdané prázdné. Obvod od dvora „Depot“ k Bedrníku. Z odevzdaných 25 lístků získal Antonín Rieger 24 lístků a jeden lístek zůstal prázdný.

¹⁰⁴ Z odevzdaných 25 lístků získal Josef Schmied (21 hlasů), František Němec z Netolic (4 hlasy), Jan Pauli z Prahy nezískal hlas žádný a za druhého lékaře byl zvolen František Vešvald z Protivína (20 hlasů).

¹⁰⁵ Konkurz na nového lékaře vypsala okresní výbor společně s purkmistrem.

Město zaměstnávalo také několik **stálých zřízenců**. Patřili k nim ponocný, vodák, drnomistr, kominík, obecní cestář, obecní pastýř, městský zahradník, městský vážný a městský elektrotechnik.

O obsazení místa ponocného po Matěji Kašovi se jednalo v šedesátých letech 19. století. Zájem o ně projevil osm mužů, a sice Martin Trenda, František Trenda, Václav Krůčka, Alois Kavka, Karel Dušek, Václav Železný, Jan Fábera a Jakub Svoboda, což svědčí o tom, že i tato místa byla považována za místa dobrá a spolehlivá. V březnu roku 1873 byla přijata žádost Josefa Makovičky o udělení místa ponocného a byl prozatímně ustanoven od 1. dubna na jeden rok. V září 1873 proběhla volba místa ponocného a vodáka. Doručeno bylo devět žádostí, jmenovitě od Martina Trendy, Františka Trendy, Václava Krůčka, Františka Duška, Karla Duška, Aloise Kantora, Václava Železného, Jana Fábery a Jakuba Svobody. V roce 1888 bylo potřeba zaplnit místo ponocného a vodáka. Jednohlasně byla tyto místa ponechána provizorně Vojtěchu Fáberovi.¹⁰⁶ V prosinci roku 1917 byl ponocným většinou hlasů ustanoven Václav Dušek.

Na konci roku 1873 vyhovělo obecního zastupitelstvo žádosti dalšího obecního zaměstnance, a to drnomistra Františka Dřeva, o přidělení stálé mzdy. Její výše byla stanovena později.

Žádost o kominické místo řešilo na svém jednání zastupitelstvo v roce 1888, kdy prozatímně udělilo toto místo Františku Blümlovi.¹⁰⁷

V půlce roku 1903 řešilo obecní zastupitelstvo ustanovení obecního cestáře, který pracoval od 1. ledna 1903 s roční odměnou 120 zl. Ke konci roku byl zvolen Jan Fáber. Bodem programu bylo i zadání místa obecního pastýře. Hospodářský odbor na své schůzi jednohlasně zvolil Josefa Kadlece.¹⁰⁸

Rok 1907 přinesl tři žádosti na obsazení místa městského zahradníka a to od Karla Knihy, který byl zvolen s platností od 1. ledna, Josefa Mazury z Nezdašova a Josefa Koláře z cihelny.¹⁰⁹ Na začátku roku 1918 byl z rozhodnutí hospodářského

---

¹⁰⁶ Dále byly doručeny žádosti Martina Trendy, Jakuba Svobody, Vojtěcha Fábery, Tomáše Pintera, Aloise Kantora, Karla Františka Duška.

¹⁰⁷ Další žádosti poslal Antonín Vrátný, Jan Houžka, František Šafář.

¹⁰⁸ Dalšími kandidáty byli František Hospodářský z Týna nad Vltavou, Josef Janeček ze Zábobí, Josef Frantina z Hodovic a Vojtěch Syrovátka, dosavadní pastýř.

¹⁰⁹ Z osmnácti odevzdaných lístků obdrželi Karel Kniha (14 hlasů), Josef Mazura (4 hlasy).

odboru ustanoven městským zahradníkem Emanuel Kniha. Ten však ke konci roku zemřel a zvolen byl tedy Stanislav Moravec.

V únoru 1907 byla kladně přijata žádost strážníka Čeňka Mückeho o udělení odměny za obstarávání funkce městského vážného. Odměna byla stanovena za vážení na městských vahách a to 20% z objemu zváženého zboží. Na konci roku 1913 proběhla volba městského elektrotechnika. Z šestnácti došlých žádostí vybrala městská rada tři kandidáty, a to Karla Pistoria (15 hlasů), Václava Barcala (11 hlasů) a Františka Macíka (2 hlasy).

Skutečnost, že se na každé uprázdněné místo městského zaměstnance, ať v postavení úředníka či odborné síly, anebo v postavení pouhého (a zpravidla manuálně pracujícího) zřízence, hlásil poměrně velký počet uchazečů, nelze jednoznačně hodnotit. Na jedné straně mohla hrát svou roli celková hospodářská situace v Týně nad Vltavou a výše nezaměstnanosti v této době, ale stejně tak mohl být vysoký zájem i důkazem prestiže a pocitu, sociální jistoty, zakotvení a zajištěného postavení, který podobná místa svým držitelům mohla poskytovat.

4.3.3. Volební záležitosti

Na schůzi zastupitelstva z ledna roku 1906 za členy okresního odboru Národní rady české byli zvoleni Jindřich Pavlíček, Karel Hovora a Emanuel Královec.

V dubnu roku 1907 proběhla volba tří členů do volební komise pro volby do říšské rady. Dle nového paragrafu šestnáct nového volebního řádu pro říšskou radu, skládají se volební komise v městech s více než tisícem obyvateli ze sedmi členů, z nichž tři volí městské zastupitelstvo. Je tedy nutné pro nastávající volby do říšské rady zvolit tři členy komise. Volba byla provedena lístky a z dvaceti odevzdaných získali nejvíce Pixa Vojtěch (14 hlasů), Hovora Karel (12 hlasů), Vurm Václav (9 hlasů). Nadpoloviční většinou byli zvoleni dva první jmenovaní a proto se muselo přikročit k volbě třetího člena komise a tím byl s čtrnácti hlasy zvolen Václav Vurm.

Prvního února proběhla volba dvou členů do volební komise při volbě do zemského sněmu. Odevzdáno bylo dvacet čtyři hlasovacích lístků, z nichž obdrželi nejvíce a zvoleni byli Václav Vurm, František Šmíd – méně hlasů než bylo potřeba k zvolení získali Karel Hovora, František Vaněk, Jan Bartuška, Alois Strnad, Václav Kučera a Josef Kuna.

V dubnu 1911 musela být provedena volba tří členů do volební komise pro volby do říšské rady. Jak již bylo řečeno, dle §16 a 18 volebního řádu pro říšskou radu skládá se volební komise, která řídí volbu v městech s více než tisíci obyvateli ze sedmi členů, ze kterých tři volí obecní zastupitelstvo volebního místa. Z odevzdaných sedmnácti hlasů získal Karel Nikolau 17 hlasů, František Vaněk 16 hlasů, František Šmidt 16 hlasů a po jednom hlase Jan Bartuška, Václav Vurm a František Strnad.

4.3.4 Tržní policie

Výnosem místodržitelství ze 7. září roku 1864 se městu ukládalo, aby předložilo nový trhový pořádek. Tento úkol dostal na starost jeden ze zastupitelů, a sice učitel Petr Stuchl, který měl tento úřední dokument vyhotovit podle vzoru dodaného místodržitelstvím. Rada mu uložila, aby v něm zdůraznil, že prodej drůbeže, vajec a másla bude přenesen z Velkého na Malé náměstí.

Na posledním zasedání zastupitelstva roku 1892 se projednával výnos okresního hejtmanství o upravení dobytčích trhů na základě výnosu ministerstva vnitra z 23. května 1892. Byla sestavena komise zplnomocněnců stávající se z Karla Málka, Františka Řepiše, Emanuela Franty, Emanuela Hájka a Tomáše Svobody, a ta projednala, která lokalita podle místních možností je vhodná na stavbu tržiště.

V dubnu roku 1909 byla po dlouhé době vyřízena žádost zdejší obce o povolení nových pěti trhů na dobytek. Zároveň bylo doručeno povolení k užívání nově zřízeného tržiště za městem a proběhla volba tržní komise, která měla vykonávat dohled nad tržištěm. Zvoleni do ní byli František Kučera, Petr Hrb, Arnošt Plaňanský, Josef Hanzlík, Jan Šílený a František Brom.

4.3.5. Stavební policie

A. Komunikace. V roce 1865 obecní zastupitelstvo projednávalo opravu veřejné cesty do Hněvkovic. V září 1879 se projednávala oprava cesty pod Bedrníkem spolu s centrální arcibiskupskou kanceláří. Roku 1884 byl přečten přípis okresního výboru v záležitosti upravení budějovické silnice na Zvěrkovském vrchu. K tomuto problému byli k jednání zvoleni purkmistr Samec, Eduard Lösner, Vojtěch Denner, Vojtěch Kniha a Čeněk Slepíčka. Výsledky jednání byly předloženy obecnímu i okresním výboru. V této záležitosti byla roku 1902 navíc předložena směnná smlouva mezi okresním výborem a týnskou obcí, která se týkala silnice do Zvěrkovického vrchu a příjezdových silnic.

V dubnu roku 1913 byl přečten přípis okresního výboru, který v opise zasl i žádost obce Bohonic o zřízení okresní silnice z Týna nad Vtavou do Bohonic, a týnské zastupitelstvo vybízelo, aby se obec k této žádosti připojila. Městská rada navrhl, aby obec pro stavbu okresní silnice do Bohonic na svém území zdarma postoupila potřebné pozemky a provedla stavbu podle projektu ve svém území za obvyklou odměnu od okresního výboru. A tak také bylo vše uskutečněno.

B. Veřejné stavby. Roku 1887 muselo zastupitelstvo schválit rozpočet na stavbu okresních silnic a stok. Na pořadu jednání v srpnu roku 1902 byl přípis okresního hejtmantství ohledně povinného zřízení umrlčí komory na hřbitově.¹¹⁰ Proto byla městská rada zplnomocněna, aby zakročila u okresního výboru a projednala s přífařenými obcemi vše ohledně příspěvku na postavení komory. Na poslední schůzi toho roku došel přípis okresního výboru, kterým byly přífařené obce z týnské farosti vyzvány, aby ze svých zástupců utvořili zvláštní družstvo pro stavbu umrlčí komory. Na město Týn v něm připad i čtyři zástupci a zvoleni jimi byli Jindřich Pavlíček, František Rybička, Karel Nikolau a Emanuel Hájek.

4.3.6. Zdravotní policie

Revizní činnost ve veřejných ústavech se dostala na pořad jednání v září roku 1866, kdy byl správce nemocnice František Eduard Graff pověřen spolu se členem obecního výboru Vojtěchem Dennerem, jenž ho měl podpořit, aby zavedli a sepsali provozní řád pro městskou nemocnici. Do této sféry náležela i žádost městského lékaře MUDr. Sládka o tzv. remuneraci¹¹¹ za jeho výkony v době epidemie cholery. Roku 1889, v dubnu, zastupitelstvo na základě zemského zákona ze dne 23. února a také na žádost okresního výboru ze dne 12. dubna 1889 ustanovilo své zástupce pro poradu konanou u okresního výboru, která se týkala nové organizace zdravotní služby v obcích. Výsledek jednání měl být předložen okresnímu výboru.

Na začátku září 1886 se projednával výnos okresního hejtmantství ohledně rozšíření hřbitova, upravení chudobince a nemocnice pro případ epidemie cholery.

Zemský výbor vrátil zastupitelstvu 13. srpna 1903 k přepracování pravidla o vybírání dávky za zdravotní dohled na jatkách. Vzhledem k tomu se sešla 25. července zvláštní komise, které byla předložena změněná a doplněná pravidla k novému

---

¹¹⁰ Tj. márnice.

¹¹¹ Tj. mimořádná peněžitá odměna k pravidelnému platu.

schválení. Dále okresní hejtmanství obci psalo ohledně veřejnosti nových řeznických jatek.

V únoru roku 1906 projednávalo obecní zastupitelstvo výnos místodržitelství ze 14. prosince 1905, ve kterém se jednalo o zdravotním opatření při prodeji a dopravě masa. Doslovně „ při dopravě poražených zvířat z jatek těla i jednotlivé kusy masa na nečisté vozy se kladou, zastaralou krví prosáklými a nečistými plachtami se přikrývají, maso doma na dveřích a oknech krámů se vyvěšují, proto se snadno znečistí prachem. Proto se kazí a je lidskému zdraví škodlivé“.¹¹² Aby se těmto nešvarům předešlo, navrhlo okresní hejtmanství spolu se zdravotním odborem, aby byla v tomto smyslu rozdána a vyvěšena veřejná vyhláška, která měla být zvláště k rukám řezníků.

Podle nového zákona o potlačování nakažlivých zvířecích nemocí z 1. ledna 1910 musel být dobytek před vydáním dobytčího pasu prohlédnut. Proto bylo nutné, aby pro jednotlivé části města byli ustanoveni zvláštní ohledatelé dobytka. Těmi se stali pro Kohout ohledatel Jan Dřevo, pro Malou stranu ohledatelé Josef Strnad a František Pivec, pro Semenec ohledatel František Sobota, pro Siročiny ohledatel Jakub Dudlíček, pro Podskalí ohledatel Matěj Chytráček a pro město radní František Kučera a Karel Hovora.

Zvláštní položku představují **protiepidemická a hygienická opatření**. V listopadu 1884 zaslalo okresní hejtmanství zastupitelstvu výnos vztahující se na opatření nemocnic pro případ epidemie cholery. Obec měla podat zprávu, že se o vhodnou místnost postará, ale prozatím, kdyby se nakažlivá nemoc vyskytla, použije se zatím dosavadní nemocnice a školka. Už v září okresní hejtmanství nařídilo zakoupení Thursfildova desinfekčního aparátu. V lednu roku 1907 oznámilo okresní hejtmanství vypuknutí epidemie kulhavky a slintavky v sousední říši a upozornilo na zdravotní opatření, které je nutné provést.

4.3.7. Školské záležitosti¹¹³

Rok 1848 znamenal významný mezník nejen pro vývoj obcí, ale i pro poměry ve školství, které se již po roce 1848 částečně uvolnily. Vše nasvědčovalo tomu, že po

---

¹¹² Státní okresní archiv České Budějovice, AM Týn nad Vltavou, inv. č. 168, sign. C/1/a-18, kniha č. 155.

¹¹³ Jitka PADRNOSOVÁ, *Samospráva a školství. Bilance výzkumu v pěti západomoravských městech*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malří (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s.356.

přijetí nezbytných zákonů bude školství samostatnější. Stát však v roce 1855 uzavřel konkordát s katolickou církví a na školské záležitosti znovu a pevněji dohlížela katolická církev. O záležitostech týkajících se vlastní školské správy rozhodoval diecézní biskup (jako tzv. vrchní školdozorce). Přímým nadřízeným učitelů zůstával biskupský vikář (tzv. okresní školdozorce) a jednotliví faráři (tzv. místní školdozorci), zatímco stát o školství pečoval pouze v provozních otázkách a prostřednictvím zemských školních inspektorů mu náležela pouze kontrolní pravomoc.¹¹⁴

Až do přijetí zákona rušícího povinnosti dodržovat patronátní právo nad školami ještě ve školství sehrávaly významnou roli místní vrchnosti. Ze zrušeného patronátu vyplývala jeho držitelům povinnost zajišťovat vhodný pozemek, finančně podporovat stavbu nové školní budovy, případně údržbu stávající budovy, a také zajišťovat dodávky měkkého dřeva na topení do školy a do bytů učitelů. Všechny zmíněné povinnosti od roku 1864 byly přesunuty do kompetence obcí. A právě v tomto okamžiku nakrátko vstoupila do školství samospráva. Mnohem výrazněji se tato změna projevila u venkovských škol, protože patronát dosud držela výhradně vrchnost, zatímco v případě škol ve městech se o dodávky dřeva, o finance pro školu a o zajištění provozních záležitostí starala už od středověku kromě vrchnosti také městská obec. Jako patroni škol jsou však ve školských fasích vždy uvedeni majitelé velkostatku.

V květnu 1869 zastupitelstvo v Týně nad Vltavou jednalo o krocích, které bylo třeba podniknout kvůli obsazení čtyř učitelských míst na hlavní farní škole. Páté místa obsazoval na základě patronátního práva arcibiskup a bylo rozhodnuto, že mu bude zasláno písemné oznámení. Na zasedání 7. srpna bylo přečteno deset žádostí o tato místa a zároveň bylo rozhodnuto, že do 16. srpna je třeba vyhotovit tzv. kvalifikační tabely.¹¹⁵

Zvláštní kapitolou byly učitelské **platy a školní poplatky**. Dne 6. prosince roku 1870 byl přednesen výnos Okresního hejtmanství v Týně nad Vltavou z 10. listopadu 1870, dle kterého se mělo vybírat devět krejcarů školního platu z každého zlatého

---

¹¹⁴ Miroslav NOVOTNÝ a kol., *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice 2006, zejm. s. 61-79 a s. 119-126.

¹¹⁵ Po roce 1870 zůstala obcím na bedrech jenom materiální starost o školní budovy a jejich vybavení.

veškerých přímých daní a tento plat byl určen na pokrytí školních výloh. V roce 1876 se školní přírážka na návrh místní školní rady ustavila na 2%.

Tato záležitost se na jednání obecního zastupitelstva dále řešila až v září 1903, kdy byl sdělen výměr zemské školní rady o stanovení výše školního paušálu pro obec Týn nad Vltavou na dobu od 1. ledna 1904 až do 31. prosince 1906 a to v ročním obnosu 1568 zlatých. Tento výměr tedy byl oproti minulému tříletí o 77 zlatých menší. V roce 1906 byl vyměřen školní paušál pro roky 1907 až 1909 a to na 1440 zlatých. V lednu roku 1908 bylo rozhodnuto, že pro krytí příspěvků na místní školní radu bude vybíraná školní přírážka 15%. Ta se roku 1910 zvedla na 20% a pro období následující už činila povolená školní přírážka 40%.

4.3.8. Úřední a organizační záležitosti

Zajímavý je zápis obecního zastupitelstva z 13. února 1902, kdy byly stanoveny úřední hodiny a to od 8 – 12h a od 14 – 18h, ve svátek od 8 – 11h dopoledne a v neděli se neúraduje.

Důležité rozhodnutí bylo na programu roku 1905 a tím bylo sdělení stran zřízení cejchovního úřadu. Ministerstvo obchodu povolilo výnosem ze dne 19. listopadu 1904 zřízení cejchovního úřadu, o čemž bylo zastupitelstvo vyrozuměno okresním hejtmanstvím. K úřadování bylo navrženo vždy první v úterý v měsíci. V červnu do obce přišel přípis cejchovního inspektorátu v Praze, ve kterém bylo naznačeno, jaké úpravy mají být provedeny v místnostech v bývalé školce, které byly pro cejchovní úřad určeny, aby tyto místnosti vyhovovaly svému účelu. Jakmile bude úprava dokončena, bude moci být hned cejchovní úřad zařízen.

Zpráva o výsledku sčítání lidu a schválení výloh na ně představuje další významný bod projednaný obecním zastupitelstvem. Sčítání bylo provedeno ke dni 31. prosince 1910, a v Týně nad Vltavou bylo napočteno v 549 domech 994 obytných stran a 3792 obyvatelů, ze kterých bylo 1838 mužských a 1954 ženských. Z těch příslušelo do zdejší obce 2403, do jiné obce zdejšího okresu 636, do jiného politického okresu v Čechách 721 a do jiné země 25 a do Uher 3. Dle náboženství bylo 3745 katolíků, 2 evangelíci, 43 židů a 2 bez vyznání. Dle obcovací řeči 3787 Čechů a 2 Němci. Nepřítomných bylo napočteno 192. Za poslední desetiletí bylo o 202 obyvatel méně. Mezi chovanými užitkovými zvířaty bylo napočteno 112 koní, 742 kusy hovězího

dobytku, 254 koz, 53 ovcí, 405 prasat, 160 úlů včel, 3757 slepic, 96 hus, 82 kachen a 758 kusů ostatní drůbeže.

4.3.9. Vojenské záležitosti

V červnu a červenci roku 1883 se řešily záležitosti ohledně ubytování vojska v místních kasárnách a zároveň výsledek jednání, které vedla městská deputace se státní správou ve věci postavení kasáren.

V červnu 1906 oznámilo okresní hejtmanství, že do 18. července téhož roku bude v Týně nad Vltavou ubytováno vojsko a požádalo o dodání příspěží.

S touto otázkou souvisela i klasifikace **koní** pro armádní potřeby. V letech 1903, 1906 a 1909 se vždy na základě výnosu místodržitelství konala v Týně nad Vltavou klasifikace koní pro obce Dobšice, Koloděje, Týn nad Vltavou a Záhoří. Vždy bylo potřeba zvolit dva členy městského zastupitelstva, kteří byli majiteli koní. První klasifikace proběhla 9. dubna a do komise byli zvoleni František Rybička a Emanuel Hájek. O tři roky později dne 23. května v komisi zasedli Karel Hovora a Vojtěch Pixa. Poslední komise byla zvolena aklamací,¹¹⁶ a patřili do ní František Rybička a Petr Hrb.

4.3.10. Údržba patronátních budov - výdaje

Šestého dubna roku 1876 byl čten výnos okresního hejtmanství, podle kterého měla obec nést náklady na stavební opravy budovy děkanství, a také hřbitova a děkanského kostela, které dosáhly celkové výše 298 zlatých. O tři roky později se projednával přípis arcibiskupské kanceláře ohledně peněz na řízení a opravu věžních hodin.

4.3.11. Dobročinné sbírky

Na konci roku 1864 dorazila z místodržitelství výzva k vybírání příspěvků pro Sedmíhradsko. Vybíráním byli pověřeni členové obecního výboru Vojtěch Pixa, Vojtěch Friedrich, František Procházka, Antonín Masák, Václav Zelenka a Matěj Železný. Další věcí k vyřízení byla žádost z okresního hejtmanství ohledně zařízení sbírky pro pohořelé v Bořetíně. Rok 1878 přinesl dva přípisy z okresního hejtmanství, kde první obsahoval poděkování za sbírku pro vojíny raněné v Bosně a druhý se týkal zaplacení 236 zl. 33 kr. na opravu zdejšího chrámu Páně.

---

¹¹⁶ Tj. veřejným hlasováním.

Na začátku roku 1883 byl projednáván přípis okresního hejtmanství o zavedení sbírky pro povodní poškozené občany v Tyrolsku. Z obecního výboru byli vybráni pánové Čejka a Kadeřávek, kteří příspěvek vybírali. V květnu roku 1886 dorazil oběžník okresního hejtmanství ohledně příspěvku pro pohořelé v Kyjevě. Zastupitelstvo se usneslo na příspěvku 10 zl. z obecní kasy.

4.3.12. Pozemková evidence – součinnost se soudy

V září 1883 se provedla volba osmi důvěrníků, kteří měli spolupracovat s komisí týnského okresního soudu určenou pro zařízení nových pozemkových knih pro obec Týn nad Vltavou. Většinou hlasů byli zvoleni Leopold Kniha, Vojtěch Denner, Jan Samec, Emanuel Franta, Matěj Hájek, Čeněk Slepíčka, Bartoloměj Svoboda, Josef Kniha a Matěj Kuna.

4.3.13. Politické záležitosti

Sjezdu reorganizované Národní strany svobodomyšlné v Praze se v roce 1907 zúčastnil za obec starosta Václav Kuna. Ve stejném roce prohlásila Strana radikálně pokroková za poslaneckého kandidáta v místní volební skupině Antonína Kalinu.

4.3.14. Sociální záležitosti

Roku 1885 přidělilo obecní zastupitelstvo *špitální místo* **Kateřině Koulové**. Na začátku roku 1900 úrazová pojišťovna zaslala k rukám obecního zastupitelstva předpis pojistného dělníků pracujících při hospodářských strojích. Žádala o pomoc při vybírání příslušného pojistného obnosu od týnských hospodářů

5. Místní měšťanské elity v Týně nad Vltavou a jejich uplatnění v obecní samosprávě¹¹⁷

Jako důležitou součást výzkumu bych chtěla uvést několik biogramů významných představitelů obce Týn nad Vltavou ze druhé poloviny 19. a počátku 20. století. Jejich rodinné a profesní zařazení, stejně jako jejich vzdělání, představuje jeden z důležitých momentů pro odhalení mechanismů zrodu místních elit v Týně nad Vltavou v této době.

MUDr. Jan Svátek

Jeho působení se začalo psát rokem 1867, kdy byl za první voličský sbor zvolen do obecního výboru. Kromě udělení čestného měšťanství, kterého dosáhl na začátku roku 1873, se do té doby objevil a angažoval v nespočetném množství záležitostí, jako je podávání návrhů na zužitkování místního skladiště, vyhotovování kvalifikačních tabel pro učitelská místa a dalších. Za vrchol kariéry na komunální úrovni můžeme považovat zvolení tohoto radního do funkce starosty města.¹¹⁸ Tím byl MUDr. Jan Svátek v letech 1871 až 1873. Poté se vrátil ke své původní profesi a vykonával úřad městského lékaře až do své smrti v listopadu roku 1876.

Otcem Jana Svátka byl mistr řeznický Václav Svátek z Vlachova Březí. Jeho ženou byla Alžběta, dcera Františka Battaye, který byl zvolen roku 1857 také radním za město Týn nad Vltavou a zároveň byl Janovi kmotrem. Kromě svého úřadu vykonával ještě povolání kupce. Roku 1851 se manželům Svátkovým 4. července narodila dcera Marie Anna.

---

¹¹⁷ SOA Třeboň, krajská sbírka matrik Jihočeského kraje, matriky římskokatolické církve, matrika narozených z let 1832 – 1839; z let 1840 - 1849; 1850 - 1858; 1858 - 1866; 1867 - 1873; 1874 - 1880; 1880 – 1890, <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1nrth&id=8095>

¹¹⁸ Andrea Pokludová: *Socioprofesní stratifikace představitelů komunální samosprávy v statutárním městě Opavě (1850 – 1918)* in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s 310.

František Rybička

První zmínka o jménu Rybička je spojena s obecní volbou z roku 1864, kdy se na prezenční listině objevuje děd budoucího starosty Joachim Rybička, mlynář a měšťan města Týn nad Vltavou, který měl za manželku dceru Tomáše Samce,¹¹⁹ mlynáře z Týna. Jejich syn Martin Rybička, také mlynář a měšťan tohoto města, měl dva syny, narozené v roce 1850 se jménem František. Který z nich nakonec od roku 1911 až 1914 zastával úřad starosty, není známo. Matkou obou synů byla dcera správce pivovaru a měšťana v Českých Budějovicích, Marie rozená Gnádová. Matkou jí byla Kateřina rozená Haslingerová, také z Českých Budějovic.

Z roku 1893 máme dochovanou neúspěšnou kandidaturu Františka Rybičky na místo čtvrtého radního v obecním představenstvu. Radním se však později přece jen stal, protože v roce 1895 se zase v zápise ze zasedání městského zastupitelstva objevuje přípis o rezignaci Františka Rybičky z úřadu radního, ale tato rezignace nebyla přijata.

Loulové

Josef Loula, mistr řeznický v Týně, měl za manželku Marii, dceru Matěje Neuhausera řezníka z Netolic. Měli dva syny - Františka Loulu a Antonína Loulu. Oba kráčeli v šlépějích svých rodičů a byli z nich řezníci, k tomu ještě František Loula vykonával práci hospodského.

František Loula byl od roku 1867 radním a na volebních listech figuruje až do roku 1877. Roku 1870 se František Loula stává správcem zdejší nemocnice spolu s Vojtěchem Dennerem. Později byl zvolen jako náhradník do místní školní rady, byl několikrát členem komise pro revizi obecních účtů. Jeho bratr byl také radním a roku 1877 mu bylo uděleno čestné měšťanství. Spolu s bratrem figuroval v mnoha odborných komisích.

Syn Antonína Louly, Matěj Loula, narozený 2. března roku 1850, se dostává do komunální politiky roku 1871, kdy byl zvolen druhým voličským sborem do městského zastupitelstva.

Další člen nosící jméno Loula, Jakub, povoláním řeznický mistr, byl synem Františka Louly řeznického mistra z Týna nad Vltavou a Marie, dcery Jakuba Stříhana, také řezníka z Týna. Je třeba jej odlišit od muže stejného jména - Jakuba Louly, který

---

¹¹⁹ Jméno Samec se také objevuje mezi představiteli města, roku 1867 byl do zastupitelstva za první voličský sbor zvolen František Samec a roku 1874 se zastupitelem stal také Jan Samec.

byl taktéž mistr řeznický z Týna nad Vltavou, ale jeho otcem byl řeznický mistr Kašpar Loula a matkou Anna, dcera Jana Kůrky, krejčího z Týna nad Vltavou.

Leopold Kuna

Historii této rodiny v komunální politice začal řeznický mistr Václav Kuna, když byl hned v roce 1867 zvolen do městského zastupitelstva a v roce 1871 do obecní rady.¹²⁰ Jeho bratr Matěj Kuna spolu se svou ženou Marií, dcerou Antonína Battaye,¹²¹ také řezníka z Týna nad Vltavou, měli syna Leopolda Kunu, který se rovněž angažoval v komunální politice a stejně tak i jeho syn Matěj Kuna, narozený 23. února roku 1850 jeho ženě Marii. Ta byla dcerou významného týnského měšťana Josefa Součka a jak je již tradicí - řeznického mistra.

Typickou pro týnské radní byla příslušnost k římskokatolickému náboženskému vyznání. Také zřejmě nevyslovenou podmínkou pro působení v obecní samosprávě byly uspořádané rodinné záležitosti. Typické pro manželský svazek je uzavření se ženou ze stejné společenské vrstvy. Zda se manželky řemeslnických mistrů nějak podílely na provozování manželova řemesla, nelze v materiálech dohledat.

Pokud jsem mohla z malého vzorku mého zjištění porovnávat s literaturou, zjistila jsem, že tak jako na například v Novém Jičíně v tomto období odpovídalo profesní složení obecního zastupitelstva příslušníkům starých středních stavů, jako byli řemeslníci, živnostníci a obchodníci, tzv. honorationes. Do konce osmdesátých let 19. století tvořili v zmiňovaném Novém Jičíně přes jednu polovinu zastupitelů a kolem přelomu století přes 40%. S tímto postupným snižováním se právě ze středních vrstev rekrutovali továrníci, a tak tomu bylo i v Týně nad Vltavou.¹²²

Na tomto místě bych ráda nabídla stručný přehled také o osobách, které se v samosprávě uplatnily v roli zastupitelů, radních atp. a sociálně je lze zařadit podle jejich původu (a zaměstnání otců).¹²³

---

¹²⁰ Jeho úmrtí je na zasedáních zastupitelstva oznámeno dne 20. října 1874 a zároveň je vykonána volba čtvrtého radního.

¹²¹ Jméno Battay se také objevuje v kandidátkách na volby do obecních orgánů.

¹²² Renata Kafková: *Proměny obecní samosprávy v Novém Jičíně 1850 – 1914*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malší (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s 339 – 340.

¹²³ SOA Třeboň, krajská sbírka matrik Jihočeského kraje, matriky římskokatolické církve, matrika narozených z let 1832 – 1839; z let 1840 - 1849; 1850 - 1858; 1858 - 1866; 1867 - 1873; 1874 - 1880; 1880 – 1890, <http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1nrth&id=8095>

Prvním purkmistrem zvoleným už podle nové ústavy byl v roce 1849 zvolen František Grimm. Z dobové kroniky se ví, že byl místním týnským *lékárníkem*. Po něm byli postupně jsou purkmistry obce zvoleni Jan Pixa *mydlář*, Josef Zelenka *mlynář a měšťan* (syn Jana Zelenky *mlynáře* v Písku a Josefy rozené Blahotové z Písku), Josef Pietschmann *kupec*, MUDr. Jan Svátek *doktor lékařství a ranhojičství* (syn Václava Svátka *řeznického mistra* ve Vlachově Březí a Anny rozené Křiváčkové), František Samec *mlynář*, Karel Nikolau *obchodník*, František Rybička *mlynář*, MUDr. Antonín Lev *doktor lékařství*.

Radními v letech 1861 až 1864 byli zvoleni Vojtěch Samec *mlynář*, Josef Pietschmann *kupec* a MUDr. Jan Svátek *doktor lékařství a ranhojičství*. Roku 1871 byli zvoleni *sedlář* Vojtěch Denner, *mlynář* František Samec, *pekař* Václav Kuna a *řezník a měšťan* Leopold Kuna (syn Matěje Kuny *řezníka* a měšťana v Týně a Marie dcery Antonína Battaje *řezníka* z Týna). O tři roky později byli zvoleni do rady opět *mlynář* František Samec, *kupec* Josef Plaňanský a *pekař* Václav Kuna. Roku 1877 jako radní byli zvoleni *kupec* Josef Plaňanský, Leopold Kniha *zahradník a tabáčník* (syn Antonína Knihy *tkadlece* v Týně a Petronily dcery Matěje Jelínka měšťana v Týně). O deset let později byl radním Nikolau Karel *obchodník*. Roku 1899 radními byl opět zvolen radním *obchodník* Karel Nikolau a František Kučera *pekař* (otec Ignác Kučera *pekař* z Kolodějí nad Vltavou, syn Františka Kučery *tesařského mistra* a matky Majdalény). Poslední dochovaná volba přinesla radní Karla Nikolaua *obchodníka*, Františka Rybičku *mlynáře* a Františka Kučeru *pekaře*.

Ze zastupitelů ve sledovaném období 1867 až 1902 zmíním z **prvního voličského sboru** Františka Pavlíčka narozeného 31. března 1850, *soukenického mistra*, jenž byl syn Františka Pavlíčka *soukenického mistra* a měšťana z Týna a Kateřiny dcery Antonína Battaye *řezníka* z Týna. Dál sem patřil František Rybička *mlynář*, narozený 17. března 1850, syn Rybičky Martina *mlynáře* a měšťana z Týna a Marie dcery Tomáše Samce *mlynáře* z Týna a také Svoboda Václav *polař* z Týna, syn Josefa Svobody *zedníka* a matky Rozálie dcery Vojtěcha Blažka *domkáře* z Temelína, stejně jako Vodička Severin *mistr truhlářský* na Malé straně, syn Václava Severina *mistra truhláře* a Anny dcery Václava Augustina měšťana v Týně.

Z **druhého voličského sboru** uvádím na příklad Jana Bulku narozeného 6. srpna 1850, *mydláře*, syn Bulky Josefa *mydláře* z Týna a Alžběty dcery Jana Kreuze *hospodského* na Malé straně; dále Karla Hájka *řeznického mistra* z Týna, syna Matěje Hájka *řezníka* z Týna a Marie rozené Souhradové z Týna; Jana Pixu *mydláře* z Týna,

který byl synem Karla Pixy *soukeníka* z Týna a Johanny dcery Leopolda Metly *bednáře* z Týna, dále sem patřil František Zábuš *hostinský* v Týně, syn Františka Zábuše měšťana v Týně a Sabiny rozené Šindlerové, dcery *sládka* v Divném u Soběslavi,

A ze **třetího voličského sboru** byl zvolený zastupitel Antonín Dědič narozený 31. května 1850 *krejčovský tovaryš*, syn Františka Dědiče *krejčovského mistra* z Týna a Johanny dcery Jana Jedličky *truhláře* z Týna, dále Vojtěch Charvát *mistr krejčovský* v Týně, syn Jiřího Charváta *plavce* a Anny dcery Matěje Koláře, Jan Krůček narozený 19. února 1850, syn Tomáše Krůčka *sedláka* ve Zvěrkovicích a Kateřiny dcery Matěje Šímy *sedláka* z Hroznějovic. Dále sem patřil Václav Krůček, narozený 7. září 1853, *zednický tovaryš*, syn Václava Krůčky *zedníka* na Malé straně a Marie dcery Matěje Kučery; Tomáš Křesťánek *pekařský tovaryš* v Týně, syn Jana Křesťánka *pekaře* v Týně a matky Františky dcery Jana Nedvídka *hrnčíře*; anebo Petr Stuchl *učitel třetí třídy na hlavní škole* v Soběslavi, syn Karla *Stuchla farního učitele* v Křešťovicích a Anny dcery Ignáce Pernera měšťana ze Strunkovic.

Na základě profesního zařazení osob zvolených do obecního zastupitelstva, a také jejich rodičů a zejména otců, se tedy potvrzuje, že do samosprávných orgánů byli v Týně nad Vltavou po celé sledované období voleni především příslušníci živnostnictva. Mezi hostinskými a různými řemeslníky (soukeníci, tesaři, zedníci, krejčí) se pouze ve třetím voličském sboru objevuje učitel. Osoby s vyšším vzděláním, jako lékaři nebo lékárníci, ale také obchodníci a pravděpodobně zámožnější řemeslničtí mistři (řezníci, pekaři, mlynáři) zaujímali nejčastěji postavení v obecní radě a z jejich středu pocházeli také týňští starostové.

6. Konstituování okresní samosprávy v Čechách

(1862-1918)¹²⁴

První myšlenky na zřízení okresních obcí se objevují v obecním zřízení ze 17. března 1849 v paragrafech číslo 142 až 158. K této ideji se vrací také zákon z 25. března 1862, kde je již rámcově upravena pravomoc okresních zastupitelstev. K jejich zřízení však došlo pouze v Čechách a to podle zemského zákona z 25. července 1864. Fakticky však okresní samosprávné orgány začaly svou činnost až od roku 1865. Hned od počátku však docházelo ke konfliktům, neboť vláda nechtěla potvrzovat volby okresních starostů s příliš českým smýšlením. Ve vlastních Čechách vzniklo dvě stě osmnáct samosprávných okresů a to zpravidla tím způsobem, že jedno okresní zastupitelstvo bylo zvoleno pro území každého soudního (zde samosprávného) okresu.¹²⁵

Podle zemského zákona o okresních zastupitelstvech z 25. července 1864 se obvody působnosti v Čechách shodovaly s obvody okresních soudů. Orgánem poradním i rozhodujícím bylo **okresní zastupitelstvo**. Skládalo se ze zájmových skupin: a) velkostatek, b) obchod a průmysl, c) města, městyse a venkovské obce. Počet členů jednotlivých zastupitelstev závisel na lidnatosti samosprávného okresu a pohyboval se mezi osmi až třiceti šesti osobami. Členové byli voleni na tři roky.

Druhým orgánem samosprávného okresu, s pravomocí výkonnou a správní, byl **okresní výbor**. Členové výboru byli voleni ze středu okresního zastupitelstva také na tři roky. Jednou z pravomocí výboru bylo zastupovat samosprávný okres navenek.

Nejdůležitějším členem výboru (i zastupitelstva) byl **okresní starosta**. Stejně jako starosta obecní i on měl právo sistovat každé usnesení okresního zastupitelstva nebo rozhodnutí okresního výboru, které by překračovalo meze působnosti zákona. Ačkoliv byl volen, aby mohl nastoupit do funkce, musela být jeho volba potvrzena

---

¹²⁴ Otakar KLAPKA, *Okresní zastupitelstva a výbory*, Praha 1930.; Ivan ŠTARHA, *Okresní silniční výbory a jejich fondy*, AČ 22, 1972, s. 193 – 195.; Josef UHLÍŘ, *Složení a působnost okresního zastupitelstva*, Praha 1905.; Lubomír VANĚK, *Okresní zastupitelstva v Čechách*, AČ 12, 1962, s. 5 – 18.; Vladimír VERNER, *Řád volební do zemských a okresních zastupitelstev*, Praha 1928.

¹²⁵ OKRESNÍ ÚŘAD ČESKÉ BUDĚJOVICE – SOKA ČESKÉ BUDĚJOVICE : *Okres*, s. 18.

císařem. Působil jako reprezentant úřadu, který vznikl pro potřeby vyřizování úředních podání adresovaných okresnímu starostovi, výboru nebo zastupitelstvu, a podepisoval dokumenty, které tento úřad vydával.

Teprve další zákony z roku 1907 a 1908 daly samosprávnému okresu podklad k hmotnému právnímu postavení. Působnost okresu se od počátku 20. století týkala všech záležitostí, které měly vliv na rozvoj samosprávného okresu a na prospěch jeho obyvatel. Náležely sem tyto záležitosti a agendy: 1) **ve věcech obecních** – činnost dohlédacích, schvalovacích, rozhodovacích a podávání posudků např. úřadům; 2) **ve věcech stavebních** – schvalování plánů polohy, podávání dobrozdání k žádostem o povolení úlev, rozhodování o stížnostech, dohled nad výkonem a zachováním stavebního řádu; 3) **v záležitostech požárního řádu** věci hasičské; 4) **záležitosti zemědělské** jako ochrana polního majetku, ochrana proti přírodním škůdcům, podpora chovu dobytka, péče o stromoví, záležitosti čelední, podpora meliorací, licentrování); 5) **dozor nad okresními záložnami**; 6) **dohled nad hospodářstvím v obecních lesích**; 7) **dohled dle zákona o myslivosti** kam patřilo rozhodování o stížnostech, tvoření honiteb, příkazování enkláv, vydávání honebních lístků, jmenování rozhodčích; 8) **záležitosti komunikační** a to zejména zřizování a rušení silnic, silniční příjezdy, výkon zákonných kompetencí ohledně obecních silnic; 9) **věci sociální**, zejména chudinská péče i péče o dítě, okresní stravovny, zprostředkování práce; 10) **zdravotní**; 11) **pojišťování**; 12) **provádění soustavné elektrifikace prostřednictvím elektrárenských svazů** a také 13) **kulturní záležitosti** jako podpora školství měšťanského, živnostenského, hospodářského a okresních osvětových sborů.

Na rozdíl od obcí, které mohly volně hospodařit se svým majetkem, byla však okresní samospráva financována pouze z okresních přírážek, či popřípadě z kapitálových výnosů vlastních fondů a nadací a také ze silničních a mostních mýt a honebních tax.¹²⁶

Z předběžných studií vyplývá, že vytváření konkrétních liberálních a národních občanských postojů v druhé polovině 19. století byl velmi dlouhý a složitý proces, který se skládal z několika linií, které se navzájem prolínaly a doplňovaly. První linii představovala politická činnost a politická kultura představitelů českého národa prezentována navenek v říšských a zemských zákonodárných sborech a

---

¹²⁶ Milan HLAVAČKA, *Okresní samospráva jako představitelka venkovských elitních sborů a její vliv na formování české občanské společnosti v Čechách do první světové války*, in: s. 174.

v mimoparlamentních aktivitách. Té byl doposud také nejčastěji věnován výzkum v oblasti dějin státoprávních bojů, politických stran a jejich programů či biogramů politicky nejaktivnějších jedinců. Druhou linií představovala a představuje hospodářská emancipace české společnosti, která byla dovršena přibližně koncem 19. století vznikem českých středních vrstev a podnikatelských elit. Třetí linií vzniku občanské společnosti v českých zemích představovala četná spolková činnost, která aktivizovala národně občanský potenciál a umožňovala sdružování nejaktivnějších občanů na základě většinou nepolitických společných konzumních, kulturních a také hospodářských zájmů. Čtvrtou linií pak tvoří právě činnost samosprávných grémií na úrovni obce, okresu a země. Jejich mnohotvárná aktivita zaplňovala méně viditelnou sféru vzniku občanského života, kde se odehrávalo o nic méně důležité soupeření jako v zemském sněmu či říšském parlamentě.

Tyto každodenní boje měly různorodou podobu, neboť zahrnovaly takové činnosti, jako byla místní bezpečnost, výstavba národních škol, okresních silnic, městských vodovodů, chudinských a nemocničních zařízení nebo pojištění proti ohni či krupobití, regulaci řek, tvorbu stavebních řádů či hospodaření s obecními pozemky a fondy.¹²⁷ A právě tato samosprávná sféra mohla nejrychleji naučit a posléze tyto postoje fixovat širší vrstvy společnosti na základě vědomí společné odpovědnosti, neboť se jednalo poprvé o postoje založené většinou na svobodném a promyšleném rozhodnutí a většinovém prosazení ve více či méně průhledné konkurenci nejrůznějších zájmů a veřejně deklarovaných názorů. Vzletná slova jsou zcela na místě i když tušíme např. na základě znalostí o značném úbytku obecního majetku venkovských obcí v této době, že modla osobního či skupinového prospěchu ani v těchto samosprávných institucích nikdy zcela nezmizela.¹²⁸

6.1. Okresní samospráva v Týně nad Vltavou 1862 až 1918

Od roku 1865 působilo v Týně nad Vltavou okresní zastupitelstvo. Jeho správní obvod o rozloze 25,462 ha se kryl se správním obvodem okresního soudu. Zpočátku

---

¹²⁷ Milan HLAVAČKA, *Okresní samospráva jako představitelka venkovských elitních sborů a její vliv na formování české občanské společnosti v Čechách do první světové války*, in: s. 174

¹²⁸ TAMTÉŽ, s. 175.

k němu náleželo dvacet místních obcí. Některé z nich se později rozdělily po osamostatnění některých osad, díky čemuž jejich počet narůstal. Jsou to: *Albrechtice nad Vltavou*, *Bečice* (později se rozdělily na Bečice, Krakovčice, Žimutice), *Bohunice* (posléze Bohunice, Hněvkovice, Zvěrkovice), *Březí*, *Bzí*, *Dobšice* (později Dobšice, Předčice, Smilovice, Třítim), *Doubrava*, *Hartmanice* (později Hartmanice a Sobětice), *Hosty* (Hosty a Pašovice), *Hroznějovice*, *Hvozdno* (později Hvozdno a Popovice), *Chrást'any* (rozděleny v Chrást'any, Doubravka, Koloměřice), *Koloděje nad Lužnicí* (později Koloděje nad Lužnicí a Netěchovice), *Křténov*, *Pořazany* (později Pořežany a Tuchonice), *Štípoklasy*, *Temelín*, *Týn nad Vltavou*, *Všemyslice* (rozděleny na Všemyslice a Všeteč) a *Zahoří*.

Dne 15. října 1875 přibyly ještě ze soudního a také samosprávného okresu Hluboká nad Vltavou čtyři místní obce, a sice *Kočín* (Kočín, Nová ves, která ale byla 1. 1. 1887 opět připojena k Hluboké nad Vltavou), *Litoradlice* (Litoradlice a Knín), *Lhota pod Horami* (Lhota pod Horami a Sedlec) a *Malešice* (Malešice a Chvalešovice).

Prvním okresním starostou samosprávného okresu v Týně nad Vltavou se stal **baron Jan Křtitel Schell-Bauschlott**, který v této funkci působil od 17. března 1865 až do roku 1867. Poté ho ve funkci starosty postupně vystřídali dva pražští arcibiskupové, neboť v Týně nad Vltavou a jeho okolí se i po roce 1850 nacházely některé majetky pražského arcibiskupství.¹²⁹ Prvním byl pražský arcibiskup **Bedřich Josef kníže ze Schwarzenbergu**, který byl okresním starostou v letech 1867 až 1885. Druhým byl v letech 1885 až 1899 další z pražských arcibiskupů a sice, **František de Paula hrabě ze Schönbornu**.

Na přelomu století funkce okresního starosty přešla na světské osoby. Jako první se v letech 1899 až 1903 stal okresním starostou **Matěj Brom**, který byl současně obecním starostou v obci Zahoří. V letech 1903 až 1919 tato funkce připadla na **Václava Říhu**, rolníka v Sedlci.

Hlavní obsah činnosti týnského okresního zastupitelstva tvořil dohled nad obecními účty a nad okresní hospodářskou záložnou. Další část představovala péče o komunikace, které každoročně spolykaly okolo třetiny veškerých výdajů samosprávného okresu.

---

¹²⁹ Pražskému arcibiskupství náležel velkostatek Týn nad Vltavou. Tím však časem nastala nezákonná situace, protože arcibiskupové nemohli vedle svého hlavního arcibiskupského úřadu zastávat ještě naplno funkci okresního starosty. Proto za sebe obvykle určili správce týnského velkostatku, který však nebyl členem okresního zastupitelstva. K nápravě došlo teprve v roce 1899.

Budování komunikací se však i přes svou finanční náročnost stalo jednou z jeho priorit, což dokresluje i číselný údaj. V době jeho vzniku, čili v roce 1865, bylo pod správou okresního zastupitelstva na celém Vltavotýnsku pouze necelých 50 kilometrů okresních silnic. O šedesát let později, čili kolem roku 1925, však už byla tato síť rozšířena už na 163 km okresních silnic. Délka okresních silnic tedy za toto období vzrostla více než trojnásobně. Celý tento rozsáhlý komunikační systém navíc muselo okresní zastupitelstvo prostřednictvím svých technických zařízení a zaměstnanců udržovat ve sjízdném stavu. Samosprávnému okresu náležel také významný podíl na stavbě železniční trati do Číčenic, která se uskutečnila v roce 1898. Bohužel marné byly snahy o její prodloužení na opačnou stranu čili do Bechyně a později do Veselí nad Lužnicí.¹³⁰

V oblasti zdravotnictví mělo okresní zastupitelstvo zásluhu na zřízení tří zdravotnických obvodů a na vydržování obvodních lékařů. Pro sociální péči bylo důležité založení a provozování okresní stravovny a ústavu pro bezplatné zprostředkování služeb. V oblasti školství můžeme uvést podporu Hospodářské školy v Číhovicích a stavbu její školní budovy v roce 1924.¹³¹

Okresní zastupitelstvo ve své kanceláři zaměstnávalo pouze dva veřejné zaměstnance, jejichž zaměstnavatelem byl samosprávný okres, z jehož prostředků byli placeni. Jednalo se o okresního tajemníka a kancelářského sluhu, který obstarával především běžné písařské práce. Okresním tajemníkem byl v době od 1. srpna 1865 do března 1897 **František Bican**. V letech 1900 až 1928 ho vystřídal **Václav Neuvirt**. Do zvolení prvního tajemníka vykonával jeho činnosti **František Masák**.¹³²

---

¹³⁰ OÚ ČESKÉ BUDĚJOVICE – SOKA ČESKÉ BUDĚJOVICE : *Okres*, s. 18.

¹³¹ TAMTÉŽ.

¹³² TAMTÉŽ.

7. Český zemský sněm a zemský výbor do vydání anenských patentů (1848-1913)

Nové funkce a složení českého zemského sněmu přinesl kabinetní list z dubna 1848, který byl odpovědí vlády na českou petici zaslanou do Vídně. Vedle stavů měli být přizváni k zasedání zástupci Prahy, ostatních venkovských měst (s alespoň čtyřmi tisíci obyvatel), zástupci univerzity, techniky a zástupci selského stavu volení podle jednotlivých vikariátů. Na Moravě byly rychle schváleny změny, které navrhl sám sněm. Podle nich měli na sněmu zasedat se samostatným hlasem velkostatkáři, zástupci měst, venkovských obcí a olomoucké univerzity. Nově složený sněm se v Čechách v důsledku červnového povstání vůbec nesešel a sněm moravský se sešel jednou v lednu roku 1849.

Pillersdorfova ústava, zvaná též dubnová, vydaná 25. dubna 1848, vylučovala z účasti na zákonodárné moci zemské sněmy, čímž usnesení zemských sněmů klesla na pouhé stížnosti nebo návrhy. Měl je však zkoumat a řešit dvoukomorový celo rakouský parlament zvaný říšský sněm, jemuž jedinému byla touto ústavou přiznána zákonodárná kompetence.¹³³

Nová ústava Stadionova, čili březnová, vydaná 4. března 1849, stanovila, že vykonání zemského zákona nepřísluší zemským sněmům, nýbrž výkonné moci, což však byly orgány říšské. Neuherským zemím byla sice vydána speciální zemská zřízení,¹³⁴ ale ta ve skutečnosti nikdy nevstoupila v platnost. Podle nich měly zemské sněmy vzejít z přímých voleb založených na zastoupení zájmů. Nestalo se tak v důsledku nastolení neoabsolutismu, a proto až do roku 1861 zemské záležitosti vyřizovaly i nadále staré stavovské zemské výbory. Od roku 1852 byli postaveni do jejich čela zemští místodržitelé, což však byli úředníci státní.

Říjnový diplom vydaný 20. října 1860 ohlašoval konec absolutismu a současně stanovil zásady demokratického parlamentarismu. Základem se měly stát sněmy historických zemí a zvláštní postavení měly mít sněmy uherské, čímž se začalo rýsovat pozdější dualistické rozdělení monarchie. Záležitosti, které nebyly projednávány v celo rakouském parlamentu přejmenovaném na říšskou radu, měly být ústavně projednávány

---

¹³³ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 284.

¹³⁴ Pro Čechy a Moravu z 30. prosince 1849.

za spolupůsobení zemských sněmů podle jejich zemských zřízení. Návrhy zemských zřízení měl vypracovat státní ministr, tehdy Anton Schmerling, a poté je měl oktrojovat panovník. Anton Schmerling byl současně i tvůrcem tzv. únorové ústavy oktrojované patentem z 26. února 1861. Součástí právě této konstituce se staly zemské ústavy, jejichž právním základem byla zemská zřízení a volební řády.¹³⁵ Působnost zemských sněmů se podle těchto norem dělila na zákonodárnou a správní.

Zákonodárná působnost zemského sněmu v sobě zahrnovala otázky zemědělství, veřejných staveb, dobročinných ústavů, zemského rozpočtu, včetně výročních zemských účtů. Byly to záležitosti spravované ze zemských prostředků a byly vymezeny taxativně. Naproti tomu záležitosti obecní, církevní, školské, příprze a ubytování vojska projednávaly zemské sněmy pouze tehdy, když říšská rada nevyužila práva přednostního projednávání.

Do skupiny **správních funkcí zemského sněmu** patřily otázky zemského hospodářství,¹³⁶ kontrolní záležitosti¹³⁷ a dále otázky, které souvisely s vydáváním dobrozdání o některých záležitostech spadajících do oboru jeho působnosti.¹³⁸ Poslední funkcí zemského sněmu byla **autonomní správa jeho vlastních vnitřních záležitostí**.¹³⁹

V čele zemského sněmu stál v Čechách **zemský maršálek** a na Moravě a ve Slezsku zemský hejtman. Jako své výkonné orgány si volily sněmy **zemské výbory**, které nahradily do roku 1861 fungující staré stavovské zemské výbory.

Český zemský sněm tvořilo 242 poslanců. Z nich bylo pět a později šest nevolených tzv. virilistů, mezi které patřili pražský arcibiskup, biskupové litoměřický, královehradecký a českobudějovický, rektor pražské univerzity, a po jejím rozdělení v roce 1882 se šestým virilistou stal rektor německé univerzity. Z volených členů bylo sedmdesát zemských poslanců z kurie velkostatkářů, kde šestnáct působilo ve sboru svěřeneckých a padesát čtyři ve sboru nesvěřeneckých velkostatků. Sedmdesát dva

---

¹³⁵ Celkem bylo vydáno patnáct zemských zřízení pro sedmnáct korunních zemí Předlitavska, která byla oktrojována říšským zákonem.

¹³⁶ Úpravy zemského rozpočtu, nakládání se zemskými účty za uplynulé období, schvalování zcizení kmenového jmění, platy zemského úřednictva apod.

¹³⁷ Zemské sněmy dohlížely na zemské výkonné orgány, prováděly kontrolní činnost nad státními úřady a jejich výkonem státní správy.

¹³⁸ např. u územní organizaci soudů

¹³⁹ ověřovat volby poslanců, volit funkcionáře, úpravy jednacích řádů, ...

zemští poslanci připadali na kurii měst, patnáct poslanců připadalo na kurii obchodních a živnostenských komor, kde pražská a liberecká komora volily po čtyřech, chebská tři, plzeňská a českobudějovická po dvou poslancích. Konečně zbývajících sedmdesát devět zemských poslanců bylo voleno v kurii venkovských obcí.¹⁴⁰ Roku 1865 sice došlo k dočasnému suspendování únorové ústavy na celostátní úrovni, ale toto nařízení se netýkalo zemských zřízení, která naopak zůstala i nadále v platnosti. Další změnu do říšského zákonodárství tak přinesla až nová prosincová ústava pro Předlitavsko z roku 1867, avšak ani ona se netýkala zemských sněmů.

Zemské sněmy zůstaly zásadně v nezměněném stavu. V platnosti zůstala zemská zřízení i zemské volební řády ve stavu, do kterého jejich vývoj dospěl v letech 1862-1865. Česká buržoazie, která usilovala o dílčí úpravy, dosáhla pouze postupného snížení majetkového censu prostřednictvím několika zemských zákonů. V 80. letech 19. století se hranice odváděných daní pro volbu do zemského sněmu snížila na pět zlatých a v roce 1904 byla snížena dokonce na čtyři zlaté, přičemž byla zároveň zavedena přímá volba v kurii venkovských obcí.

Zatímco na českém zemském sněmu získali během 80. let 19. století převahu zástupci českých velkostatkářů a buržoazie, sněmy ve vedlejších zemích, tj. na Moravě a ve Slezsku, byly i v té době v rukou německých poslanců.¹⁴¹ Tato česká většina vyvolala na českém zemském sněmu protest německých poslanců, který měl za následek neusnášeníšopnost sněmu. Obstrukce německých kruhů zastavily finanční tok do Čech, díky čemuž nebyl český zemský výbor v roce 1913 schopen obstarat pro zemskou pokladnu dostatečné úvěry. Proto vláda tzv. anenskými patenty (č. 150/1913 říšského zákoníku) český zemský sněm rozpustila. Až do konce monarchie se již víckrát nesešel. Totéž platí o zemském výboru v Čechách, který nahradila státními úřady (zejména ministerstvem vnitra) jmenovaná *správní komise*.

Podle hodnocení J. Klaboucha a J. Janáka představovaly zemské sněmy orgán centralizovaného rakouského státu a měly pouze jediný úkol – ulehčit centrálnímu řízení tím, že část méně důležitých kompetencí byla přesunuta z centrální na zemskou čili provinciální úroveň. Přesto není možné pro český národní, hospodářský i kulturní život význam zemských sněmů ve druhé polovině 19. století podceňovat. Byly to sbory, které představovaly nejvýznamnější mocenskou a politickou základnu, kterou český

---

¹⁴⁰ Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 298.

¹⁴¹ TAMTÉŽ, s. 304.

živel v Rakousku měl. Zejména česká obecní samospráva, české školství, kulturní život a hospodářský rozmach v českém prostředí vděčí zemským sněmům za mnoho. Na druhou stranu bylo jejich nedemokratické složení, které se podařilo uchovat až do konce jejich existence v monarchii, brzdou, která nedávala dostatečnou možnost, aby se samy legální cestou měnily a vyvíjely. V posledních desetiletích svého trvání v politickém životě se tak proměnily více méně v přežitek, díky čemuž se dostaly do vleku politiky českých i německých nacionalistů. Skutečný politický vývoj v Čechách pak určovaly zcela jiné síly, které však na zemských sněmech zastoupeny nebyly.¹⁴²

---

¹⁴² Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny*, s. 306.

8. Přehled základních norem, které se týkaly obcí a správní působnosti jejich samosprávných orgánů

V předchozích kapitolách byl popsán vznik a vývoj samosprávy v rakouské monarchii a zejména v Čechách, a to jak na úrovni obecní, tak i na úrovni okresní a zemské. Kde to stav soudobých výzkumů a mně dostupný pramenný materiál dovolovaly, snažila jsem se konkrétní dopady jednotlivých reformních kroků, ústav a norem na praktický chod obecní (či městské) a okresní, případně i zemské, samosprávy dokumentovat na konkrétních příkladech. Abychom si však mohli vytvořit jasnější představu o všech oblastech a záležitostech, které tyto normy upravovaly, pokusím se nejvýznamnější z nich v této kapitole analyzovat poněkud zevrubněji.

Od prosince 1848 začal být vydáván pro vyhlášení celoříšských zákonů a nařízení *říšský zákoník*. Kromě toho byly vydávány *zemské zákoníky*, které do roku 1859 přetiskovaly i normy z říšského zákoníku, jež byly platné pro jednotlivé země.

Od roku 1860 v nich však byly vyhlášeny jen zemské zákony přijaté jednotlivými zemskými sněmy a také nařízení zemských úřadů. Oficiální název se konečně ustálil a zněl „*Zákoník zemský království Českého*“, „*Zákony a nařízení zemská pro markrabství Moravské*“ v případě Moravy a „*Zákony a nařízení pro vojvodství Horní a Dolní Slezsko*“ v případě rakouského Slezska. Nadále byly vydávány i **speciální sbírky zákonů**, které však nyní obsahovaly jednotlivé zákony *in extenso* i s komentáři k nim.

8.1. O správě jmění v obcích spojených

Při novém zřizování obcí,¹⁴³ kdy docházelo ke spojení většího počtu právních subjektů, bylo možné, aby si každá obec mohla zřídit svůj zvláštní výbor, který by mohl spravovat jednotlivé záležitosti majetku a statků těchto spojených obcí. Prozatímní obecní zákon nařizoval, aby se při spojování obcí proti jejich vůli obecní jmění a statek

---

¹⁴³ Zemský věstník vládní pro království České 1850, vyhláška místodržícího dne 26. prosince 1850, Praha 1850, s. 365 – 366.

nespojovaly. Z tohoto rozhodnutí ovšem nevyplývá, že si každá ze spojených obcí mohla zvolit svůj vlastní samosprávný orgán, neboť potom by spojování nemělo smysl.

8.2. Poučení o obecním zákoně

Podle obecního zákona¹⁴⁴ se označení „purkmistr“ mělo používat jen pro obecní představené měst a městysů. Představenému obce měly být k obstarávání obecních záležitostí přiděleny náležité osoby, přičemž počet a platy obecních úředníků a služebníků měl stanovovat obecní výbor. Ten zároveň jmenoval osoby, které měly spravovat veškeré obecní ústavy, a také osoby placené obcí jako zeměměřiče, lékaře chudých, porodní báby atd. Úkolem obecního výboru bylo jmenovat zvláštního obecního pokladníka nebo určit obecního radu, který by za pokladní věci byl zodpovědný. V každé obci musela být určena nejméně jedna osoba, která měla sloužit purkmistrovi jako písař.¹⁴⁵

Obecní zákon mluví také o přibírání potřebných (myšleno úředních) osob, jelikož obecní orgány musí dostát všem svým povinnostem nejen v poměru k obci, ale i v poměru ke státu. Záležitosti, které vznikaly ze správy obecního majetku, z řízení dobročinných a jiných obecních ústavů, z výkonu místní policie a z obstarávání působnosti svěřené obci státem, měly být vyřizovány právě těmito osobami.¹⁴⁶

Představený obce měl za úkol zapisovat anebo dávat zapisovat veškeré příjmy a výdaje, měl sbírat všechny pomůcky, kterými by mohl prokázat jak obecní příjmy, tak výdaje, aby 1. prosince každého roku mohl obecním výboru předložit závěrečný účet. Zároveň měl předkládat na základě účtů sestavený konečný rozpočet všech obecních

---

¹⁴⁴ Zemský věštník vládní pro království České, prohlášení místodržícího dne 20. února 1850, Praha 1850, s. 73 – 81.

¹⁴⁵ Město zaměstnávalo několik stálých zaměstnanců. Patřily k nim ponocný, vodák, drnomistr, kominík obecní cestář, obecní pastýř, městský zahradník, městský vážný a elektrotechnik. K nejvýznamnějším zaměstnancům patřil obecní, který byl šéfem administrativní části městského úřadu a zároveň písařem v jedné osobě. Měl na starosti i vedení obecní kroniky.

¹⁴⁶ Obec zaměstnávala dva policejní strážníky, kromě nich měla obec i policejního revizora, městského výběrčího, každoročně se projednávalo obsazení tří polních hajných. Ústavy, které měla obec ve správě zahrnovalo nemocnici, kde obecní zastupitelstvo vybíralo jejího správce, taktéž pro sirotčinec a chudobinec. Objevují se i snahy v roce 1914 o zřízení budovy pro infekční nemoci. Dalšími důležitými ústavami ve správě obce byly školy.

příjmů a výdajů na příští správní rok. Formuláře rozpočtu a inventářů, které pro obce vydávala okresní zastupitelstva, měly usnadnit formálního vedení účetních věcí.¹⁴⁷

Výkon místní policie byl podstatně usnadněn přehledností obvodu obce, který neměl být příliš rozlehlý. Každá obec měla mít v rámci výkonu stavební policie ustaven svůj stavební řád, v rámci výkonu požární policie také řád o hašení ohně. Jeho náplní bylo zajistit, aby byly využity všechny prostředky obce k odstranění všeho, co by mohlo být nebezpečné nebo škodlivé pro život, zdraví, majetek, bezpečnost a blahobyt obyvatel obce.¹⁴⁸

Obecní zákon dále stanovil jednotlivé druhy agend, které spadaly do výkonu obecní policie. Patřila sem: 1) policie hygienická, 2) policie zdravotní, 3) policie silniční, 4) policie požární, 5) policie tržní, 6) policie mravnostní, 7) policie stavební a 8) policie čelední.¹⁴⁹

Představený obce byl povinen z prostředků obce zajistit, aby každá obec vlastnila v jazyce svých obyvatel vydaný výtisk zemského zákoníku a vládního věštníku korunní země, ve které se obec nacházela, aby si tento exemplář obec objednala a uložila ho po dobu čtrnácti dnů na veřejně přístupném místě, aby do něho obyvatelé mohli nahlížet.¹⁵⁰ Jak se v obecním zákoně praví: „*Představený obce postará se o vyhlášení zákonův a nařízení nejlépe tak, když v neděli a ve svátek údy obce ke službám božím beztoho shromážděné po vykonaných službách božích k sobě povolá, a jim zákony a nařízení přečte, jak posud na mnohých místech bylo obyčej.*“¹⁵¹

Představený obce musel podat zprávu o všech událostech v obci, které by státní moc měla vědět, podkrajskému úřadu čili okresnímu hejtmanství. Patří sem na příklad zprávy o významném narušení veřejného pokoje, o vypuknutí epidemií nakažlivých

---

¹⁴⁷ V Týně docházelo k revizi a schválení obecních výdajů a příjmů vždy na konci a začátku každého roku. Na schůzi obecního zastupitelstva byly předkládány účty ve správě obce – kontribučenského fondu, obecního důchodenského účtu, účtu z pivních krejcarů, účtu ústavu chudých a účtu špitálního. Zároveň vltavotýnské zastupitelstvo schvalovalo školní rozpočet.

¹⁴⁸ Kromě řádu policejního a stavebního měla obec Týn nad Vltavou tržní řád, později si vypracovali své organizační stanovy a služební instrukce pro policejní stráž.

¹⁴⁹ Blíže vyhlášení místodržícího ze dne 20. února 1850, poučení o obecním zákoně. in: Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1850, s. 76 – 77.

¹⁵⁰ V Týně byl tento výtisk uložen na radnici, kde k němu měli občané přístup, jazykově i národnostně byl Týn český.

¹⁵¹ Prohlášení místodržícího dne 20. února 1850 in: Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1850, s. 78.

chorob, o živelných pohromách a podobně. Dále měl dohlížet na cizince, na váhy a míry.¹⁵²

8.3. Nařízení o obecních zastupitelstvech

Dne 23. února 1854 vydalo rakouské ministerstvo vnitra nařízení,¹⁵³ podle kterého zůstávala tehdejší obecní zastupitelstva ve funkci až do té doby, než byl vydán nový obecní zákon.¹⁵⁴

8.4. Prohlášení místodržícího z 2. května 1850 vydávání domovských listů

Podle uvedeného místodržitelského výnosu¹⁵⁵ mohly vydávat domovské listy obce s magistráty anebo představení obce. Domovským listem obec potvrdila, že určitá osoba má v této obci domovské právo, čili že je do ní příslušná, a to se všemi právy z toho vyplývajícími. Pokud osoba svou domovskou příslušnost řádně prokáže, není zákonná možnost, jak jí vydání domovského listu odepřít.¹⁵⁶

---

¹⁵² Jedno takové hlášení podává obecní zastupitelstvo na konci roku 1897, kdy došlo k rozšíření vztekliny a naopak v roce 1907 upozornilo okresní hejtmanství na vypuknutí kulhavky a slintavky v sousedních zemích. O dohled nad váhou měl dbát městský vážný, v roce 1907 byla tato funkce svěřena obecnímu strážníkovi Čeňkovi Mückemu.

¹⁵³ Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1854, s. 121 – 122.

¹⁵⁴ První zmínka o volbě obecní rady, kterou nacházíme v zápise v obecní kronice, je z roku 1858.

¹⁵⁵ Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1850, s. 121 - 123.

¹⁵⁶ Jedna z kategorií samostatné působnosti obce jsou záležitosti občanů, jejíž největší agendu tvořily žádosti o udělení domovského práva. Jedno z mnoha je rozhodnutí místodržitelství v Praze v záležitosti domovské příslušnosti Matěje Hrbáčka v únoru roku 1903, jehož záležitost se po několikanásobném odmítnutí ze stran vltavotýnského zastupitelstva řešila na půdě místodržitelství, které dalo za pravdu obci. Další je rozhodnutí okresního hejtmanství, kterým přiznává právo domovské Josefu Kadlecovi a naopak dne 29. dubna 1902 Janu Personovi jeho žádost odmítlo, protože nepodal dostatečné důkazy.

8.5. Vládní jazykové opatření

Za jediný autentický (tj. úředně uznaný) jazyk zákonů a nařízení byl prohlášen jazyk německý.¹⁵⁷ Překlady do zemských jazyků mohly vycházet pouze prostřednictvím věstníků zemských vlád. Prostřednictvím říšských zákonů se vyhláší: všechny patenty a císařská nařízení, všechny státní smlouvy uzavřené s cizími zeměmi, ustanovení o organizaci veřejných úřadů, ministerská nařízení nebo nařízení vydaná jinými říšskými nejvyššími správními úřady. Uvedené zákony a nařízení se měly vyhlášovat v říšském zákoníku bez rozdílu, zda platí pro celou říši anebo pouze pro určitou korunní zemi.

Ačkoliv mohlo být v obcích, jejichž obyvatelstvo bylo ryze české, vnitřní úřadování již od doby po skončení napoleonských válek vedeno v češtině, na základě tohoto nařízení se muselo v němčině odehrávat veškeré vnější úřadování samospráv a jejich úřadů, a to zejména ve styku se státní správou (soudní, politickou, finanční, vojenskou atp.)

8.6. Nařízení ministerstva vnitra a práv z 28. března 1855

Podle tohoto ministerského nařízení¹⁵⁸ byly 26. května 1855 zrušeny tzv. podkrajské úřady, čili okresní hejtmanství, jako první instance státní politické správy, a také okresní soudy jako první instance soudnictví. Vytvořeny byly v Českém království (smíšené) okresní úřady jako orgány první instance politické a soudní správy. Na samosprávu tato norma dopadla v podobě územních reorganizací. Nových okresních úřadů, jejichž správní obvod byl zmenšen a odpovídal soudním okresům, bylo v Čechách zřízeno o několik desítek více. V souvislosti s tím vznikl nový (smíšený) okresní úřad i v Týně nad Vltavou.¹⁵⁹

---

¹⁵⁷ Císařský patent ze dne 27. prosince 1852, in: Zemský věstník vládní pro království České, Praha 1852, s. 1094 – 1098.

¹⁵⁸ Zemský vládní věstník království Českého, s. 116.

¹⁵⁹ Srovnání viz. kapitola „Vývoj vltavotýnského správního obvodu v letech 1848 až 1918“.

8.7. Nařízení vydané místodržitelstvím 3. února 1855

Touto normou byl upraven prodej obecních nemovitostí.¹⁶⁰ Povolení k prodeji mohlo vydat místodržitelství pouze tehdy, pokud z prodeje měl vzejít trvalý prospěch obce, pokud by se na prodaných pozemcích provozovala prosperující živnost anebo pokud by prodej byl třeba ve veřejném zájmu. Prodej musel schválit obecní výbor za přítomnosti dvou třetin členů nadpoloviční většinou hlasů přítomných členů výboru. O jednání se musel sepsat zvláštní protokol, který musel obsahovat: 1) příčinu prodeje obecní nemovitosti, 2) důkladný popis prodávané nemovitosti (kategorie, poloha, místopisný záznam, velikost a polohopisný plán), 3) náležitě doloženou hodnotu nemovitosti, kterou za žádných okolností nesmělo odhadnout samo obecní představenstvo; 4) záznam o tom, jak nemovitost obec do této doby užívala a jaký užitek z ní měla. Na základě usnesení obecního výboru musela obec požádat o povolení místodržitele a nemovitost musela být prodána prostřednictvím veřejné licitační dražby. O prodeji musela být vyhotovena kupní smlouva a řádně zaknihována v pozemkových knihách, čímž nabyla právní moci. Obecní představenstvo pak podalo zprávu okresnímu politickému úřadu, jemuž předložilo protokol o schůzi obecního výboru sepsaný podle shora popsaného předpisu.¹⁶¹

---

¹⁶⁰ Zemský věstník vládní pro království České, Praha 1854, s. 6 – 15..

¹⁶¹ O místním skladišti a okolních pozemcích se jednalo od začátku sledovaného období, viz kapitola „Samostatná působnost obce.“ Konali se kvůli nim dvě mimořádné schůze obecního zastupitelstva v roce 1887, přičemž první z nich z 27. července se odbyvala za přítomnosti dvaceti členů zastupitelstva. Hlavní příčinou svolání byla veřejná dražba obecního dvora nazývaného Depot, při které nebyl sjednán jeho pronájem. Proto museli zastupitelé rozhodnout o dalším postupu a nakládání s ním a o jeho zužitkování. Jednotliví členové podávali pozměňovací návrhy na roční nájem. Jeden z nich byl nakonec přijat a na 8. srpna téhož roku byla vypsána nová licitace. Druhá mimořádná schůze navazovala na schůzi z 29. prosince. Ve věci licitačního pronajmutí, bourání starých a vystavění nových budov skladiště se přihlásil pouze jeden zájemce a zastupitelstvo se spolu s městskou radou usneslo cestou písemného podání řečené stavby pronajmout. K tomuto účelu byla svolána mimořádná schůze. Dostavilo se devatenáct členů zastupitelstva a jednohlasně se usnesli, že konečným nájemcem se stane Karel Veselý, ale pod podmínkou, že při stavebních pracích bude dohlížet dozorce vybraný obcí. Takto byl protokol ukončen a podepsán.

8.8. Vyhláška zemského finančního ředitelství z 12. července 1855

Vyhláška pojednávala o nových obvodech finančních okresních úřadů, tzv. okresních kamerálních správ.¹⁶² Dosavadní správní obvody okresních kamerálních správ byly od 12. července 1855 upraveny s ohledem na novou územní organizaci okresní politické a soudní správy (tj. vznik tzv. smíšených okresních úřadů). Byla jim svěřena správa všech nepřímých daní. Do správního obvodu okresní kamerální správy v Českých Budějovicích byl zařazen Budějovický a Táborský kraj. Nařízení vešlo v platnost 1. srpna 1855.

8.9. Císařské nařízení z 23. března 1857

Nařízení obsahovalo předpisy pro provedení sčítání lidu.¹⁶³ Cílem soupisu bylo zjištění, v jakém stavu se nachází obyvatelstvo říše. Tyto informace potřebuje především státní správa. Současně se měl popsat stav užitkového domácího zvířectva. Soupis měly provést obce a úřady politické správy. Sčítání lidu se od vydání výnosu mělo konat každých šest let a to vždy ve všech korunních zemích ke dni 31. říjnu.¹⁶⁴

---

¹⁶² Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1854, s. 64 - 65.

¹⁶³ Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1857, s. 117 – 135.; obsažené také v říšském zákoníku, částce XV, vydané dne 11. dubna 1857, č. 67, s. 167.

¹⁶⁴ Přímo v zápisech obecního zastupitelstva se problematika sčítání lidu objevuje v roce 1870, v zápisu ze 14. března. Přesnou evidenci obyvatelstva v Týně nad Vltavou se pokusili vypracovat na začátku roku vybraní členové zastupitelstva. Dozvídáme se o tom ze zápisu, kdy se jednalo o vyplacení jejich platu, jmenovitě se o sčítání a popis lidu zasloužili Josef Pixa, Vojtěch Denner, František Loula, Václav Kuna a Vojtěch Gottschalk. Další sčítání a to i s výsledky, se v zápisech zastupitelstva objevuje v roce 1910; viz kapitola „Přenesená působnost obce, úřední a organizační záležitosti obce“ v této práci. Dřívější výsledky jsem zpracovala do grafů přiložených v přílohách a to podle *Retrospektivního lexikonu obcí Československé socialistické republiky 1850–1970*, I. díl, 1. svazek, Praha 1978.

8.10. Císařské nařízení z 23. prosince 1858

Výnos pojednával o výhodách, které budou státem přiznány osadám, které se budou zaměstnávat polním hospodářstvím.¹⁶⁵

8.11. Společné nařízení ministerstva práv, ministerstva vnitra a nejvyššího policejního úřadu z 8. listopadu 1858

Nařízení bylo prováděcím předpisem, který byl určen pro trestní soudy a pro úřady, které byly pověřeny výkonem trestního soudnictví. Všem těmto institucím bylo uloženo, aby vždy, jakmile by bylo zavedeno zvláštní vyšetřování anebo byla obeslána k soudnímu přelíčení osoba veřejného úředníka nebo služebníka, učitele, advokáta, notáře, představeného obce nebo člena obecního výboru pro zločin nebo přečin, aby tuto skutečnost orgány činné v trestním řízení oznámily představenému úřadu, ve kterém byly tyto obviněné osoby činné. Tentýž úřad byly soudní instituce povinny seznámit i s konečným nálezem (tj. rozsudkem). Těmto dokumentům se říkalo „úřední oznamovací tabulky od soudů“.¹⁶⁶

---

¹⁶⁵ Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1858, s. 547 – 551.; obsažené také v říšském zákoníku, v části LIX, vydané dne 28. prosince 1858, č. 242, s. 717.

¹⁶⁶ Cílem těchto oznámení bylo veřejné zostuzení a odsouzení těchto osob veřejným míněním. Byla to velmi nežádoucí forma sociální disciplinace, která se bohužel vztahovala nejen na kriminální delikty, ale i na delikty „politické“. Díky tomu byli podobným postupům vystaveni i lidé, kteří byli bojovníky za národnostní práva, občanské svobody, demokratické zásady atp. Srov. na příklad tištěný *Památník zpěváckého spolku „Záboj“ v Pelhřimově 1862-1937*, Pelhřimov 1937, zejm. s. 8-9 a pozn. č. 3: zde o perzekuci mladého státního úředníka a pozdějšího spisovatele Josefa Jindřicha Řezníčka, kancelisty Okresního soudu v Pelhřimově, který byl za nošení čamary na veřejnosti a za národnostní proslovy a burcování v roce 1863 za trest přeložen k menšímu a méně významnému Okresnímu soudu v Pacově.

8.12. Nový obecní zákon z 24. dubna 1859¹⁶⁷

Obecní zákon byl vyhlášen císařským patentem z 24. dubna 1859, jako příloha k č. 59, s. 89, a dělil se na tři díly (Tituly), z nichž každý v sobě obsahoval hlavu 1 až 6.

Titul první

Hlava 1.: O obcích místních vůbec.

Místní obce mají za účel pečovat o vnitřní záležitosti obecní, musí mít na zřeteli růst prospěchu jednotlivých občanů. Musí obstarávat záležitosti veřejné, zákonem nebo zvláštním nařízením jim svěřené. Obce v zemích, kde vešel v platnost obecní zákon ze 17. března 1849,¹⁶⁸ budou i v budoucnosti obcemi místními. Každá obec místní může mít obecní pečeť, na které má být jméno obce.

Hlava 2.: O místních (teritoriálních) vztazích obcí místních a statků. O okrsku obecním a statku

Půda, na kterou se vztahuje působnost místní obce se nazývá okrskem obecním (chotar) a půda, k níž se vztahuje působnost statku se nazývá okrsek statku. Každá věc nemovitá musí příslušet k okrsku obce. Z tohoto pravidla jsou vyjmuty rezidence, zámky a jiná stavení postavená pod správou c. k. dvorských úřadů, která jsou určena k tomu, aby v nich bydlel císař nebo jeho dvůr. Tyto nemovitosti, které posud nebyly ve svazku obce, do něj nebudou náležet ani v budoucnosti. Pokud nemovitosti a obyvatelé mají účast v užívání majetku obce a ústavů obecních, má se obci, když o to požádá, dát přiměřená náhrada.

Hlava 3.: O postavení osob jednotlivých k obcím místním a ke statkům

Občané – příslušníci a účastníci obce, přesporní. Ti, kteří mají v obci stálé bydlení, jsou občané nebo přesporní – obyvatelé.

---

¹⁶⁷ Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1859, s. 89 – 190.

¹⁶⁸ Říšského zákoníku na rok 1849, svazek doplňovací, příloha k č. 170, strana 203.

Jaká práva mají osoby k místní obci:

- a. Osoby v obci přítomné: mohou být účastny v záležitostech veřejných, mohou užívat věci a zařízení obecní.
- b. Jaká práva mají občané vůbec: mohou se nepřetržitě zdržovat v místní obci, pokud dodržují ustanovení místní policie, mohou se účastnit v zastoupení obce a ve správě záležitostí obecních, jak je zákonem vyměřeno.
- c. Jaká práva mají příslušníci obce: Má-li obec své jmění nebo jsou-li fundace příslušníka obce nebo jeho rodiny zřízeny, mohou příslušníci obce, kromě toho, co jim náleží dle § 24, žádat, aby se jim dostalo podílu v tomto jmění a užívání těchto fundací, dle toho jak to je v listech o tom vzdělaných, v předpisech v příčině toho vydaných aneb jiným způsobem ustanoveno.
- d. Lidé přespolní: a lidé k jejich rodině náležející, které s nimi žijí ve společné domácnosti, příslušejí s nimi k obci a nejsou soběprávné, mohou se v obci místní bez závady zdržovat, pokud vedou bezúhonný život, když se slušně žijí zaměstnáním, když odvádí veřejné dávky k obecním a státním potřebám.

Jaké povinnosti mají tyto osoby k místním obcím:

Povinnosti přispívat k obecním výlohám mají.

- a. Majetníci veškerých pozemností a domů, ležících v okrsku obce.
- b. Podnikatelé v obchodu a řemesle, kteří mají v obci svou živnost. Pokud mají živnost ve více obcích, platí (daně a dávky) tam, kde bydlí správce živnosti.
- c. Příslušníci obce jsou povinni přispívat na obecní břemeno (platí ze své živnosti a z movitého majetku), vedle míry přímé daně, kterou platí ze svých osobních příjmů.
- d. Každý obyvatel přispívá ze svých osobních příjmů na přímé daně.¹⁶⁹
- e. Každý, kdo něco v obci podnikne, musí platit daň nepřímou.
- f. Z této povinnosti jsou vyjmuti dvorští a státní úředníci, služebníci a také osoby vojenské a jejich vdovy a sirotci. Také kongregace duchovních správců a učitelů

Kterým osobám přísluší vykonávat moc v místní obci:

- a. Osoby, které mají právo volit zástupce obce.

---

¹⁶⁹ K této dani zemský výbor povolil vybírání obecní přírážky, viz. kapitola přenesená působnost obce.

- b. Zástupci obce, tedy členové obecního zastupitelstva, kteří mají právo jménem obce činit a jednat, práva obce náležitě vykonávat a naopak přijímat závazky za ni.
- c. Úředníci, zřízenci, pomocníci a obecní služebníci ustanovení pro výkon jistých prací nebo jednání týkajících se obce.

O příslušnosti k obci nebo ke statku o sobě postavenému:

Aby osoba mohla být příslušna k obci a mít zde právo domovské, nevyhnutelně musí mít rakouské státní občanství. Příslušnost obce místní se vztahuje k celému okresu obce. Manželské děti přísluší k obci, ke které přísluší jejich otec, když se narodily. Nemanželské děti přísluší k obci, ke které přísluší jejich matka při porodu. Děti prohlášené za manželské, nejsou-li soběprávné, náležejí k obci, ke které příslušel otec. Pokud dítě bylo přijato za vlastní, nevzniká příslušnost. Ženy se provdáním přísluší k obci jejich manžela. Příslušnost obce lze získat také výslovným přijetím, které vydá příslušné obecní zastupitelstvo.¹⁷⁰ Pokud má tato osoba rakouské státní občanství, dále má plné právo nakládat se svým jměním, jestliže policejními předpisy ani jinými nařízeními není omezena ve svém právu se v obci zdržovat. Občan, který alespoň čtyři léta předtím nepřetržitě a dobrovolně v okrese obce bydlel a nebyl za břemeno v ústavu pro chudé. Který má bezúhonnou pověst, nemá žádné pohledávky k obci ani co se týká císařských daní. Prokáže, že má takové jmění, že z něho může živit sebe i svou rodinu anebo alespoň po čtyři roky provozuje samostatnou živnost. Byla-li by jeho žádost (o udělení domovského práva) zamítnuta, může poslat odvolání k politickému úřadu nebo k představenému obce. Dvorskí úředníci, státní úředníci, duchovní a veřejní učitelé nabývají domovskou příslušnost uvázáním se do služby v obci. S občany, kteří nemají (stálý) domov, a tedy nejde vyšetřit, ke které obci náležejí, bude naloženo podle předpisů v této příčině vydaných.

Hlava 4.: O jmění obecním

Každá obec je povinna své veškeré jmění movité i nemovité opatrovat, nezmenšené zachovávat a spravovat. Obecní jmění se má zevrubně sepsat, tento

---

¹⁷⁰ Obec si vedla přesnou evidenci osob, SOkA ČB, AM Týn nad Vltavou, Záležitosti matriční, státní občanské právo (evidence osob, rodné listy, vysvědčení o řádném původu, vystěhovalectví) 1852 - 1894, sign. C/VII/1, inv. č. 765, karton č. 44.

inventář dobře uchovat a mělo by být dovoleno každému občanu do něho nahlížet. Musí se zřetelně poznamenat příjem, který jde do obecní kasy. Pro každou obec a ústavu k ní náležející se musí ustanovit předchozí rozvrh příjmů a vydání. Potřeby obecní mají být obstarávány předem a nejprve z užitků z jmění obecního, jdoucích do obecní kasy. Výlohy, které mají jen některé skupiny občanů, nemůžou být placeny z příjmů obce. Příjmy, které jsou určeny k určitému užitku (např. na opatrování chudých), nemůžou být použity k něčemu jinému. Nestačí-li příjmy z obecního jmění na pokrytí potřebných výloh. Jde-li jen o sehnání peněz na pomíjející potřebu nebo výlohy, může se na takové potřeby učinit půjčka.¹⁷¹

O příspěvcích na zapravení výloh se opakujících:

Příspěvky také jsou: Peněžní platy, které jsou povinni odvádět občané přijatí do obecního svazku (pokud obdrželi právo k účastenství v obecním statku), služby k obecním potřebám, přirážky k přímým daním nebo k potravní dani a jiné dávky, které nejsou vybírány k státním potřebám.

Hlava 5.: O působnosti obcí místních a statků o sobě postavených v příčině záležitostí veřejných.

Místní obce jsou povinny dle obecných nařízení vykonávat veřejné záležitosti. Kromě těchto řádných věcí mohou státní úřady vyžadovat, aby k obstarávání veřejných záležitostí v okrese místní obce konaly řádné práce a to:

- a. vyhlášení zákonů a obecných nařízení
- b. vykonávání místní policie
- c. spolupůsobení při výkonu veřejných povinností – při konskripci vojenské a při odvodu na vojnu, při ubytování vojska a dávání přípreže, při vybírání a odvádění přímé daně a při vybírání daní nepřímých.
- d. zvláštními nařízeními je vyměřeno, kdy ve věcech soudních smí předsedat a jakou pomoc jsou povinni činit
- e. v jaké míře přísluší představenému obce, aby nad osobami, kromě úředníků a obecních služebníků, vykonávali trestní moc
- f. v jaké míře mohou působit ve věcech školních.

---

¹⁷¹ Obec v letech 1907 a 1910 žádala o nouzovou subvenci okresní nouzový komitét na splátku obecního dluhu. Celková částka, kterou obec dostala dosáhla 2000 K.

Hlava 6.: **O dohlížení k záležitostem obecním.**

Zákonem je stanoveno, kterému úřadu je každá obec svěřena k dohlížení. Nad věcmi obecními a nad jejich správou dohlíží státní úřady.

„Úřad představený má právo, k tomu přihlížeti, aby obce z prací jim přikázaných nevykročovaly, aby se záležitosti obecní dle zákonů spravovaly, aby se hospodářství obecní řádně vedlo a povinnosti, kteréž obce místní v příčině záležitostí veřejných konati zavázány jsou, náležitě se plnily. Úřad představený může k tomu konci u veškerá jednání obecní nahlédati, ke shromážděním a poradám zastupitelů obce vyslaného svého poslati a žádati, aby se mu dávala vysvětlení a činila ospravedlnění potřebná a aby se mu překládaly listiny, počty a jiné spisy, též může vyšetřovati, v jakém způsobu jest správa kasy obecní a řízení obecní.“¹⁷²

Titul druhý

O zřízení obecním

V každé obci má být představený obce, pod ním obecní představenstvo a obecní zastupitelstvo, kteří společně obec řídí. Podle povahy vnitřního zřízení obcí rozeznáváme řád městský a řád venkovských obcí.

O řádu městském

Hlava 1.: O obcích městských vůbec

Obce místní, které nebyly jmenovány, mohou propůjčením císařským být povýšeny na města.

Hlava 2.: O měšťanech

Jsou ti, kteří mají právo měšťanské v obci nebo kteří toto právo dostanou výslovným propůjčením od obce. Propůjčovat měšťanské právo¹⁷³ přísluší obci: a to pouze

---

¹⁷² Oddělení I. č. 59 Patent císařský, daný dne 24. dubna 1859, in: Zemský věstník vládní pro království České, Praha 1859, s. 117.

¹⁷³ Udělení měšťanského práva a zvláště udělení čestného měšťanství se také v agendě samostatné působnosti obce objevuje velmi často. Uvedu pár příkladů, které se svým významem zapsaly i do obecní kroniky. Dle usnesení městské rady z 4. dubna 1861 se stal čestným měšťanem Jeho Excellence Antonín hrabě Forgách, místodržitel království Českého v letech 1861 až 1863. Dne 28. března 1866 byl zaslán bývalému zdejšímu děkanovi Karlovi Vinařickému, v té době kanovníku Vyšehradské kapituly v Praze ,

mužskému pohlaví, kteří svobodně vládou svým jměním, jsou bezúhonní, mají hlasovací právo, kteří mají v obci vlastní dům nebo pozemky nebo provozují živnost, kteří nemají sice majetek, ale mají takové jmění, které jim stačí k výživě celé rodiny. Vede-li měšťan nemravný život, vedoucí k pohoršení, může mu obec toto právo odejmout. Zůstává mu však možnost odvolání k představenému úřadu. Měšťané mají tyto práva a přednosti:

- právo hlasovat do obecního zastupitelstva
- právo, že mohou být voleni do obecního zastupitelstva i do jiných úřadů v obecních službách
- mají čestnou přednost u veřejného shromáždění nebo v úředním jednání v obci nebo u státních úřadů v jednání s jinými občany (kteří nemají měšťanské právo). Vyrovnají se podle toho, kdy měšťanské právo nabyli
- měšťané a jejich rodina mají účastenství v fundacích nebo jiných zřízeních pro zaopatření jejich a jejich vdov a sirotků nebo pro ně založena budou

Hlava 3.: **O zastupitelstvu a o úřadech obcí městských.**

Právo hlasovat mají jednotlivé osoby a korporace, spolky, ústavy. Osoby, které mají právo hlasovat jsou měšťané, čestní měšťané, občané – kteří mají v okrese obce pozemky nebo dům, nabyli-li držitel nemovitost od svých příbuzných v pokolení vzhůru sestupujícím nebo vzestupným nebo od bratra a sestry nebo od manželky. Takoví, kteří provozují rok v obci sami o sobě zaměstnání, z kterého platí daň z výdělku, mají jmění k své výživě a stálé bydlení v obci, občané, kteří ze své reálné majetnosti nebo svého výdělku nebo jiného jmění platí přímé daně. Osoby, které nemají hlasovací právo:

- kdo požívá zaopatření chudých
- je ve svazku čeledním nebo nemá sám o sobě výdělku, jako jsou nádeníci, tovaryši a jiní pomocníci při řemeslech a obchodech,
- osoby, které byly odsouzeny za zločin, přečin, přestupek ze zjištěnosti,
- osoby, které jsou posavad v trestním řízení
- ti, na jejichž jmění byl vyhlášen konkurz
- neplatiči daně přímé nebo předepsaných přírážek na tyto daně obci.

---

diplom o udělení čestného občanství. Na návrh starosty byla příslušnost spolu s měšťanstvím udělena jednohlasným schválením zastupitelstva Františku Vaňkovi na schůzi 10. února 1889.

Občané se dělí na tři voličské třídy. Do první náležejí vlastníci nebo doživotní majitelé pozemků nebo nějakého domu, ležícího v okrese obce. Do druhé voličské třídy náleží ti, kteří provozují stálý místní obchod nebo stálé místní řemeslo. Do třetí třídy patří všichni ostatní občané, kteří mají právo hlasovat.

Osm dní před vlastní volbou, musí obec oznámit a týkajícím připomenout, na kterých místech, v který den a hodinu se mají ti, kteří mají právo hlasovat, sejít a kolik zastupitelů obecních mají zvolit. Samotnou volbu řídí zvláštní volící komise. Představený může k volbě vyslat komisaře, aby pokoj a pořádek zachoval a přihlížel, aby vše bylo podle zákona. Pravidla, podle kterých se má volba řídit:

1. Při volbě mohou být přítomni pouze občané, kteří mají právo hlasovat.
2. Každý volící sbor a voličské třídy se shromáždí.
3. V každé voličské třídě volí nejprve třetí sbor, potom sbor druhý a naposledy první.
4. Není dovoleno dávat hlas prostřednictvím někoho jiného.
5. Hlasování se má konat hlasovací cedulkou, na kterou se zřetelně napíše jména obecních zastupitelů.
6. Každý, kdo má odevzdat hlasovací tabulku, může být později vyzván, aby dorazil později na shromáždění, bylo-li by potřebí hlasování obnovit.
7. Po uplynutí doby hlasování, komise přistoupí k otevření a počítání hlasovacích cedulek.
8. Bylo-li hlasujících, kteří odevzdali svůj hlas, tak málo, že jich nebylo ani třikrát tolik, kolik zastupitelů má volící sbor volit, dochází ke konci volby.
9. Nedosáhlo-li se v prvním hlasování většiny, přikročí se k druhé užší volbě, do které se dostanou jenom ti s nejvíce hlasy. Jsou-li hlasy rovny, rozhodne los. Každý hlas, který připadne někomu jinému, které nebyl přijat do užší volby, musí být pokládán za neplatný. Pokud i v užší volbě dojde k rovnosti hlasů, rozhodne los.
10. Na konci volby volící komise veřejně vyhlásí jména zvolených za jednotlivé sbory a předloží protokol, jak volba probíhala.¹⁷⁴

---

¹⁷⁴ Blíže k volbám do městského zastupitelstva v Týně nad Vltavou kapitola „Obecní správa v Týně nad Vltavou“.

O volení starších městských a obecní rady.

„Když volba zastupitelů obecních jest na jisto postavena a stvrzena, buď tím, že námitky proti ní činěné byly zavrženy, nebo že bylo-li toho potřebí, potomně byl některý zastupitel zvolen neb úředně jmenován, anebo že lhůta k činění námitek vyměřená prošla, přikročiti se má bez prodlení k volbě starších městských a jich náhradníků, a jestli místo starosty městského prázdne aneb docházíli čas jeho úřadování, má se učiniti návrh k obsazení místa starostova, zároveň pak se má přikročiti ke zřízení neb doplnění rady obecní.“¹⁷⁵

Volit starší a navrhopvat za starostu městského mají právo tyto osoby:

- a. Pokud se budou městští starší a obecní rada volit poprvé od nabytí skutku tohoto zákona a nebo po rozpuštění obecní rady, budou mít právo volit všichni členové obecního zastupitelstva, kteří byli nově úředně jmenováni nebo nově zvoleni, výjma náhradníků,
- b. Když se bude volit dále a půjde pouze o volbu části starších, budou mít právo volit posavadní starší městští, obecní radní a městský starosta.

Za starší a obecní radní mohou být voleni ti, kteří mají právo tyto osoby volit. Výjimkou jsou duchovní, úředníci představeného úřadu, soudní úředníci a úředníci policejní. Pokud by chtěl učitel, dvorský úředník nebo úředník státní přijmout místo městského staršího, potřeboval by povolení od svého představeného úřadu. Jak probíhá volba městských starších a obecních radních:

1. Volbu řídí a předsedá městský starosta. Pokud není v úřadu, volbu řídí vyslaný úředník od představeného úřadu.
2. Volení se koná hlasovacími cedulkami, na které napíše každý volitel tolik osob, kolik míst se má obsadit. Pokud by probíhala volba starosty, volitel napíše tři volitelné osoby.
3. Objeví-li se na hlasovací cedulce někdo, kdo nemůže být zvolen, považuje se tato volba za neplatnou.
4. Volení se činí absolutní většinou hlasů přítomných hlasujících.
5. Aby volba byla platná, musí se zúčastnit alespoň dvě třetiny těch, kteří mají právo volit.

---

¹⁷⁵ Oddělení I. Č. 59. Patent císařský, daný dne 24. dubna 1859, in: Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1854s. 135.

6. Když budou většinou hlasů zvoleny dvě nebo více osob, které pro příbuznost nebo švagrovství městskými radními zároveň být nemohou, zvolen bude ten, kdo má více hlasů.
7. Po volbě městských starších se přistoupí k volbě náhradníků. Ti jsou zvoleni ze skutečných obecních radních nebo z ostatních zastupitelů obce.

Když je volba dokončena, musí být sepsán městský protokol, který s dobrozdáním předloží představenému úřadu, aby městské starší potvrdil a městského starostu z osob navržených jmenoval. Shledá-li úřad, že návrh k jmenování starosty není příhodný anebo nepotvrdí-li zvolené městské starší nebo prohlásí-li celou volbu pro podstatné vady za neplatnou, musí se provést nová volba. Každý občan, který byl řádně zvolen starostou, městským starším nebo obecním radním, je povinen tento úřad na sebe vzít.

Vyjmenované úřady nejsou povinni přijmout:

- Duchovní, úředníci a služebníci státní a dvorští
- Veřejní učitelé
- Osoby starší šedesáti let
- Osoby, které již zastávali úřad městského starosty nebo městského staršího
- Ti, kteří mají na sobě nějakou tělesnou vadu, která by jim překážela ve výkonu úředních povinností anebo kteří jsou nějakým trvalým neduhem zatíženi
- Zaměstnanci, kteří jsou po delší dobu roku v obci nepřítomni
- Osoby, které spravují poručenství nebo kurátorství
- Osoby, které by po přijetí tohoto úřadu utrpěly újmu ve své soukromé službě.

Městský starosta má před shromážděnou obecní radou a před radou městského magistrátu pod přísahou slíbit, že bude věren císaři a bude poslouchat jeho vůli a svědomitě plnit své povinnosti a vykonávat. Stejnou přísahu učiní před shromážděnou městskou radou městští starší a obecní radní. Úřadování městských starších trvá po tři roky. Městský starosta bývá ustanoven na šest let. Pokud bude v úřadu dvanáct let nepřetržitě, může se toto jmenování prodloužit navždy.

Starosta a první městský starší se mají stále zdržovat v městě. Pokud chtějí opustit déle než na tři dny okres, musí mít povolení od představeného úřadu. Obecní radní a starší městští mají svůj úřad vykonávat zadarmo. Vykonají-li práci mimo obec, mohou žádat diety z obecní kasy. Co se týče platu ve výslužbě a peněz na zaopatření jeho vdovy a sirotků, řídí se tyto pravidla dle zákona o státních úřednících.

Obecní radní pozbude svého úřadu, vejde-li ve skutečnost věc, kvůli které by nemohl být zvolen za radního, nebo je ve vyšetřování za nějaký trestný čin.

Hlava 4.: **O působnosti rady obecní.**

1. Spoluúčast na jmenování starosty a členů městského magistrátu.
2. Má k návrhu městského magistrátu jmenovat úředníky a služebníky při obci a obecních ústavech.
3. Může propůjčit nebo odepřít příslušnost k obci.
4. Má pravomoc propůjčit čestné měšťanské právo a také ho odejmout.
5. Má-li obec patronátní právo nebo právo propůjčovat fundace, náleží obecní radě podací právo.
6. Spravuje obecní statky a jmění, ústav pro chudé a ústavy obecní, jak se hospodaří s hotovými penězi.
7. Rada má v úvahu vzít, objevili-li by se návrhy na změnu obecního okresu.
8. Požádá-li představený úřad, vypracuje obecní rada dobrozdání.

V příčině obecního hospodářství:

9. Vydává usnesení, jak nakládat se statky a obecním majetkem.
10. Obecní rada ustanovuje služebníky a úředníky a jejich platy.
11. Ustanovuje rozvrh na daň přímou nebo nepřímou, má-li se zvláštní dávka obecní v hotových penězích nebo uložit v práci, aby se náklady, které jsou potřeba, mohly zaplatit.
12. Rada má moc část jmění nebo obecního statku prodat nebo jinak zcizit.
13. Přísluší jí jakoukoliv nemovitost nabýt.
14. Může přijímat dědictví, odkazy, dary, movitosti a zároveň převzítí nějaké stálé povinnosti.
15. Může se usnést, aby se na náklady obce postavila nová stavba.
16. Rada obce smí půjčovat peníze a využívat úvěru obce.
17. Obecní radě přísluší brát na sebe rukojemství za obec nebo propůjčovat služebnosti a nebo zástavního práva na jmění obce.
18. Může právního zástupce jménem obce zřízovat.
19. Přísluší jí také, vznášet před soud právní rozepře.
20. Má právo činit narovnání.

21. Jejím právem je také dávat v pronájem nemovitosti nebo užitečné spravedlnosti, pokud se to nečiní prostřednictvím licitace nebo se to činí na déle než dvanáct let, může smlouvy o pronájem obnovovat nebo prodlužovat.

22. Konečně jí přísluší smlouvy podle práva zavazují zrušovat nebo je měnit.

Obecní rada zřizuje zvláštní výbory, aby prohlíželi předchozí rozvrhy počtů příjmů a výdajů. Společně budou vyšetřovat kasy, přihlížet ke správě obecních ústavů a úkoly, které k působnosti obecní rady náleží a dobrozdání o tom podávat.

Obecní rada nemá moc exekutivní (vykonávací). Scházet se má každý třetí měsíc. V důležitých případech se může obecní rada sejít k mimořádnému shromáždění a to od představeného úřadu nebo od městského starosty. Při zasedání předsedá městský starosta, pokud je zaměstnán, první městský starší. Předsedající kontroluje, aby se zachoval zasedací pořádek, nedocházelo k přerušování porady. Na pravici představeného náleží čestné místo úředníku vyslanému od představeného úřadu. On se sice nemůže zúčastnit hlasování, ale může se kdykoliv chytit slova a může být nápomocen předsedajícímu v zachování pořádku a pravidelnosti porady.

Pokud by se hlasovalo o věcech týkajících se buď samotných členů obecní rady, starosty nebo jejich manželek, příbuzných nebo sešvagřených pokolení nebo jejich jiných příbuzných až do bratranců a sestřenic, mohou se zdržovat hlasování. Náměstek městského starosty, městští starší a magistrátní radové mají v shromáždění obecní rady hlas poradní a první starší městský má hlas rozhodující. Aby hlasování bylo platné, je zapotřebí, aby hlasovali dvě třetiny členů ustanovených pro obecní radu. Pokud by se při první poradě nesešlo dostatek členů, bude v této záležitosti vypsáno druhé sezení a všichni obecní náhradníci pozváni. Hlasování v obecní radě se provádí ústně, ale ve volbě, kterou zákon předepisuje, se vykonává cedulkami. Usnesení obecní rady se činí hlasováním absolutní většinou hlasů. Jsou-li počty hlasů rovny, rozhoduje hlas předsedajícího. Sezení rady se nekonají veřejně, jedině v zvláštních slavnostních příležitostech, kdy nařizuje zákon. O usnesení se vede protokol, do kterého může každý člen obce u magistrátu nahlédnout.

Hlava 5.: O působnosti magistrátu městského.

Práce městského magistrátu se rozděluje na dvě části, a to:

- a) Na vnitřní záležitosti obecní,
- b) Veřejné záležitosti.

Městskému magistrátu náleží:

1. Úřední jednání magistrátu v příčině volení obecního zastupitelstva.
2. Jednání vztahující se k jmenování a služebnímu postavení úředníků a služebníků u magistrátu, u úřadu pod ním postavených.
3. Přísluší zastupovat městskou obec jak v občanských právních záležitostech, tak i v jednáních s administrativními úřady státními, s jinými obcemi a jednotlivými osobami.
4. Spravovat v plné míře obecní jmění a prostředky k uhrazení obecních potřeb.
5. Přísluší mu hospodařit s veškerými penězi a věcmi majícími hodnotu, které městské obci náležejí, které obec k ruce od státu nebo jiných ústavů nebo osob přijímá.
6. Náleží mu řídit kasy a jiné úřady, pomocné ústavy, které vedou počty a správu nějakého svěřeného statku.
7. Řídit záležitosti chudých a péči o ústavy pro chudé.
8. Také mu přísluší řídit, dohlížet a spravovat všelijaké ústavy na náklady obce zřízené.
9. Řídí stavitelství městské a zřizuje, zachovává obecní silnice, cesty, mosty, průlivy, studny, vodovody. A zřízení také staveb pobřežních a ochranných na vodách k městské obci náležející.
10. Náleží mu pečovat o čištění veřejných cest a placů, dlažeb a osvětlení.
11. Také spravuje hasičské nástroje, zřízení a zachování všelijakých ústavů, které je zapotřebí v příčině místní policie. Také vydává opatření před povodněmi, živelnými příhodami.
12. Magistrát musí zaopatřovat město věcmi k živobytí potřebnými.
13. Náleží dohlížet na hranice obecního okresu.

Magistrát má usnesení od obecní rady vykonat. Každý správní rok nejprve musí předchozí rozvrh příjmů a vydání obecní kasy, tak i obecních ústavů, obecní radě předložit. Když jsou roční počty od obecní rady zkoušeny a schváleny, má se z nich výpis nebo sumovní výtah představenému úřadu předložit a přidat k nim sumovní výkaz jmění obci i ústavům obecním náležitých. Co se týká veřejných záležitostí svěřených místním obcím, má magistrát konat vše, co je zákonem předepsáno. Starostovi přísluší, aby členům magistrátu, také úředníkům a služebníkům dával dovolenou a vykonával moc disciplinární.

Kdy může starosta zastavit vykonání magistrátního usnesení:

- kdyby vykročovalo z mezí působnosti úřední, příslušné magistrátu

- kdyby bylo vydáno nařízení na odpor zákonům
- kdyby se jím obci nebo některému obecnímu ústavu způsobila škoda
- kdyby přinášelo komplikace některému veřejnému účelu, který je obcím propůjčen.

Hlava 6.: **O postavení obcí městských k úřadům státním.**

Titul třetí

Hlava 1.: **O obcích místních vůbec, které jsou řádu obcí venkovských poddány.**

Řád obcí venkovských se vztahuje ke všem místním obcím, které nenáleží pod řád městský.

Hlava 2. : **O zastupitelstvu obcí venkovských.**

Obec zastupovat a spravovat záležitosti obcí má obecní představenstvo a obecní výbor. Obecní výbor se skládá z obecního představeného a z ustanoveného počtu členů výboru,¹⁷⁶ kteří se zřizují způsobem předepsaným v zákoně. Není-li v obci více než tisíc obyvatel, má být členů výboru deset. Je-li obyvatel více, zřídí se za každý pět set obyvatelů o jednoho člena výboru. Nikdy jejich počet však nesmí přesáhnout počet třicet šest. Obecní zastupitelstvo se zřizuje hlasováním. Za obecního zastupitele mohou být voleni občané mužského pohlaví, kteří mají právo hlasovat, dovršili třicátý rok, vládnou svobodně se svým jménem. Nejméně tři roky žijí v obci. Pokud není stanoveno jinak, odehrává se volba pod dohledem a pod řízením představeného úřadu.

Představený obce a obecní starší se ustanovují na tři roky, členové obecního výboru a náhradníci na let šest. Každý třetí rok po zřízení obecního zastupitelstva, má se polovina členů výboru starších obecních a náhradníku doplnit. Představený a obecní starší mají povinnost zdržovat se v obci.

Členové obecního výboru vykonávají svůj úřad zdarma. Starosta obce je osvobozen od ubytování vojska a od přípráže. Od veřejných prací jsou osvobozeni obecní starší i jiní pomocníci obecní. Představenému obce i obecním starším náleží přiměřená náhrada z obecní kasy za všelijaké hotové výlohy, které při spravování úřadu měli.

Hlava 3.: **O působnosti výboru obecního.**

---

¹⁷⁶ V městě Týn nad Vltavou byli od roku 1849 až 1864 voleni tři radní a purkmistr, od roku 1864 se počet radních o jednoho zvýšil.

Obecní výbor se má sejít dvakrát do roka, poprvé má projít počty za minulý rok, aby byl schválen rozpočet na příští rok. Na druhém shromáždění se budou probírat další záležitosti, které jim přísluší. Shromáždění předsedá obecní představený, pokud by byl zaměstnán, jeho náměstek. Hlasuje se ústně. Je unášení schopný, pokud jsou přítomny aspoň dvě třetiny členů.

Hlava 4.: O působnosti představeného obecního a úředníků i služebníků obecních.

Starosta obce je hlavou obce. Proto je každý člen obce mu povinen prokazovat úctu a poslouchat ho při výkonu zákonů a vyšších nařízení. Pro vykonávání prací představenstva jsou mu podřízeni starší obecní, zvolení z obecních zastupitelů a úředníci, pomocníci a obecní služebníci. Skládá-li se místní obec ze dvou nebo více rozsáhlých osad anebo obsahuje-li obecní okres v sobě mnoho sídlišť na velkém prostoru a daleko od sebe rozdělených, může se svolením představeného úřadu pro snadnější spravování místní policie rozdělit na obecní okresy. V každém takovém okresu, v kterém nebydlí představený obecní sám, má se k jeho ruce zřídit pomocník a ten má pod jeho dohledem a řízením práci vykonávat. Obecní představenstvo má na starosti:

- a) vnitřní záležitosti obecní, spravuje představený obce, pod kontrolou obecního výboru,
- b) záležitosti veřejné.

Představený obce má alespoň tři měsíce před začátkem příštího správního roku na rok předchozí rozpočet příjmů a vydání obecní kasy i ústavů obecních připravit a obecnímu výboru předložit.¹⁷⁷ Práce, které přísluší vykonávat obecnímu úřadu jsou dvojího způsobu:

- a) Má pod správou obecního představeného, co se týká vnitřních záležitostí obecních.
- b) Má spravovat veřejné záležitosti obci přikázané.

Představenému obce v menších právních rozepřích přísluší vykonávat moc trestní. Řídícímu náleží poradní hlas v poradách obecního výboru. Řídícího jmenuje a pod přísahu bere státní úřad k návrhu výboru a obecního představeného. Obecní výbor

---

¹⁷⁷ Každoročně byly na schůzích zastupitelstva předkládány rozpočty účtů ve správě obce – kontribučenského fondu, obecního důchodenského účtu, účtu z pivních krejcarů, účtu ústavu chudých, účtu špitálního.

jmenuje placené členy obecního úřadu, kteří konají práce týkající se veřejných záležitostí. Dále jmenuje výbor úředníky ustanovené k vedení kasy nebo ke kontrole při správním úřadu zřízeném u obce nebo u některého obecního ústavu. Jiné úředníky a služebníky zřízené u obce jmenuje obecní představený. Úředníkům a obecním služebníkům, kteří za svou práci u obce nebo obecních ústavů dostávají plat, zakazuje se, aby měli jakékoliv vedlejší zaměstnání, které by bylo službě k újmě.

Hlava 5.: O postavení obcí místních k úřadům státním.

Místní obce, které nenáleží pod městský řád jsou přímo postaveny pod okresní úřad. Představený úřad může členy představenstva a obecní úředníky potrestat pro porušení povinností tresty až do výše dvaceti zlatých, obecním služebníkům může uložit vězení až do šesti dnů.

Hlava 6.: O řízení prací na statcích o sobě postavených.

8.13. Instrukce pro pohodné v Čechách

Instrukci vydalo zemské místodržitelství v prosinci 1859.¹⁷⁸

1. Pohodný je ve své živnosti podřízený nejprve pod představené obce a ve vyšším stupni pak na venkově pod okresní úřady, v městech pod magistráty. V hlavním městě Praze také pod policejní direkci a je povinen poslouchat všechna nařízení vydaná od veřejných zdravotních orgánů.
2. Má povinnost každé mrtvé menší domácí zvíře odvézt k zahrabání.
3. Pohodný má zvířata, která mu odevzdají vlastníci nebo úřad ze zdravotních příčin k tomu ustanovených, zabít.
4. Pohodný má za úkol psy potulující se, kousavé, ty, kteří nemají předepsaný obojek, náhubek, psy podezřelé ze vztekliny na pohodnici odvézt. Psi mají být chyceni jen po výslovném nařízení a přítomní mají být obecní zřízenci, kteří vše zaznamenají. Je možné ze zdravotních důvodů k psovi přivolat osoby zdravotní. Výhradně úřad může stanovit, zda se má chycený pes vrátit k vlastníkovi. Majitel musí pohodnému předložit poukaz od psa. Aby se předešlo nedorozuměním, není pohodnému ani jeho pacholkům dovoleno chyceného psa bez řečeného poukazu vydat komukoli, prodat nebo jiné opatření o vlastní moci učinit.
5. Jde-li o zvířata padlá nebo dostane-li zvířata k zabití, má zkontrolovat, zda zvíře nemá nakažlivou nebo morovou nemoc. Pokud by na to přišel při pitvě nebo stahování kůže, musí tuto skutečnost hned hlásit úřadům. Zároveň tato povinnost platí i pro obecní představitele, držitele dobytka, hospodáře a vůbec každého, kdo by se dozvěděl o nakažlivé nebo morové nemoci. Jelikož pohodný není znalec v oboru zvířecího lékařství, nemůže vydávat rozhodnutí, jakými prostředky se má proti bojovat. Pro jeho vlastní bezpečí je zakázáno, aby v takových případech jednal dle vlastního uvážení, vstupoval do chlévů, bral nemocná zvířata na ošetření, kupoval je nebo prodával.
6. Výjma kůže a hovězích rohů, které vždy náležejí vlastníkovi, smí také pohodný sádlo z jiných zvířat spotřebovat nebo prodat. Také paznehty a kopyta si může vzít a užívat je. Taktéž kosti, mohou být ve větších fabrikách využity.

---

¹⁷⁸ Vyhlášení místodržitelství ze dne 25. února 1860, č. 5315, v následku vynesení ministeriálního ze dne 11. prosince 1859, č. 21468, in: Zemský věstník vládní pro království České, Praha 1859, s. 14.

7. Mrchoviště bude rozděleno na dvě poloviny, jedna z nich pro zvířata zdechlá nebo zabitá a druhá pro zvířata padlá po morové nemoci nebo nemocech nakažlivých, tak, aby se zahrabávání opakovala až po osmi letech.
8. Mimo místnosti na bydlení, má v každé pohodnici být chlév alespoň na tři kusy větších domácích zvířat, pak psinec a náležitě veliké mrchoviště, které má být hlubokým a širokým příkopem nebo hustým živým plotem obeháno. Navíc má mít vůz s vyzdvihovacím přístrojem a náčiní, které ke své živnosti potřebuje – kádě, háky, pilu, nůž, nůžky.
9. Pohodný je povinen veškeré své místnosti a mrštník držet čisté.
10. Nechce-li pohodný své povinnosti vykonávat, je povinen, aby si tolik pomocníků nebo pacholků věci znalých, kolik potřebuje, najal a vyživoval. A nese za jejich chování odpovědnost.
11. Pohodnému a jeho pacholkům se rovněž ukládá za povinnost vést bezúhonný život.
12. Vlastník padlého dobytka musí tuto věc neprodleně oznámit pohodnému. Nezachová-li se držitel dobytka podle tohoto předpisu, má pohodný viníka nahlásit úřadu.
13. Nemůže-li pohodný svou živnost dále provozovat, náleží jemu, aby o tom informoval představené úřady.
14. Pohodnému se přísně zapovídá, aby ošetřoval nemocné lidi a zvířata a podával jim léky. Aby neprodával žádné maso, jelikož maso zdechlých zvířat se má zahrabat, nechoval a nekrmil prasata a aby žádných jiných odpadků padlých nebo zabitých zvířat neužíval.
15. Jelikož nelze tarifně vyměřit plat pohodných za jejich práci, náleží to obecním zastupitelům.
16. Práce, za které má pohodný právo žádat poplatek:
  1. odvezení pošlého koně, dobytka
  2. odvedení koně nebo kusu hovězího dobytka
  3. stažení kůže
  4. zahrabání zvířete
  5. odvezení nebo odnesení nějakého menšího domácího zvířete, koz, ovcí, prasat, psů, hříbat, telat, méně než půl léta starých, živých nebo mrtvých
  6. stažení kůže zvířete
  7. zahrabání zvířete

8. přivedou, přinesou, přivezou pohodnému zvířata do domu, aby je zabil, může žádat poplatek za stažení kůže a za zahrabání
9. za otvírání zvířat
10. za chyceného psa
11. za psa podezřelého ze vztekliny

Tyto poplatky je povinen uhradit vlastník zvířete, kde vlastník není jasný, zaplatí za něho obec, kde je zvíře dopadeno.

8.14. Nařízení státního ministerstva z 26. listopadu 1860¹⁷⁹

o tom, že se mají volit obecní zastupitelstva ve všech obcích, zřízených dle obecního zákona ze dne 17. března 1849.¹⁸⁰ Seznámení voličů se má provést co nejrychleji v rozmezí šesti neděl. Nově zvolená obecní zastupitelstva mají moc a působnost dle zákona a zachovávají ji dotud, pokud nevejde ve skutek nový obecní řád.¹⁸¹

8.15. Pravidla o volbách do obecních orgánů

kdo v městech a ve venkovských obcích může volit poslance do zemského sněmu a za poslance být volen.

V městech (městysech), které mají právo posílat své zástupce do zemského sněmu, dle obecního statutu:

- jsou-li v obci tři volící sborové,¹⁸² volení budou od sboru prvního a druhého
- pokud je v obcích méně než tři volící sbory, budou voleni od dvou prvních třetin obecních voličů, postavených po sobě podle velikosti přímé daně, kterou ročně platí

---

¹⁷⁹ Zákoník zemský království Českého, Praha 1860, s. 75.

¹⁸⁰ Dále dle zákona ze dne 7. března 1850 (č. 116 říšského zákoníku), dne 6. dubna 1850 (č. 17 zákoníku říšského)

¹⁸¹ V Týně nad Vltavou roku 1849 proběhla volba purkmistra, kterým se stal lékárník František Grimm a třech radních – Václav Žižkovský, Václav Samec a Jan Pixa.

¹⁸² V Týně nad Vltavou byli tři voličské sbory.

- každé obci náleží zvolit jednoho kandidáta na 500 obyvatel, malé obce pod 500 obyvatel volí také jednoho kandidáta
- za poslance do zemského sněmu může být volen rakouský občan, třicet let starý, který využívá plně občanských práv a má v některé voličské třídě té země právo volit.

8.16. Opatření o úhradách poplatků v porodnicích

a v ústavech duševně chorých

Náklad za opatření osob ve veřejných porodnicích nebo domech pomatenců přijatých, které je samy nemohou zaplatit, jsou povinny nést a nahradit fondy v těch zemích, v kterých jsou domovské obce zaopatřeny osob.¹⁸³ Ruší posavadní nařízení, dle kterého zemské fondy těch zemí, ve kterých byly veřejné porodnice nebo domy pomatenců zřízeny, za osoby zdarma v nich opatřované nemohly vzájemně od zemských fondů nebo od obcí jiných zemí za vynaložený náklad žádné náhrady žádat. U osob přijatých se zjišťuje jejich domovské právo a je to neprodleně oznámeno zemskému výboru. Zemským zákonem se pak ustanoví, zda domovská obec je povinna nahradit zemskému fondu náhrady na zaopatření osob na duchu nemocných. Co se týká přijetí cizinců do těchto ústavů, řídí se státními smlouvami.

8. 17. Nařízení císařské ze dne 9. prosince 1866 o vyměřování penze a odbytného státních úředníků a služebníků

8. 18. Zákon ze dne 11. listopadu 1868 upravující obecní zákon ze dne 16. dubna 1864

---

¹⁸³ Obec Týn nad Vltavou vedla účet ústavu chudých a účet špitální.

Zemským zákonem se mohou zavést přírážky převyšující 30% a povolením zemského výboru se mohou zavést přírážky z daní přímých a nebo daně z potravy převyšující 20%.

8. 19. Zákon ze dne 3. prosince 1868 v příčině opatrování chudých

Pokud chudí nemohou mít podporu od své rodiny, fundací nebo opatrovacích pokladnic, potom jim má poskytnout opatrovací právo obec, po nich teprve okres a země. Kromě zvláštních případů, má obec povinnost postarat se jen o takové chudé, kteří mají v obci domovské právo. Obec musí omezit žebrání a vydávat vysvědčení chudoby k určitým potřebám a ne jen tak. Kdo by se tomuto nařízení protivil, musí zaplatit pokutu až 20 zl. Přespolní žebráky má obec odkázat do jejich obce domovské a podle potřeby učinit, aby tam byli odehnáni postrkem. Každý, kdo chce žádat veřejné podpory, musí se osobně přihlásit u starosty obce nebo, pokud by byl v obci zřízen výbor pro opatrování chudých, u některého jeho člena. Musí být vyšetřeno zdali má chudý příbuzné v pokolení vzhůru vstupujícím nebo sestupujícím nebo manžela (manželku), kteří by ho mohli zaopatřit anebo jestli mu nepřísluší nějaký jiný pramen z práva soukromého, z něhož by mohl být zaopatřen. Obec má právo chudé, které sdružuje, za stanovený plat ve svůj prospěch zaměstnat. Obec, v které není nemocnice ani světnice nemocných, má dát nemocné chudé do veřejných ústavů nebo k soukromým osobám a pečovat přitom o lékařskou pomoc a léky.

Náklady na zaopatřování chudých plynou z příjmů jmění základního (jedno procento z prodeje věcí movitých i nemovitých ve veřejné liciaci), na opatrování chudých v obci ustanoveného, z důchodů určených zákonem, z příspěvků dobrovolných a z důchodů obecních. Statuty obecní nebo platným obecním usnesením může obec zavést poplatky a dávky k dobrému fondu chudých místních za některá povolení od obecního úřadu udělená, např. za propůjčení domovského práva nebo občanského. Obecní zastupitelstvo schvaluje, aby k dosažení dobrovolných příspěvků se zaváděly subskripce, zřizovaly se sbírky na veřejných místech. Sběrací pokladničky při duchovních slavnostech, shromážděních, zařizováním divadla, výstav, zábav nebo jiným příhodným způsobem. Sem náleží také sbírání a přijímání naturálií, darů a

odkazů. Jsou-li potřeby na veřejné opatrování chudých tak velké, že obec není obec bez přílišného zatížení občanů schopna vyhovět, může se obrátit k okresnímu zastupitelstvu.

8. 20. Zákon ze dne 29. března 1873, kterým se obec zplnomocňuje uvedení daně z psů

Obce mají právo uložit daň na držení psů v obvodu obce. Výjimku tvoří psi, kteří ještě nedosáhli stáří čtyř měsíců. V městských obcích nesmí tato daň překročit čtyři zlaté a v obci venkovských dva zlaté ročně. Za psy, kteří jsou určeni k hlídání domu, k živnostenským účelům, hospodářským, mysliveckým, je výměra poloviční. Na držitele psů, kteří se v některé obci zdržují jen po určitý čas a platí daň jinde, se tato výměra nevztahuje.¹⁸⁴

8. 21. Nařízení místodržitelství ze dne 14. listopadu 1873 v příčině zamezení zneužívání blanket knížek pracovních a služebních

Obce, které nejsou opatřeny vlastním obecním statutem, mohou tyto blankety prostřednictvím příslušného okresního hejtmánství odebrat. Cena jednoho blanketu se ustanovuje na 11 kr. rak. č. Okresní hejtmánství zřídí evidenční rejstříky pro každou obec zvlášť a opatří blankety, které byly každému představenému obce vydané postupným číslem evidenčního rejstříku a letopočtem. Obecním starostům se přísně zakazuje nevyplněné blankety někomu přenechávat.

---

¹⁸⁴ Daň ze psů se snažilo obecní zastupitelstvo zavést roku 1881, kdy se mělo platit za psa k živnosti nebo potřebného k hospodářství 50 kr. a za psy jiné a chované k povyražení 2 zl. ročně. Nakonec byl tento návrh jedenácti hlasy proti desíti zamítnut.

**8. 22. Vyhlášení místodržitele ze dne 6. prosince 1877 týkající se
ořacení těch osob, které soudně potrestány byly a postrkem do svého
domova dopraveny mají být**

**8. 23. Vyhlášení správce místodržitelství ze dne 25. července 1881
v příčině dalšího vybírání mýta na Vltavotýnském mostě**

Zemský výbor povoluje na žádost vltavotýnského výboru, aby i nadále po osm let vybíral mýtné z mostu vltavského ve Vltavotýně dle III. erární sazební třídy.

**8. 24. Zákon ze dne 19. září 1883 týkající se rozepsání přírážek
obecních, okresních, samosprávnými úřady vyššího řádu**

Kdykoliv by některé obecní zastupitelstvo opominulo v obecním rozpočtu učinit opatření, aby se uhradit mohly peněžní závazky obce, které jsou obci uloženy nebo zakládající se na soukromém právu, mohou být okresním výborem, spolu se srozuměním místodržitelství, jako exekuce vloženy jako pohledávky v obecní rozpočet a podle míry potřeby také uložit přírážky k přímým daním v obci.¹⁸⁵

**8. 25. Zákon ze dne 2. prosince 1884 v příčině vysazování a ochrany
alejí a jednoduchých stromořadí podél veřejných silnic**

Podél veškerých silnic říšských, zemských, okresních a obecních mají být aleje, kde by nemohly být pouze jednoduchá stromořadí, výjma částí, které vedou osadami s uzavřenými řadami domů nebo lesy. Politické obce jsou povinny na svém území aleje vysazovat, doplňovat, pěstovat, sbírat z nich housenky a v dobrém stavu je udržovat. Aleje a stromořadí za silničním příkopem jsou povinni vysazovat a udržovat držitelé

---

¹⁸⁵ O rozpisu obecních přírážek v Týně nad Vltavou blíže viz kapitola „Přenesená působnost obecních orgánů v Týně nad Vltavou – příjmy a daně.“

sousedních pozemků. Pokud by tuto povinnost nedodrželi, smí je obec k tomu přinutit a sama alej vysázet. Obecnímu starostovi náleží, aby, jakmile se o nějakém přestupku doví, zavedl potřebná opatření, uložil peněžité pokuty a náhrady škod a vydal o tom potvrzení trestanému. K doзору nad alejemi a k ochraně jejich jsou zavázáni především silniční zřízení (cestmistři a cestáři) a pak orgány místní policie, policie polní a c. k. četnictva.

8. 26. Zákon ze dne 18. dubna 1886 o zřizování a udržování příjezdů k železnicím

Příjezdy k železným drahám jsou veřejnými silnicemi, kterými se spojují nádraží a stanice železných drah s nejbližší říšskou silnicí, zemskou, okresní a nebo obecní. Příjezdy ke drahám náleží zřizovat a udržovat jako silnice okresní nebo obecní, avšak správy drah mají přispívat až třetinou nákladů.

8. 27. Zákon ze dne 23. února 1888 týkající se organizace zdravotní služby v obcích¹⁸⁶

Každá obec musí mít sama nebo společně s jinými obcemi jednoho nebo podle potřeby několik lékařů, aby mohla plnit povinnosti v příčině policie zdravotní.¹⁸⁷ Lékaři zřízení obcí se jmenují lékaři obecní (městští). Stejným způsobem se stanoví zdravotní obvod, sídlo obvodního lékaře. Aby platná usnesení okresního zastupitelství, musí je schválit zemský výbor, který se o tom dohodne s politickým úřadem zemským. Kdyby nebylo dočasně žádného lékaře obecního nebo obvodního, musí učinit opatření obecní představenstvo, popřípadě okresní výbor. V obcích, které si zřídí vlastní lékaře, jmenuje je samostatně obecní zastupitelstvo. Lékaře obvodní jmenuje zastupitelstvo okresní.

---

¹⁸⁶ Zákoník zemský království Českého, Praha 1888, s. 23 – 28.

¹⁸⁷ Do roku 1870 měla obec Týn nad Vltavou pouze jednoho obecního lékaře, byl jím MUDr. Jan Svátek, na jeho místo, po jeho smrti, nastoupil MUDr. Josef Schmied a za druhého obecního lékaře byl ustanoven MUDr. František Vešvald z Protivína.

Lékaři bude vydán dekret, v němž se přesně označí podmínky za kterými mu bylo uděleno služební místo.

8. 28. Nařízení místodržitele ze dne 8. února 1889, týkající se organizace zdravotní služby v obcích

Obce nad 6000 obyvatel předloží ke schválení prostřednictvím okresního hejtmanství c. k. místodržitelství složení stálé zdravotní komise. Obce s méně než 6000 obyvateli se můžou zařídit tak, aby náležitě obstarali zdravotní práci, která obci náleží v působnosti samostatné i přenesené. Místní lékaři musí v těchto případech mít stálé bydliště v obci. Práce přípravné k vytvoření zdravotních obvodů náleží okresním výborům.

Instrukce služební¹⁸⁸ - pro lékaře obecní a obvodní mimo města, která mají zvláštní statut, vydaná na základě §. 10. zákona ode dne 23. února 1888, zák. zem. čís. 9

B. Statut – pro stálé komise zdravotní, vydaný na základě §. 12. zákona daného dne 23. února 1888. zák. zem. čís. 9

8. 29. Zákon ze dne 17. února 1889, týkající se povolování poplatků za výslovné přijetí do domovského svazku

Obce mohou vybírat poplatky za výslovné přijetí do domovského svazku, pokud poplatek nepřesáhne částku 50 zl. rakouské měny.

8. 30. Vyhlášení místodržitele ze dne 23. září 1889 kterým se povoluje další vybírání mýta na vltavotýnském mostě

Souhlas uděluje zemský výbor okresnímu výboru v Týně nad Vltavou na další dobu osmi let.

---

¹⁸⁸ Zákoník zemský království Českého, Praha 1888, s. 52 – 65.

8. 31. Zákon ze dne 22. ledna 1891 týkající se povolování poplatků za řízení úřední v záležitostech zdravotní služby

Aby obce mohly vybírat poplatky za úřední řízení v jistých záležitostech, jako např. ohledání mrtvol, prohlídka masa na zaplacení aspoň částečných výloh, musí získat povolení od zemského výboru, který se dohodne s c. k. místodržitelstvím.

8. 32. Vyhlášení místodržitele ze dne 3. října 1891, týkající se rozdělení politických úředních okresů v Čechách v sedm okresů lesní inspekce

Přidělují se každému okresu lesní inspekce lesní technik při politické správě postavený. VI. okres lesní inspekce budějovický s následujícími okresy politickými: 1. budějovickým, 2. píseckým, 3. vltavotýnským, 4. milevským, 5. táborským, 6. pelhřimovským, 7. jindřichohradeckým, 8. třeboňským, 9. kaplickým, 10. krumlovským. Lesní technik má své úřední sídlo v Budějovicích.

8. 33. Vyhlášení místodržitele ze dne 7. března 1892, kterým se ustanovuje, jak se mají vést juxtované rejstříky o dovolovacích listech k odbývání tanečních zábav, pak o povinnostech, jež v příčině té se stanoviska zákonů politických a poplatkových náležejí obecním starostům

8. 34. Zákon ze dne 16. června 1892 v příčině užívání veřejných silnic a cest, které nejsou erární, ke zřizování železnic

O tom, zda-li silnice lze k používat a za jakých podmínek se to má stát, se usnáší zemský výbor, ohledně okresních silnic okresní výbor a v příčině obecních silnic a cest obecní zastupitelstvo anebo sbor obecních starších.

8. 35. Zákone ze dne 6. ledna 1893 v příčině změny ustanovení v organizace zdravotní služby v obcích

Služné obecních lékařů vyměřují obecní zastupitelstva a vyplácejí obecní pokladny. Příjmy obvodních lékařů jsou služné a náhrady nákladů, které jsou spojeny se služebními cestami. Tyto příjmy také vyměřují obecní zastupitelstva. Služné obecního lékaře nebo obvodního nesmí činit méně než 400 zl.¹⁸⁹

8. 36. Zákon ze dne 14. ledna 1893, který se týká dohledu nad hospodářstvím v obecních lesích

Obec, v jejichž majetku se nacházejí lesy a jsou obecním jměním nebo obecním statkem, jsou povinny hospodařit v lesích podle určitého hospodářského plánu, který musí obsahovat ustanovení, jak mají lesy být spravovány, aby poskytovaly co možná největší trvalý užitek, a který se nesmí přičít zákonným předpisům o lesní policii. Obecnímu výboru náleží ustanovit způsobilého lesního hospodáře, který má zhotovit návrh hospodářského plánu pro obecní lesy. Ve funkci ho musí schválit okresní výbor. Kdykoli se zamýšlí kácet v obecním lese dříví, musí obecní starosta toto oznámit okresnímu výboru nejpozději čtyři týdny před plánovaným kácením.

8. 37. Vyhlášení místodržitele ze dne 1. července 1894 o ustanovení prohlídce mrtvých

K prohlídce mrtvých jsou ustanoveni lékaři obecní a obvodní. Oni vydávají o svém nálezův ohledací lístek a vedou protokoly o prohlídce mrtvých zvlášť pro každou obec. Také v nemocnicích a v ústavech zaopatřovacích, v ústavech pro choromyslné, klášterech koná prohlídku mrtvých obecní lékař. Obvodní a obecní lékaři prohlížejí mrtvoly v obcích jim přikázaných zadarmo.

---

¹⁸⁹ Před vydáním zákona o platu a příspěvku pro obecní lékaře, přijímá obec návrhy okresního výboru, jak tomu bylo na schůzi zastupitelstva z 6. května 1884.

8. 38. Vyhlášení místodržitele ze dne 22. ledna 1904 o rozdělení politických úředních okresů v Čechách v osm okresů lesní inspekce

II. Okres lesní inspekce Budějovice s politickými okresy: 1. Budějovice, 2. Jindřichův Hradec, 3. Kaplice, 4. Krumlov, 5. Milevsko, 6. Pelhřimov, 7. Písek, 8. Tábor, 9. Třeboň, 10. Týn nad Vltavou. Úřední sídlo lesního technika - Budějovice.

8. 39. Vyhlášení místodržitele ze dne 31. července 1905, týkající se výpovědního a stěhovacího řádu pro město Týn nad Vltavou

Pravidelné stěhovací lhůty jsou 1. února, 1. května, 1. srpna a 1. listopadu.

8. 40. Zákon ze dne 17. dubna 1906, kterým se upravuje výslužné obecních a obvodních lékařů

Lékaři, kteří po desetileté nepřetržité službě se stali ke službě neschopnými, mají dle tohoto zákona nárok na výslužné. Stejně je tomu tak i s lékaři, kteří se následkem služby stali neschopni dále tuto službu vykonávat, po pětileté nepřetržité službě. Nároku na výslužné pozbude obecní nebo obvodní lékař, který se vzdá služby dobrovolně, nebo byl disciplinárním nálezem ze služby propuštěn. Trvalé i dočasné výslužné se vyměřuje tak, že za prvních deset let v službě strávených připadá jim kvóta čtyřiceti procent obnosu, který zákonem jest stanoven jako minimální plat.

8. 41. Vyhlášení místodržitele ze dne 10. května 1906 o zřízení cejchovního úřadu v Týně nad Vltavou

Ministerstvo obchodu povolilo, aby byl v Týně zřízen cejchovní úřad obyčejného rozsahu. Úřední činnost začne dne 5. června 1906. Úřední řízení se bude konat jednou v měsíci, a to první úterý každého měsíce, a případně-li na tento den

svátek, předešlého dne všedního. Úřední hodiny jsou stanoveny od osmi do dvanácti hodina a odpoledne od dvou do pěti hodin odpoledne. Úřední jednání při tomto úřadě cejchovním obstarávat bude docházkou cejchovní mistr při cejchovním úřadě v Budějovicích ustanovený.

8. 42. Vyhlášení místodržitele ze dne 28. června 1906 o rozdělení politických úředních okresů v Čechách v jedenáct okresů lesní inspekce

II. Okresní lesní inspekce Budějovice, zaujímající politické okresy: Budějovice, Kaplice, Krumlov, Písek, Prachatice. Úřední sídlo lesního technika v Budějovicích.

8. 43. Vyhlášení místodržitele ze dne 15. července 1907 o rozdělení politických úředních okresů v Čechách ve čtrnáct okresů lesní inspekce

XIV. Okres lesní inspekce Tábor, zaujímající politické okresy: Milevsko, Týn nad Vltavou, Jindřichův Hradec, Sedlčany, Tábor, Třeboň. Úřední sídlo lesního technika v Táboře.

8. 44. Zákon ze dne 29. května 1908, kterým se upravují služební poměry úředníků při obcích

Úředníkem může být rakouský státní občan, člověk svéprávný, pokud zákon výslovně nepřipouští výjimky. V obcích, které mají nejméně pět tisíc obyvatel, může být po obor konceptní služby ustanoven, pokud podal důkaz, že vykonal právnická a státovědecká studia a že se podrobil s prospěchem všem teoretickým státním právnickým zkouškách anebo dosáhl hodnosti doktora práv na některé tuzemské univerzitě. Při obcích s počtem obyvatel mezi pěti až sedmi tisíci může zemský výbor na základě odůvodněného podání obce upustit od právnické kvalifikace konceptního úředníka, jenž má být ustanoven.

II. Úředníkem pro obor účetní služby nebo pokladní může být ustanoven ten, který prokázal, že s se prospěchem absolvoval některé veřejné vyšší obchodní učiliště, vyšší reálku nebo vyšší gymnázium.

III. Úředníkem pro obor manipulační služby může být ustanoven ten, který dosáhl věku dvaceti let.

IV. Pro jiné odborné úředníky (jako např. úředníky stavební, lesní, hospodářské) předepsaná nejsou předepsaná zvláštní pravidla.

Při každém obecním výboru má být ustanoven úředník pro obor konceptní služby. Úředník konceptní může vykonávat také práce služby účetní a pokladní, jako i práce manipulační.

Obecnímu výboru přísluší se usnášet o tom, kolik úřednických míst pro který obor služby se má zřídit, a vydat bližší předpisy o jejich ustanovení. Úředníka, kromě případu povýšení, volí po provedeném veřejném konkurzu obecní výbor volbou, a to nadpoloviční většinou hlasů. Ustanovení úředníka se děje prostřednictvím doručení listiny o ustanovení, obsahující ustanovení o tom, pro který obor služby byl úředník ustanoven, dále zda je ustanoven prozatímně nebo skutečně, jaký je jeho úřední titul, jaké mu náleží služební příjmy a jaký má nárok na zvýšení platu, jaký má nárok na výslužné a jaké požitky zaopatřovací jsou zabezpečeny pro případ jeho smrti manželce a dětem. Zároveň budiž mu vydán služební řád, kde jsou výtýčeny jeho všeobecné povinnosti. Taktéž služební instrukce budiž vydána obecním výborem. Každé ustanovení úředníka musí být oznámeno okresnímu výboru. Dříve než úředník nastoupí do úřadu, vykoná služební přísahu do rukou obecního starosty na schůzi obecního představenstva, kterou slíbí, že bude přesně plnit povinnosti úřední listinou o ustanovení a služebním řádem jemu uložené. Poruší-li úředník své povinnosti, disciplinární tresty jsou: domluva, písemná důtka, peněžní pokuta, která se může vyměřit až do 200 K.

Byl-li úředník obviněn, že porušil své úřední povinnosti a nebyl-li potrestán, náleží obecnímu výboru svolat disciplinární komisi a o tom úředníka informovat. Disciplinární komise vyšetří, zda-li obvinění úředníka je odůvodněno nebo ne. Obecní starosta je povinen předložit komisi k její žádosti své úřední listiny. Členové obecního výboru a úředníci obce jsou povinni před disciplinární komisí vypovídat jako svědci. Po skončeném vyšetřování předloží disciplinární komise výsledky vyšetřování obecnímu výboru a podá mu zároveň odůvodněný písemný návrh, má-li obviněný úředník být uznán vinným nebo ne, a jaký mu má být uložen trest.

Výboru obecnímu přísluší ustanovit služební příjmy, jaké mají mít úředníci při obci. Neustanoví-li obecní výbor služné vyšší, je stanoveno pro konceptního úředníka ročně 2400 K. Služné pro úředníka účetního nebo pokladního ročně 1800 K a pro obor služby manipulační 1440 K.

Okresní výbor vykonává z úřední moci dohled nad tím, aby tohoto zákona bylo šetřeno. K tomu je oprávněn učinit různá opatření, která dle zákona náleží učinit obecnímu výboru, pokud by úřad ten opomenul je učinit. Rovněž je okresní výbor oprávněn zrušit z povinnosti úřední usnesení obecního výboru nebo disciplinární komise, která se přičí předpisům tohoto zákona. Zemskému výboru náleží vydávat v mezích tohoto zákona podobné, pro všechny obce závazné předpisy k jeho provedení. Tyto předpisy se nevztahují na síly výpomocné a zřízence, kteří se ustanovují k vykonávání podřízených prací (denní plat písaři, cestáře, strážníků).

8. 45. Vyhlášení místodržitelství ze dne 12. srpna 1909 o prováděcích předpisech, kterým se upravují služební poměry obecních úředníků

Zákon se vztahuje na všechny úředníky pracující při obci, na úředníky obce při bezpečnostní policii, stavební, zdravotní, při všech ústavách a obecních podnicích, také při obecním hospodářství polním, zahradním, lesním, rybničním a jiná místa úřední obcí zřízená. Naopak se tento zákon nevztahuje na obecní lékaře a na úředníky veřejných všeobecných nemocnic. Ustanovení zákona se nevztahuje ani na výpomocné síly a osoby, které jsou ustanoveny trvale nebo jen omezeně na vykonávání prací, které nemohou být pokládány za jejich hlavní zaměstnání. Z působnosti zákona jsou také vyjmuti zřízenci, kteří jsou ustanoveni k výkonu převážně manuální práce. Ustanovení zákona se výslovně týká úředníků určitých oborů služebních. V obcích, které mají nejméně pět tisíc obyvatelů, může úředníkem pro obor konceptní služby zpravidla bývá ustanovena pouze jedna kvalifikovaná osoba. Kvalifikaci odborných úředníků, např. úředníků policejních, úředníků při průmyslových podnicích obecních, při podnicích stavebních, při hospodářství polním a lesním, úředníků archivních, určuje obecní výbor.

Za dostatečný průkaz způsobilosti pro manipulační služby lze pokládat průkaz o odbytých prvních čtyřech třídách střední školy nebo úplně odbyté měšťanské školy spolu s průkazem praxe aspoň jednorocní v oboru manipulační služby. Za dostatečnou kvalifikaci pro obecní zahradníky lze pokládat průkaz o absolvování zemského ústavu

pomologického nebo ústavu jiného, do učebních osnov příbuzného, nebo vyšší zahradnické školy. Lesní hospodář pro správu obecních lesů se musí prokázat vysokoškolským vzděláním. Při každé obci čítající nejméně pět tisíc obyvatel se musí ustanovit úředník pro obor konceptní služby. Služební povinnosti úředníka v každém jednotlivém případě jsou stanovené listinou o ustanovení, služebním řádem a služební instrukcí. Obecnímu výboru náleží se usnést, pro jaký obor a v jakém počtu se místa úřednická budou zřizovat. Obor i počet úřednických míst musí být oznámen okresnímu výboru nejdéle ve lhůtě čtrnáct dní po usnesení obecního výboru. Prozatímní ustanovení úředníka nesmí zpravidla trvat déle než jeden rok. Obecní výbor proto musí po uplynutí roku úředníka ustanovit.

Listina o ustanovení je právním základem služebního poměru úředníka a má tedy obsahovat veškerý obsah služební smlouvy. Nejméně obsahuje ustanovení o tom, pro který obor služby byl úředník ustanoven, zda je ustanoven na dobu určitou nebo neurčitou, jaký má úřední titul, jaké mu náleží služební příjmy a jaký má nárok na jejich zvýšení, nárok na výslužné a jaké požitky zaopatřovací jsou pro případ smrti určeny pro manželku a děti. Obsahovat také musí den, kdy úředník nastoupil do služby. Současně s listinou má být vydán služební řád.

Každé ustanovení jakéhokoliv úředníka musí být oznámeno okresnímu výboru, oznámení se děje předložením opisu listiny o ustanovení.

Obecnímu výboru přísluší ustanovit, jaké služební příjmy mají mít obecní úředníci, jaké má být služné a jak se postupem služební doby toto služné zvyšuje. Výjimku činí služné praktikantů, aspirantů a pod., kteří po dobu nedokonané stanovené praxe nemohou mít nárok na minimální zákonné služné. Služební poměr úředníka může být rozvázán smrtí úředníka, vzdal-li se úředník svého místa, byl-li ze služby propuštěn disciplinárním nálezem, je-li propuštěn pro neschopnost ke službě. Úplná neschopnost úředníka musí být nepochybně prokázána znaleckým posudkem.

8. 46. Nařízení místodržitele ze dne 3. srpna 1914, týkající se soupisu zásob nezbytných spotřebních předmětů, a to především pšenice, žita, ovsa, sena a mouky

Ze soupisu jsou vyňaty zásoby menší než sto metrických centů pšenice, žita, ovsa, sena a menší než padesát metrických centů mouky. Výrobci, obchodníci, skladiště a dopravní podniky, kteří mají uvedené zásoby, jsou povinni politickému okresnímu úřadu oznámit množství (váhu) a druh. Necht' vyplní oznamovací formulář, který odevzdá u obecního úřadu. Během dalšího dne má za úkol obecní úřad vyhotovit obecní přehled, v němž sečte jednotlivé položky, a tento přehled předloží okresnímu hejtmanství.

8. 47. Nařízení místodržitele ze dne 21. listopadu 1914 o soupisu zásob obilí, brambor a mouky

Soupis zásob má být proveden ke dni 1. prosince 1914. Výrobci, obchodníci, skladiště a dopravní podniky jsou povinny politickému okresnímu úřadu oznámit svou zásobu dle množství a druhu. Stejně jako prvně se musí použít oznamovací formuláře, které obdrží u obecního úřadu. V oznámení bez výjimky mají být uvedeny veškeré zásoby, které v den oznámení osoba oznámením povinná drží, tedy vše, co je uloženo nebo je právě dopravováno železnicí a lodí. Během dalších čtyřiceti osmi hodin, tedy nejpozději 4. prosince 1914, musí obecní představenstva předložit oznámení, odevzdané dvojitě, potvrzená pro svůj obecní obvod, okresnímu hejtmanství, popřípadě své politické expozituře.

8. 48. Vyhlášení místodržitele ze dne 6. prosince 1914 o stanovení nejvyšších cen pro obchod s obilím a moukou ve velkém

8. 49. Nařízení veškerého ministerstva ze dne 15. ledna 1918, kterým se vydávají omezující policejní nařízení v příčině pasů

Překročit hranice království a zemi v říšské radě zastoupených je dovoleno jen na místech ustanovených vojenským teritoriálním velitelem a zemským náčelníkem. Kdokoliv se chce dostat přes hranice, musí se prokázat řádným cestovním pasem. Cestovní pas má být předložen na úřední požádání a překročí-li hranice, má být opatřen pohraničním úřadem stvrzením o nahlédnutí. Jiné cestovní listiny, jako legitimační lístky, pracovní knížky, čelední knížky a cestovní lístky, nemají platnosti pro tyto cestující. Podobenku musí cestující vlastní rukou podepsat u úřadu podobenku vydávajícího. Podobenka musí být vlepena v cestovní pas a opatřena úřední pečeti. Úřední osvědčení musí být vyhotoveno příslušným politickým nebo zeměpanským policejním úřadem nebo konsulem z povolání státu, k němuž majitel pasu přináleží. V cizině dostačí osvědčení soudu či notáře.

8. 50. Vyhlášení místodržitel ze dne 13. února 1915 ve shodě s vojenskými teritoriálními veliteli v Praze a Litoměřicích a c. k. zemským finančním ředitelstvím v Praze ohledně policejního omezení o cestovních pasech

Překročit hranice Českého království pokud jsou spolu hranicemi Rakousko – uherského mocnářství je oběma směry dovoleno pouze na železnicích sloužících k veřejné dopravě. Cestujícím, kteří nemají cestovní pas řádně vyhotoven nebo proti jejich osobě nebo totožnosti jsou důvodné pochybnosti, budiž bez výjimky zabráněno překročit hranici. Prováděním pasovní police na hranicích pověřuje se v Podmoklech tamní c. k. pohraniční policejní komisařství, v Chebu c. k. pohraniční policejní expozitura a na všech ostatních místech c. k. celní úřady a celní místa. Cizinci mimo platných předpisů ať jsou vyhoštěni z království a zemi na říšské radě zastoupených.

8. 51. Císařský patent ze dne 29. prosince 1915 o některých opatřeních v záležitostech zemského hospodářství, jakož i hospodářství okresů a obcí v Českém království

Zavádí se:

1. zvýšená taxa z honebních lístků
2. dávka z přírůstku hodnoty nemovitostí
3. dávka ze zábav
4. zvýšené všeobecné hudebné za současného zrušení zvláštního hudebného
5. zemská přírážka k potravní dani z vína, vinného moštu, vinného rmutu a ovocného moštu
6. zemská dávka ze soukromé spotřeby vína a vinného moštu

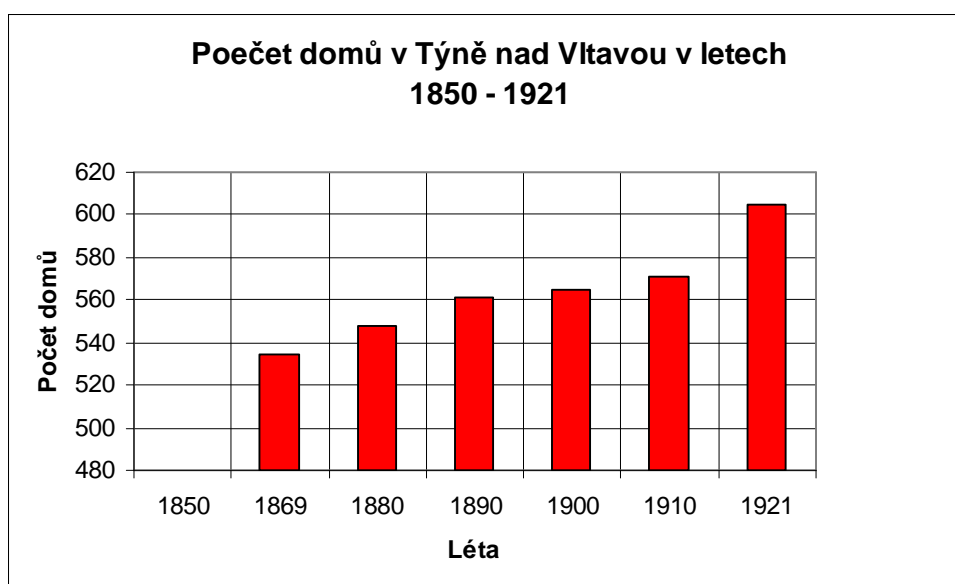
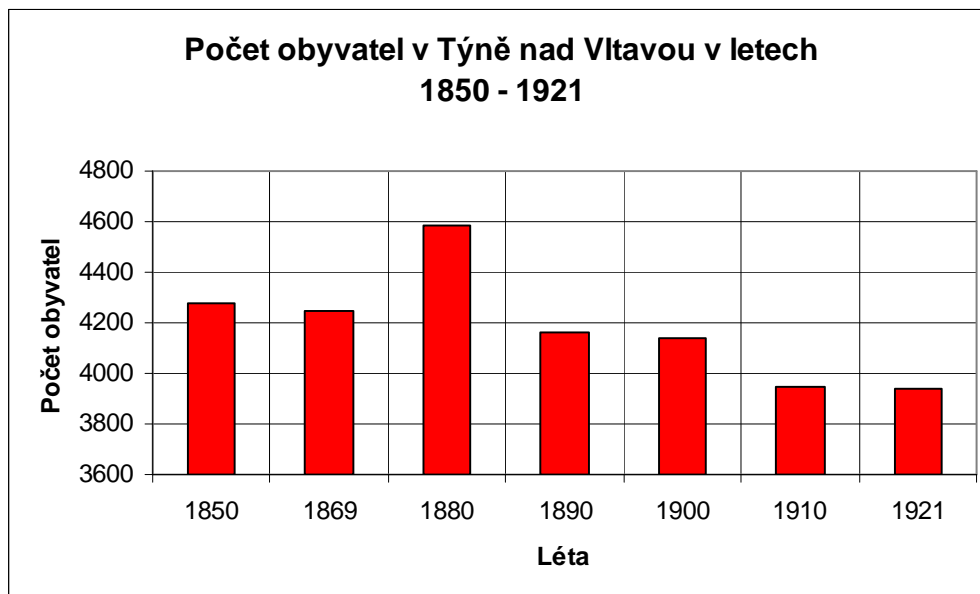
Tyto příjmy se vybírají dle připojených řádů.¹⁹⁰

---

¹⁹⁰ Císařský patent daný dne 29. prosince 1915, in: Zákoník zemský království Českého, Praha 1915, s. 160 – 178.

9. Přílohy¹⁹¹

Příloha číslo 1.

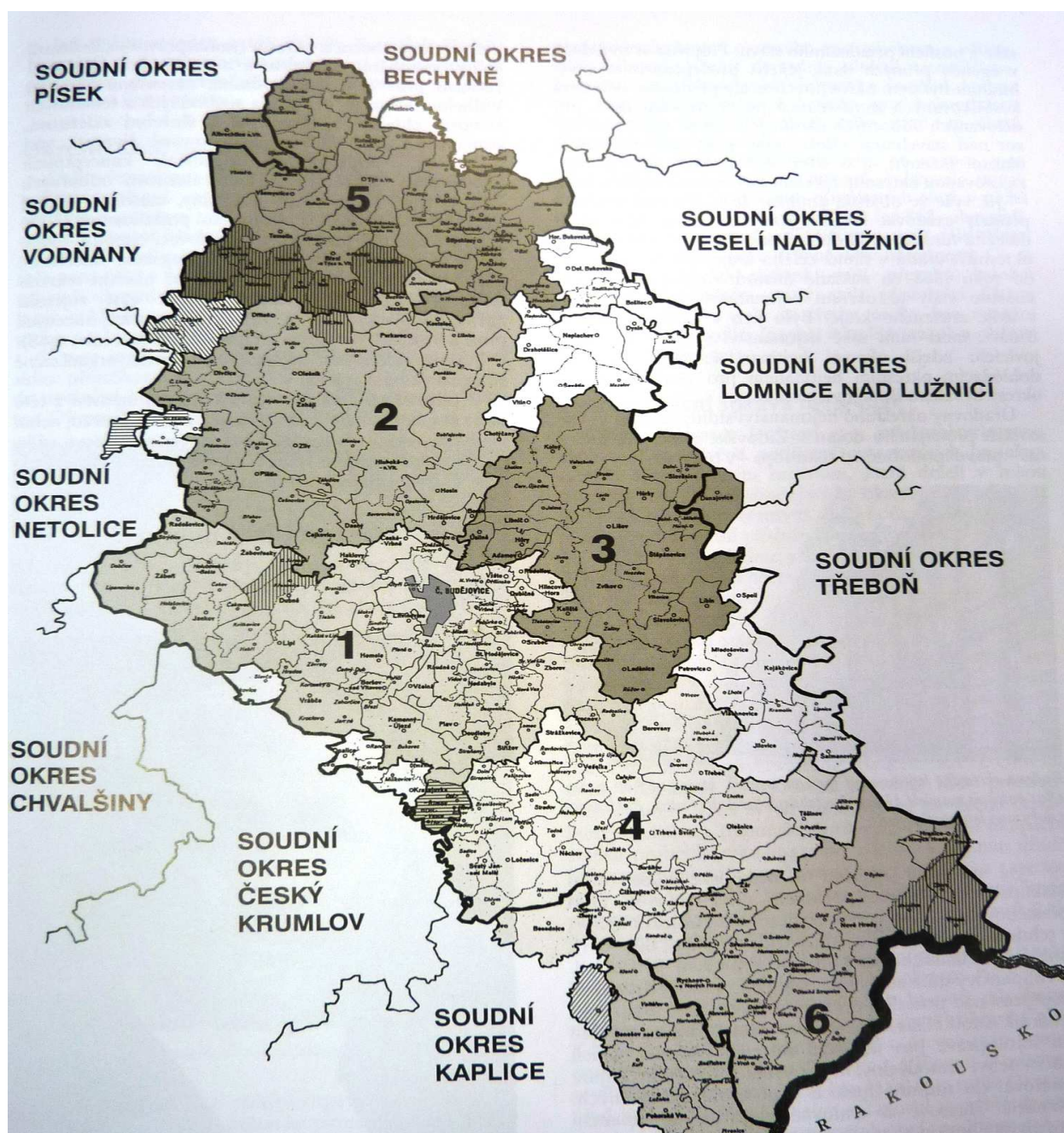

¹⁹¹ Graf druhý ukazuje pomalý pokles růstu počtu obyvatel způsobený hospodářskou stagnací města, který je završen velkým poklesem způsobeným vypuknutím první světové války. V poslední třetina 19. století v Týně nevznikaly nové podniky, kromě drobných řemeslníků a nevelké loděnice tu neexistoval žádný průmysl. Avšak na první pohled je zřejmý strmý příliv obyvatelstva okolo roku 1880. Důležitým impulsem pro obec bylo vždy připojení k železnic. Týnu se bohužel vyhnula dráha z Plzně do Českých Budějovic, která se začala budovat v roce 1857. Ale nakonec se město dočkalo v roce 1897, kdy se začalo jednat o stavbě dráhy z Číčenic do Týna nad Vltavou. Až rok 1894 zaznamenal první konkrétní jednání o železničním spojení Týna a Číčenic (nejbližší stanice ležící na trati Plzeň - České Budějovice. První vlak vjel do vltavotýnského nádraží v říjnu 1898. Týn nad Vltavou se snažil nadále a apelovali na prodloužení stávající dráhy do Veselí nad Lužnicí nebo Bechyně, ale marně.

¹⁹² Fotografii městské rady z roku 1914 jsem získala z muzea v Týně nad Vltavou.

¹⁹³ Mapka správního rozdělení Českobudějovicka v letech 1850-1942 s vyznačením jednotlivých soudních okresů, které v období 1855-1868 fungovaly zároveň jako politické a 1865-1928 jako samosprávné okresy (rozlišeny různými odstíny plochy). Podchyceny jsou rovněž významnější územní změny, k nimž v průběhu času došlo. Silnější čarou je pro srovnání ohraničeno území okresu České Budějovice 1960-2002.

Politický okres Týna nad Vltavou tvořený jediným soudním okresem: 5 – soudní okres Týn nad Vltavou; svislým šrafováním vyznačeno území připojené rok 1875 (odtrženo od sousedního okresu Hluboká nad Vltavou). Mapka převzatá z OÚ ČB – SOkA ČB: *Okres České Budějovice. Z historie státní správy a územní samosprávy 1850 – 2002*. České Budějovice 2001, s. 15.

10. Seznam použitých pramenů a literatury

A. Nevydané prameny:

Státní okresní archiv České Budějovice, Archiv města Týna nad Vltavou, inv. č. , kniha č. 138 – 164.

Státní okresní archiv České Budějovice, Archiv města Týna nad Vltavou, inv. č. 722, kart. 37.

Státní okresní archiv České Budějovice, Okresní zastupitelstvo Týn nad Vltavou, inv. č. 91, kart. 1; inv. č. 222, kart. 21; inv. č. 275, kart. 275.

Státní oblastní archiv Třeboň, krajská sbírka matrik Jihočeského kraje, matriky římskokatolické církve, matrika narozených z let 1832 – 1839; z let 1840 - 1849; 1850 - 1858; 1858 - 1866; 1867 - 1873; 1874 - 1880; 1880 – 1890, 1890 - 1903
<http://digi.ceskearchivy.cz/DA?lang=cs&menu=0&doctree=1nrth&id=8095>

Státní okresní archiv České Budějovice, Archiv města Týna nad Vltavou, Obecní kronika Týn nad Vltavou 1836 – 1933, <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/226>.¹⁹⁴

B. Literatura:

Jiří BOCK: *O městské správě v Chrastavě v letech 1850-1945 a uchování jejích písemností. (Příspěvek k historickému vývoji AM Chrastava)* In: *Fontes Nissae* 3, Liberec 2002.

Pavel CIBULKA, *Královo Pole – život po boku moravské metropole, in: in: Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 – 1918. Dílčí výsledky výzkumu v České republice*, s. 271 - 283.

Lukáš FASORA – Jiří HANUŠ – Jiří MALÍŘ (eds.): *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno 2006.

Lukáš FASORA: *Sociální a profesní struktura brněnské komunální reprezentace v letech 1851 – 1904. Český časopis historický* 103, č. 2 2005, s. 354 – 381.

---

¹⁹⁴ Do roku 1857 byla obecní kronika vedena v němčině, poté česky. Roky 1882 až 1903 byly zpětně doplněny v roce 1903 městským historiografem Josefem Kunou.

- Milan HLAVAČKA: *Zlatý věk české samosprávy*. Praha 2005.
- Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ: *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.
- Jan JANÁK: *Státní správa a územní samospráva 1740 – 1945*, in : XXIII, *Mikulovské sympozium 1993*, Brno 1995.
- Pavla JANOŠOVÁ: *Samospráva v Týně nad Vltavou ve druhé polovině 19. století*, České Budějovice 2009 (= Bakalářská práce na Filozofické fakultě Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích).
- Renata KAFKOVÁ, *Proměny obecní samosprávy v Novém Jičíně 1850 - 1914* in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s. 338 – 355.
- Pavel KLADIWA: *Stav bádání k problematice formování a vývoje občanské společnosti v 19. (18.) století. Srovnání frankfurtského, bielefeldského a vídeňského projektu na téma Bürgertum*, In: *Slezský sborník*, 2002, č. 2.
- Jiří KLABOUCH: *Die Gemeindeselbstverwaltung in Österreich 1848-1918*, Wien 1968.
- Jiří KOŘALKA: *Řemeslnicko – obchodnická elita v čele samosprávy města Tábora v letech 1848 – 1939*, in: Lukáš Fasora– Jiří Hanuš – Jiří Malíř (eds.): *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s. 184- 92.
- Marie MACKOVÁ, *Obecní samospráva v kontextu českého regionálního bádání*, in.: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s. 108 – 113.
- Pavel MAREK, *Elity Prostějova na přelomu 19. a 20. století a jejich komunální program*, in: Lukáš Fasora – Jiří Hanuš – Jiří Malíř (eds.), *Občanské elity a obecní samospráva 1848 – 1948*, Brno 2006, s 298 - 299.
- Martin MARKEL, *Dějiny Jaroslavic*, Kyjov 2006.
- Miroslav MARTÍNEK, *K problematice struktury úřednictva v Čechách na počátku 20. století*, *Sborník historický* 21, 1974, s. 75 – 117.
- OKRESNÍ ÚŘAD ČESKÉ BUDĚJOVICE – STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV ČESKÉ BUDĚJOVICE : *Okres České Budějovice. Z historie státní správy a územní samosprávy 1850 – 2002*. České Budějovice 2001.
- Jitka PADRNOSOVÁ, *Samospráva a školství. Bilance výzkumu v pěti západomoravských městech* ,in: *Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 – 1918. Dílčí výsledky výzkumu v České republice*, s. 356- 361.

Martina SUDOVÁ – Lubomír PROCHÁZKA: *Zmizelé Čechy – Vltavotýnsko*, Litomyšl 2007.

Otto URBAN, *Kapitalismus a česká společnost. K otázkám formování české společnosti v 19. století*, Praha 2003.

Památník zpěváckého spolku „Záboj“ v Pelhřimově 1862-1937, Pelhřimov 1937, s. 8-9.

Peter URBANITSCH: *Zentralmacht und regionale Selbstverwaltung im 19. Jahrhundert*, In: XXIII. Mikulovské sympozium (Ústřední moc a regionální samospráva), Brno 1996, s. 85 – 105.

Peter URBANITSCH: *Das Forschungsprojekt „Stadtbürgertum in Cisleithanien 1861 – 1918“*, *Neuen Quellen und Zugänge zur Erforschung der Kommunalpolitik*, in: Jiří Pešek – Václav Ledvinka (sest.): *Mezi liberalismem a totalitou. Komunální politika ve středoevropských zemích 1848 – 1948*. Documenta Pragensia 14, Praha 1997

Luboš VELEK, *Rozvíjení české samosprávy jako náhrady neexistujícího státu a jako předstupně státní samostatnosti*, in: *Obecní samospráva a lokální elity v českých zemích 1850 – 1918*. Dílčí výsledky výzkumu v České republice, s. 146 – 151.

C. Zákony:

Zemský věštník vládní pro království České, Praha 1848 – 1859.

Zákoník zemský království Českého, Praha 1860 – 1918

D. Lexikony

Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850–1970, I. díl, 1. svazek. Praha 1978

11. Jmenný rejstřík

Jméno	Strana
B	
BAAR, Josef	50
BARTUŠKA, Jan chalupník z Přečic, syn Jana Bartušky chalupníka z Přečic, matka Anna roz. Trávníčková z Dobšic, manželka Marie (dcera Františka Trávníčka, sedláka ze Smilovic a Kateřiny, dcery Jana Maška chalupníka z Čenkova)	56, 58, 59, 71, 72
BATTAJ, Antonín řezník z Týna nad Vltavou	81, 82
BENEŠ, Josef otec Jan Beneš, měšťan, syn Václava, sedláka ze Smilovic, matka Alžběta, dcera Josefa Lukeše, hajného	47
BICAN, Stanislav	69
BLAŽEK, Václav	45
BLÜML, František	70
BONDY, Alois	59
BROM, František domkař ze Smilovic, syn Václava Broma domkaře ze Smilovic a Veroniky dcery Antonína Koláře domkaře, manželka Anna dcera Jakuba Koláře domkaře z Čenkova a Marie	58, 59, 72
BŘEZINA, Karel	68
BULKA, František nar. února 1844, otec Bulka Jan, syn Antonína Bulky pekaře z Týna a Marie rozené Procházkové z Týna, matka Barbara dcera Jana Hlavy nádeníka z Týna a Patricie z Týna	68
BULKA, Jan nar. 6. srpna 1850, otec Bulka Josef mydlář z Týna, syn Jana Bulky měšťana z Týna a Marie dcery Josefa Šafaříka koláře a matky Alžběty dcery Jana Kreuze hospodského na Malé straně a Filipíny dcery Františka Malého provazníka z Týna	44, 46, 58, 59
C	

CALTA, Rudolf	68
CIKÁN, Matěj	54
CULKA, František obchodník v železe v Týně, syn Františka Culky měšťana v Německém Brodě a matky Marie dcery Jakuba Javůrka měšťana, manželka Marie dcera po Františkovi Pivničkovi kancelisty u Týnského magistrátu a matky Marie dcery Matěje Bromma měšťana v Týně	68
Č	
ČEJKA, František	37, 43, 45, 48, 56, 58
D	
DĚDOUR, Pavel	41
DENNER, František	40
DENNER, Vojtěch	33, 37, 40, 43, 44, 47, 57, 69, 72, 78, 82, 98
DĚDIČ, Antonín nar. 31. května 1850, otec František Dědič krejčovský mistr z Týna, syn Martina Dědiče krejčovského mistra z Týna a matky Johanny dcery Jana Jedličky truhláře z Týna a matky Kateřiny dcery Václava Hanky koláře z Nezdašova a matky Anny dcery Václava Štubinského z Nezdašova	39
DĚDIČ, Jan nádeník z Bohonic, syn Matěje, plavec z Bohonic a Barbory dcery Václava Šímy domkaře, manželka Anna dcera Jana Ušatýho domkaře z Vranova a Marie dcery Matěje Kozíbradka z Vranova Denner Vojtěch sedlář	42, 45
DRBOHLAV, František	47
DROBIL, František	59
DŘEVO, Jan	74
DUDLÍČEK, Jakub nar. 19. červenec 1856, otec Dudlíček Jan nádeník z Týna, syn Tomáše Dudlíčka a Marie dcery Matouše Kloudy sedláka z Hartmanic, matka dcera Františka Zemana nádeníka z Předčic a Marie Anny dcery Františka Lukáška domkaře z Předčic	74

DUŠEK, František nar. 19. ledna 1847, otec Václav Dušek, syn Jana Duška domkaře z Týna a Alžběty dcery po Janovi Studničkovi z Týna, matka Anna dcera Jan Polívky domkaře a matky z Dražic	51
DUŠEK, Karel	70
DUŠEK, Václav syn Jana Duška domkaře z Týna a Alžběty dcery po Janovi Studničkovi z Týna, manželka Anna dcera Jana Polívky domkaře a matky z Dražic	70
E	
EISNER, Petr	43
F	
FÁBER, Jan	70
FÁBER, Tomáš	37, 40, 43, 44, 45, 46, 56
FÁBER, Vojtěch volař z Týna, syn Františka Fábery sedláka a Kateřiny dcery Vojtěcha Lály sedláka, manželka Alžběta dcera Josefa Sklouze nádeníka z Pašovic a Marie rozené Šedivé z Pašovic	70
FEITL, Josef nar. 13. 2. 1850, otec Feitl Jan mistr stavitelský z Týna, syn Jana Feitla krejčovského mistra a Marie dcery Tomáše Kamlacha polního hospodáře z Týna, matka Monika dcera Kašpara Louly řeznického mistra a Anny dcery N. Jírka sladovníka v Praze	43
FRANTA, Antonín	39, 41
FRANTA, Emanuel	37, 38, 39, 44, 46, 47, 56, 57, 67, 78
FRANTA, Vojtěch	58, 59
FRANTINA, Josef	70
FREUND, Josef	56, 58, 59, 60
FRIEDRICH, Vojtěch	39, 40, 78
FUČÍK, Václav	39, 46
FÜRST, Josef	67
G	

GNÁDOVÁ, Marie dcera Josefa Gnáda správce pivovaru a měšťana z Budějovic a matky Kateřiny rozené Haslinger z Budějovic	
GOTTSCHALK, Matěj	67
GOTTSCHALK, Vojtěch kupec v Týně, syn Jana Gottschalka rukavičkáře z Loun a matky Anny dcery Matěje Hradeckého z Loun a manželka Anna dcera Josefa Souška mistra řeznického v Týně a Marie dcery Bartoloměje Bachelle mlynáře z Libějic	99
GRAFF, František Eduard	73
GRIMM, František	33, 36, 81, 117
GRIMM, Josef	44, 46, 47
H	
HÁJEK, Emanuel	37, 38, 39, 41, 44, 46, 48, 57, 58, 59, 73, 77,
HÁJEK, Ferdinand	58, 59
HÁJEK, Karel řeznický mistr z Týna, syn Matěje Hájka řezníka z Týna a Marie rozené Souhradové z Týna, manželka Barbora dcera Matěje Kuny řezníka z Týna a matky Marie dcery Antonína Rataje šenkýře z Týna	40, 67
HÁJEK, Matěj měšťan a kupař z Týna, syn Tomáše Žižkovského mlynáře v Týně a Barbory dcery Josefa Šejdy pekaře z Bechyně, manželka Josefa dcera Svobody tkadlece v Týně a Anny dcery Václava Hájka řezníka z Týna	37, 44, 47, 48, 78
HANZAL, Petr	40, 41, 42, 44, 46, 57
HANZLÍK, Antonín krejčovský mistr z Týna, syn Jakuba Hanzlíka krejčího z Týna a Barbory dcery Jana Hrabě z Budějovic, manželka Marie dcera Karla Pixy soukeníka z Týna a matky Johanny dcery Leopolda Metli bednáře z Týna	41, 43, 45
HANZLÍK, Josef nar. 12. března 1850, otec Antonín Hanzlík krejčovský mistr z Týna, syn Jakuba Hanzlíka krejčího z Týna a Barbory dcery Jana Hrabě z Budějovic, matka Marie dcera Karla Pixy soukeníka z Týna a matky Johanny dcery Leopolda	37, 38, 56, 57, 58, 59, 60, 63, 72

Metli bednáře z Týna	
HASELMAN, Jan	69
HAVLÍČEK, Petr	41
HAVLŮ, Jakub	59
HEŘMAN, František	58, 59
HLADÍLEK, Josef	68
HODEK, Cyril	67
HOUŽKA, Jan	70
HOVORA, Jakub lodní vrátný a měšťan v Týně, syn Jana Hovory a Marie dcery Františka Vávry měšťana z Budějovic a manželky Christiny dcery Josefa Souška řezníka a měšťana z Týna a Marie dcery Bartoloměje Rafaele	41, 43, 44, 47
HOVORA, Jan vrátný z Rudovic, manželka Marie dcera Františka Vávry měšťana z Budějovic, syn Jakub Hovora	43, 44, 46, 48
HOVORA, Karel	56, 57, 58, 59, 71, 74, 77
HOYER, Josef	48
HRB, Petr	57, 58, 59, 72, 77
HRDILIČKA, Jan	46
HRUŠKA, František nar. 19. dubna 1851, syn Hrušky Václava sedláka z Hněvkovic, syn Matěje Hrušky sedláka a Marie dcery Vojtěcha Honzy sedláka, matky Marie dcery Františka Dvořáka sedláka z Hněvkovic a Anny dcery Matěje Krůčka sedláka ze Zvěrkovic	69
HUŠÁK	69
CH	
CHALOUPKA, Antonín	68
CHALUPECKÝ, František	39
CHARVÁT, Kašpar	43
CHARVÁT, Vojtěch mistr krejčovský v Týně, syn Jiřího Charváta plavce a Anny dcery Matěje Koláře a manželka Marie dcera Marie Bromové dcery Matěje Broma nádeníka z Týna	39, 42, 83

CHLUP, Josef nar. 15. února 1855, otec Chlup Ludvík syn Matěje Chlupa mistra soukenického v Týně a Anny dcery Jana Puchmajora, matka Anna dcera Josefa Janoucha mistra zednického ve Včelné a Žofie dcery Stárka z Včelné	39
CHLUP, Ludvík syn Matěje Chlupa soukeníka v Týně a Anny dcery Jana Puchmaiera, manželka Anna dcera Josefa Janoucha ve Včelné a Žofie dcery Stárka sedláka z Vídně	68
CHYTRÁČEK, Matěj	74
J	
JANEČEK, Josef sedlář ze Záhoří v týnském okrese, manželka Kateřina Janečková a syn Jan Janeček	70
JEREMIÁŠ, František	39
JEREMIÁŠ, Petr	39, 45
JÍLEK, Josef	67
K	
KABÁTNÍK, František	41, 45
KADERÁBEK, Josef	38
KADERÁBEK, František	38
KADLEC, Josef nar. 7. března 1850, otec Martin Kadlec domkař ze Zvěrkovic, syn Matěje Kadlece a matky Anny dcery Matěje Vandy sedláka ze Zvěrkovic, matka Anna dcera Vojtěcha Bočka nádeníka z Litoradlic a matky Kateřiny dcery Nováka	70
KANTOR, Alois dělník v Kolodějích nad Lužnicí, syn Jana Kantora vysloužilého desátníka, nar. 7.7. 1839 žena Kateřina Řezníčková, vdova po Jakubu Řezníčkovi, dcera Anny Vláškové nar. 1.4.1857	44, 45, 48
KAPLICKÝ, František soukeník v Týně, manželka Josefa dcera Josefa Loma řezníka z Volyně, syn Eduard Kaplický	44, 45, 48
KARÁSEK, Josef	58

KASPR, Josef	37, 38, 45, 46
KAŠ, Matěj	70
KAVKA, Alois	70
KLOBÁSA, Leopold	41, 43
KLOBÁSA, Josef perníkář v Týně, syn Josefa Klobásy řezníka v Týně a Terezie dcery Bartoloměje Tuna z Týna, manželka Marie dcera Matěje Kuny řezníka v Týně a Marie dcery Antonína Piattaie z Týna	41
KLATAPA, František	40
KNIHA, Emanuel	71
KNIHA, Josef	37, 44, 46, 47
KNIHA, Karel nar. 26. března 1853, otec Kniha Leopold zahradník v Týně, syn Antonína Knihy tkadlece a Petronity dcery Matěje Jelínka měšťana v Týně a matka Veronika dcera Jana Klobásy měšťana a hospodského na Malé straně a Marie dcery Kašpara Rybičky měšťana v Týně	70
KNIHA, Leopold zahradník a tabáčník v Týně, syn Antonína Knihy tkadlece v Týně a Petroniky dcery Matěje Jelínka měšťana v Týně, manželka Veronika dcera Jan Klobásy měšťana a hospodského v Týně na Malé straně a Marie dcery Kašpara Rybičky měšťana v Týně	37, 43, 46
KNIHA, Vojtěch městský inženýr	33, 37, 38, 47, 52, 56, 57, 63, 72
KOHOUT, Jan	45
KOLÁŘ, Jan pohlasný v Jarošovickém dvoře, syn Matěje Koláře chalupníka a Anny dcery Václava Bůžka, manželka Eva dcera Anny Fošnbauer dcery Jana Fošnbauera domkaře z Jaroslavic	39
KOLÁŘ, Josef nádeník ze Zvěrkovic, syn Martina Koláře domkaře a Anny dcery Václava Koláře z Pořezan, manželka Anna dcera Vojtěcha Nováka výminkáře z Bečic a Kateřiny dcery Václava Budaře z Třitima	70

KORAL, Václav	37
KOTRČ, Jan	57
KRÁLOVEC, Emanuel	38, 48, 57, 58 71
KRŮČEK, Jan nar. 19. 2. 1850, otec Tomáš Krůček sedlák ve Zvěrkovicích, syn Matěje Krůčka taktěž sedláka ve Zvěrkovicích a matky Kateřiny dcery Matěje Šímy sedláka z Hroznějovic, matka Kateřina dcera Václava Dvořáka sedláka z Albrechtic a matky Kateřiny dcery Jana Hrdličky sedláka z Oudraž	43, 45, 47, 83
KŘEŠŤÁNEK, Tomáš pekařský tovaryš v Týně, syn Jana Křesťánka pekaře v Týně a matky Františky dcery Jana Nedvídky hrnčáře, manželka Mariana dcera Karla Jílka sedláka v Týně a matky Josefy dcery Antonína Plaňanského krejčího v Týně	39, 40, 41, 83
KUČERA František nar. 2. února 1850, otec Ignác Kučera pekař z Koloděje, syn Františka Kučery tesařského mistra a matky Majdalény, matky Karolíny dcery Františka Wurma sládka z Koloděje a matky Anežky dcery Ambrože Hantšekla myslivce z Koloděje	38, 47, 54, 56, 57, 58, 59, 67, 68, 72, 74, 82
KUČERA, Jan nar. 26. dubna 1850, otec Jan Kučera nádeník z Vestce, syn Jana Kučery chalupníka a Marie dcery Josefa Bečváře krejčího z Hrádku, matka Marie dcera Anny Kolářové nádenice z Oudraž, dcery Františka Koláře nádeníka z Oudraž	57, 58, 59
KUČERA, Karel nar. 29. října 1850, otec Kučera Václav polař na Malé straně, syn Františka Kučery tesařského mistra a Marie dcery Karla Malého zahradníka v Týně a matky Terezie dcery Františka Habla knížecího zahradníka v Těšínově a Marie dcery Václava Piláta správce na Hrádku	47
KUČERA, Václav	40, 43, 44, 45, 71
KUNA, Antonín	40, 48
KUNA, Josef	56, 57, 58, 69, 71
KUNA, Leopold	33, 37, 42, 81, 82

měšťan a řeznický mistr, syn Matěje Kuny řezníka a měšťana a Marie dcery Antonína Battaje řezníka z Týna a manželka Marie dcera Josefa Součka měšťana a řezníka z Týna a Marie dcery Bartoloměje Rafla mlynáře z Vodňan	
KUNA, Ludvík	56
KUNA, Matěj nar. 23. února 1850, otec Leopold Kuna měšťan a řeznický mistr, syn Matěje Kuny řezníka a měšťana a Marie dcery Antonína Battaje řezníka z Týna a matky Marie dcery Josefa Součka měšťana a řezníka z Týna a Marie dcery Bartoloměje Rafla mlynáře z Vodňan	44, 45, 48, 78, 81
KUNA, Václav řeznický mistr v Týně a manželka Anna dcera Václava Křepelky myslivce z Hněvkovic	33, 37, 42, 78, 81, 82, 95
KUNSTOVNÝ, František kožešník z Týna, syn Matěje Kunstovného kožešníka z Týna a Terezie ze Strunkovic, manželka Josefa dcera Jana Čalouna mlynáře z Hněvkovic a Marie rozené dcery Vojtěch Žižkovského z Týna	40
L	
LEV, MUDr. Antonín	36, 56, 57, 58, 59, 82
LHOTSKÝ, Josef	57, 58, 59
LIŠKA, Jan švec z Křtěnova, manželka Eva dcera Josefa Smrže sedláka z Litoradlic	57, 58
LIŠKA, Josef	38
LIŠKA, Vavřinec cihlář na Malé straně, syn Jana Lišky ševce z Křtěnova a Evy dcery Josefa Smrže sedláka z Litoradlic, manželka Eleonora dcera Matěje Urbana zahradníka na Malé straně a Anny dcery Ondřeje Kárníka tkadlece	39, 40, 43, 45, 46
LOM, Arnošt	59
LOM, Hynek	42, 44, 45, 46
LORENC, Čeněk	57
LÖSNER, Eduard	72
LOULA, Antonín mistr řeznický v Týně, syn Josefa Louly řeznického mistra	44, 46

z Týně a Marie dcery Františka Neuhausera řezníka, manželka Rosalie dcera Josefa Fučíka domkaře z Dražic a Rosalie dcery Josefa Pintnera ševce	
LOULA, František řeznický mistr a hospodář v Týně, syn Josefa Louly řeznický mistr v Týně a Marie dcery Matěje Neuhausera řezníka z Netolic, manželka Tereza dcera Jana Kreuza hospodář na Malé straně a Filipíny dcery Malého provazníka v Týně	39, 40, 41, 42, 43, 46, 69, 80, 99
LOULA, Jakub řeznický mistr v Týně, syn Josefa Louly řeznického mistra v Týně a Kateřiny dcery Tomáše Keše měšťana ve Veselé, manželka Antonie dcera Josefa Kreuze mistra řeznického v Bechyni a matky Františky rozené Hošek mistra tesařského z Bechyně	37, 40, 43 46, 47
LOULA, Jan nar. 29. srpna 1853, otec Loula Jan řezník a měšťan v Týně, syn Václava Louly řezníka v Týně a Marie dcery Matěje Chrašťanského řezníka v Týně, matka Františka dcera Jan Krištofa Pitschmana polního hospodáře a Veroniky dcery Hantycha	37, 44, 46
LOULA, Josef řeznický mistr v Týně, manželka Kateřina dcera Tomáše Keše měšťana ve Veselé	80
LOULA, Karel nar. 25. ledna 1851, otec Jan Loula řezníka a měšťan v Týně, syn Václava Louly řezníka v Týně a Marie dcery Matěje Chrašťanského řezníka v Týně a matky Františky dcery Christofa Pitschmmana polního hospodáře Litoměřický kraj a Veroniky dcery Václava Hantycha z Valtersdorfu	56, 58, 59
LOULA, Kašpar stávkář z Týna, syn Václava Louly řezníka z Týna a Marie dcery Matěje Chrašťanského řezníka z Týna a manželka Anna dcera Václava Šedivého soukeníka z Týna a Marie dcery Jana Žemličky sedláka z Netěchovic	39, 41, 80
LOULA, Matěj	37, 39, 43, 44, 46, 48, 80
M	

MACÍK, František	71
MACAL, Jan	57
MASÁK, Antonín pekařský mistr z Týna, syn Antonína Masáka šenkýře a polaře z Týna a Kateřiny dcery Václava Kosobuda sedláka a manželky Johannы dcery Františka Kladrubského řezníka a šenkýře ze Zaháje a Kateřiny rozené Renč	78
MAŠEK, Antonín řídící učitel chlapecké školy	33, 37, 46
MAZURA, Josef	70
MÁLEK, Karel	37, 52
MIKEŠ, Václav	68
MIKOTA, Josef	43, 44, 46, 48
MORAVEC, Stanislav	71
MOUCHA, Josef	68
MRÁZEK, František	68
MÜCKE, Čeněk	68
MÜCKE, Jan soukeník v Budějovicích, manželka Barbora dcera Michala Frühduma, syn Karel Mücke ševcovský mistr	68
MÜHLSTEIN, Tomáš nar. 18. září 1853, otec Antonín Mühlstein kovářský mistr v Týně, syn Bartoloměje Mühlsteina kováře v Týně a Františky rozené Hendrich z Libějic, matka Anežka dcera Františka Jílka ševce z Týna a Marie rozené Petrákové z Týna	69
N	
NERUDA, František	37
NEUHAUSER, Matěj	43, 44, 47
NEUVIRT, Václav	56, 57, 59, 60, 88
NĚMEC, František	69
NIKOLAU, Josef kupec z Týna syn Jana Nikolaua ševce z Týna a Anny rozené Hartmann ovocnáře ze Znojma, manželka Rosalie dcera Martina Plaňanského soukeníka z Týna a matky	56, 59

Alžběty dcery Františka Louly řezníka z Týna	
NIKOLAU, Karel obchodník	33, 36, 37, 38, 39, 45, 46, 47, 56, 57, 58, 59, 72, 73, 82
NOVOTNÝ, Matěj nar. 3. června 1850, matka Josefa dcera Tomáše Novotného domkaře z Třitima a Alžběty dcery Jana Welza domkaře v Třitimě	46, 47
O	
OTÝPKA, Hynek	44, 45
P	
PARTAY, Jan provazník z Týna, čtvrtý syn Vojtěcha Partaye postřihače z Týna a Anny rozené Kornalík, chmelaře z Týna a matky Marie dcery Jana Kalce sedláka ze Zvěrkovic a Ann rozené Walek sedlák	45, 46
PAULI, Jan	69
PAVLÁSEK, Vojtěch ševcovský mistr z Týna, syn Jan Pavláška tesařského tovaryše z Přečic a Marie dcery Františka Žemličky z Netěchovic, manželka Marie dcera Františka Moravce polního hospodáře z Koloděje a Marie z Koloděje	39
PAVLÍČEK, Ferdinand	37, 39, 41, 43, 44, 47
PAVLÍČEK, František nar. 31. března 1850, otec František Pavlíček soukenický mistr a měšťan z Týna, syn Matěje Pavlíčka soukenického mistra z Týna a Kateřin dcery Antonína Battaje řezníka z Týna a matky Františky dcery Petra Pixy soukenického mistra a měšťana z Týna a Alžběty dcery Leopolda Metly bednáře z Týna	40, 44
PAVLÍČEK, Jindřich	36, 38, 39, 66, 71, 73
PEJHOVSKÝ, Martin	39, 41
PEJŠA, Jan	56, 59, 60
PELIKÁN, František	36
PIETSCHMANN, Josef kupec	33, 36, 37, 82, 161
PISTORIUS, Karel	37

PIVEC, František	37, 74
PIXA, Jan mydlář z Týna, syn Karla Pixy soukeníka z Týna a Johanny dcery Leopolda Metly bednáře z Týna, manželka Josefa dcera Martina Plaňanského soukeníka z Týna a Alžběty dcery Františka řezníka z Týna	33, 36, 40, 43, 44, 45, 46, 82, 117, 161
PIXA, Vojtěch	37, 38, 39, 40, 47, 56, 57, 58, 77, 78
PLAŇANSKÝ, Antonín perníkář z Týna, syn Antonína Plaňanského řezníka z Týna a matky Františky dcery Matěje Kladrubského z Hluboké, manželka Josefa dcera Jana Havlíčka ševce z Týna a matky Terezie dcery Josefa Starovského kloboučníka z Volyně	56, 59
PLAŇANSKÝ, Arnošt	57, 58, 72
PLAŇANSKÝ, Bohuslav	59
PLAŇANSKÝ, Emanuel	56, 57, 58, 59
PLAŇANSKÝ, František	37, 44, 46, 48
PLAŇANSKÝ, Jan	58
PLAŇANSKÝ, Josef obchodník	33, 37, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 57, 82
PIAŇANSKÝ, Matěj	37, 38, 44, 47, 48, 57, 63
POKORNÝ, Jan kramář z Bukovska, syn Jana Pokorného kramáře z Bukovska a Anny rozené Langovy z Bukovska, manželka Marie dcera Kateřiny dcery Norberta Fixa policajta z Třeboně a Magdaleny	43, 44, 45, 46
POROD, Václav	47
POSTELER, Bedřich	45
PROCHÁZKA, František pekařský mistr, syn Františka Procházky mistra pekařského a matky Barbory rozené Majelové a žena Eleonora dcera Jana Weise mistra sedlářského z Hluboké nad Vltavou a matky Marie dcery Josefa Maška měšťana z Hluboké.	44, 47, 78
PROCHÁZKA, Josef	56, 58, 59, 60
PROKOP, Josef	40
PRŮŠA, Čeněk	41

měšťan a polař v Týně, syn Františka Pruschy učitele v Dolanech a Terezie dcery Josefa Fiedlera učitele z Dolan, manželka Karolína dcera Jana Čapka vyvazovacího komisaře a Gabriely dcery Josefa Zeidlera pána na Střížkově u Benešova	
R	
RATAJ, František	36
RIEGER, Antonín stávkař a nájemník v Týně, syn Alžběty vdovy po Emanuelovi a manželky Johany dcery Šimona Mikoty mistra tesařského a měšťana v Týně a Anny dcery Tomáše Samce mlynáře v Týně	69
RIEGER, František	69
ROSMARIN, Alois	68
ROSOL, Jan	56, 59
RYBIČKA, František nar. 17. března 1850, otec Rybička Martin mlynář a měšťan z Týna, syn Joachima Rybičky mlynáře a měšťana z Týna a Marie dcery Tomáše Samce mlynáře z Týna, matka Marie dcera Josefa Gnáda správce pivovaru a měšťana z Budějovic a Kateřiny rozené Haslinger z Budějovic	36, 37, 38, 39, 48, 56, 57, 58, 59, 73, 77, 79, 82
RYBIČKA, Jáchym	40
RYBIČKA, Martin mlynář a měšťan z Týna, syn Joachima Rybičky mlynáře a měšťana z Týna a Marie dcery Tomáše Samce mlynáře z Týna, manželka Marie dcera Josefa Gnáda správce pivovaru a měšťana z Budějovic a Kateřiny rozené Haslinger z Budějovic	80
Ř	
ŘEPIŠ, František	38, 47, 56, 58
S	
SAIP, Antonín ševcovský mistr z Týna, manželka Kateřina dcera Václava Drobila z Týna	39, 42
SAIP, Eduard	41
SAIP, František ševcovský mistr v Týně, syn Václava Saipa mistra	38, 56

ševcovského mistra a policisty v Týně a Marie dcery Josefa Kadlece tkadlece v Týně, manželka Rosalie dcera Jana Zobala zedníka v Dražici a Anny dcery Matěje Zouzalíka domkaře z Dražic	
SAMEC, František mlynář	33, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 47, 52, 57, 80, 82
SAMEC, Jan	37, 38, 43, 44, 46, 47, 56, 57, 78, 80
SAMEC, Václav	36, 56, 117
SAMEC, Vojtěch	36, 40, 57, 58, 59, 60, 82
SEEMAN, Josef	68
SEIDL, Karel	45
SEYHOVSKÝ, Martin	42
SCHEIFELLE, Antonín	40, 43
SCHMERLING, Anton	27, 80
SCHMIED, MUDr. Josef	69, 112
SCHUSTER, Julius	68
SKLUZÁK, Vojtěch nar. 13. dubna 1854, otec Skluzák Josef ševcovský mistr na Malé straně, syn Vojtěcha Skluzáka nádeníka z Malé strany a Roziny rozené Novákové, matka Anna dcera Vojtěcha Noska krejčího a Kateřiny rozené Šímové	68
SLÁVEK, Tomáš	38
SLEPIČKA, Čeněk	44, 46, 57, 72, 78
SOBOTA, František	74
SOUČEK, František	40, 45, 47
SOUČEK, Josef	40
SRNEC, Adam	56, 58, 59
SRNEC, Jan vrátný a domkař v Týně, syn Tomáše srnce a Marie dcery Vojtěcha Mikoty vrátného, manželka Barbora dcera Matěje Bláhy šafáře v Týně a Veroniky rozené Liška	56, 57, 59, 60
STEINOCHEK, Vojtěch	40, 41
STRNAD, Alois 2. října 1856, otec Strnad František mistr ševcovský z Malé	47, 58, 71

strany, syn Kajetána Strnada ševce z Malé strany a Marie dcery Václava Klobása z Malé strany, matka Eleonora dcera Vojtěcha Drobila ševcovského mistra z Hluboké a Terezie dcery Josefa Šmída z Týna	
STRNAD, František ševcovský mistr z Malé strany, syn Kajetána Strnada ševce z Malé strany a Marie dcery Václava Klobásy z Malé strany, manželka Eleonora dcera Vojtěch Drobila ševcovského mistra v Hluboké a matky Terezie dcery Josefa Šmída skladníka z Týna	58, 59, 72
STRNAD, Jan nar. 19. listopadu 1850, syn Tomáše Strnada soukeníka v Týně, syn Kajetána Strnada ševce z Týna a Marie dcery Václava Klobásy řezníka z Malé strany, matka Marie dcera Josefa Šmída a Kateřiny	67
STRNAD, Josef mistr nar. 17. ledna 1851, stavkařský na Malé straně, syn po Kajetánu Strnadovi mistru ševcovském na Malé straně a Marie dcery Vojtěcha Klobásy řezníka z Malé strany, matka Lucie dcera po Tomáši Šídovi mistr stavkářský na Malé straně a matky Marie dcery Josefa Černého měšťana na Malé straně	74
STRNAD, Leopold	47
STRUSKA, Josef	37, 48, 52, 56
STUHL, Petr učitel třetí třídy na hlavní škole v Soběslavi, syn Karla Stuchla farního učitele v Křešťovicích a Anny dcery Ignáce Pernera měšťana ze Strunkovic, manželka Rosalia dcera Tomáše Mikoty měšťana v Týně a Veroniky dcery Tomáše Samce mlynáře v Týně	42, 72, 83
STUDIHRAD, Jan	69
SUŠER, Jan	69
SUŠER, Petr	69
SUŠER, Prokop	69
SVÁTEK, MUDr. Jan doktor lékařství a ranhojičství, městský lékař v Týně, syn Václava Svátka řeznického mistra ve Vlachově Březí a Anny rozené Křiváčkové, manželka Alžběta dcera Františka	36, 37, 40, 69, 82, 161

Rattaje měšťana a kupce v Týně a Anny dcery Františka Trnky hospodáře	
SVÁTEK, Václav řeznický mistr ve Vlachově Březí a Anny rozené Křiváčkové	79
SVÁTKOVÁ, Marie Anna	79
SVOBODA, Bartoloměj	42, 44, 46, 47, 76
SVOBODA, Jan měšťan z Týna, manželka Terezie dcera Václava Sladkého zahradníka z Týna	56, 59
SVOBODA, Tomáš	44, 46, 47
SVOBODA, Václav polař z Týna nad Vltavou, syn Josefa Svobody zedníka a matky Rozálie dcery Vojtěcha Blažky domkaře a manželka Veronika dcera Jana Procházky sedláka z Temelína a matky Kateřiny dcery Josefa Bartušky chalupníka z Temelína	43, 48
SYROVÁTKA, Vojtěch nar. 23. dubna 1857, otec Syrovátka Josef měšťan v Týně, syn Františka Syrovátky mistra tesařského v Týně a matky Lidmily dcery Josefa Fialy obchodníka z Jistebnice	70
Š	
ŠAFÁŘ, František	70
ŠÍLENÝ, Jan	58, 59
ŠMIDT, František	72
ŠTASTNÝ, Petr	68
ŠVEHLA, Václav	59
T	
TAIRICH,¹⁹⁵ Jakub kožešnický mistr v Týně, syn Vojtěcha Tairicha kožešnického mistra a Anny rozené Kochové z Mohelnice, manželka Terezie dcera Františka Vašty měšťana v Týně a Eleonory dcery Tomáše Samce mlynáře v Týně	39
TIPNER, Petr	40

¹⁹⁵ Za právoplatné u znění jmen se považuje forma zápisu do matriky, ale i zde se u jména Tairich objevují tři varianty psaní v jednotlivých letech a to jsou Tajrich, Tayrich

TITZ, Václav	39, 41, 42
TRAXLER, Konrád	67
TRENDA, František domkař z Třitima, syn Jana Trendy Sedláka z Třitima a Kateřiny dcery Petra Hory sedláka, manželka Josefa Novotná svobodná dcera Tomáše Novotného domkaře v Třitimě a Alžběty dcery Jana Velka domkaře v Třitimě	70
TRENDA, Martin	70
V	
VÁLEK, Hynek	56
VÁLEK, Matěj mistr řeznický v Týně, syn Jana Válka tesařského mistra a Alžběty dcery Mikuláše Lukáše strážmistra, manželka Terezie dcera Karla Vrede postřihovače v Týně a Anny dcery Martina Pitry měšťana v Týně	40
VANĚK, František	45, 58, 59, 71, 72
VAVRUŠKA Václav	69
VESELÝ, Antonín	40
VESELÝ, František měšťan a řeznický mistr z Týna, syn Františka Veselého hospodář a Veroniky rozené Kratochvílové, manželka Josefa dcera Josefa Součka řezníka z Týna a Marie z Libějic	40
VESELÝ, Karel	36, 37, 38, 40, 44, 47, 48, 52, 56, 57, 98
VESELÝ, Matěj	40, 51
VEŠVALD, MUDr. František	56, 69, 122
VICHTA, Josef	45
VLASÁK, Josef	40, 43
VODIČKA, Jakub	47
VODIČKA, Severin mistr truhlářský na Malé straně, syn Václava mistra truhláře a Anny dcery Václava Augustina měšťana v Týně, manželka Marie dcera Václava Svobody mistra tkadlece na Malé straně a Marie dcery Jakuba Trčky mistra ševcovského	39, 41, 43, 44, 46
VOLLER, Jan	68

VORNAY, František	59
VRABEC, Stanislav	67
VRÁTNÝ, Antonín	70
VURM, Václav	58, 59, 71, 72
Z	
ZÁBUŠ, František soused a hostinský v Týně, syn Františka Zábuše měšťana v Týně a Sabiny rozené Šindler sládka v Divném u Soběslavi, manželka Marie dcera Josefa Slavíka sládka ve Včelnici a matky Anny dcery Jakuba Měřičky mlynáře v Týně	40, 83
ZAVADIL, Václav	37, 42
ZELENKA, Jan	56, 57, 58
ZELENKA, Josef měšťan a mlynář v Týně, syn Jana Zelenky mlynáře v Písku a Josefy rozené Blahotové z Písku, manželka Marie dcera Konstantina Vodrážky měšťana a mistra stávkářského v Písku a Kateřiny rozené Totstein ze Strakonice	36, 39, 40, 43, 82
ZELENKA, Václav	39, 40, 78
ZEIS, Jakub	32
Ž	
ŽELEZNÝ, Matěj stavitelský mistr z Týna, syn Jana Železného tesařského mistra a Terezie dcery Josefa Louly řezníka	39, 78
ŽELEZNÝ, Václav statkářský mistr z Týna, syn Jana Železného mistra tesařského z Týna a Terezie dcery Josefa Louly řezníka z Týna, manželka Antonie dcera Tomáše Šídy a stávkáře z Malé strany a Marie dcery Josefa Černého souseda z Malé strany	70
ŽEŽULKA, MUDr Václav	58
ŽEŽULKA, Viktor	38, 58, 59
ŽIŽKOVSKÝ, Václav	36, 41, 43, 44, 47, 117

12. Místní rejstřík

Albrechtice nad Vltavou (okr. Písek)	33, 87
Aš (okr. Cheb)	35
Bečice (okr.CB)	33, 87
Bechyně (okr.Tábor)	50, 52, 88
Bohunice (okr.CB)	33, 87
Březí (okr.CB)	33, 79
Bzí (okr.CB)	33, 87
Čenkov (okr.CB)	139
České Budějovice (okr.CB)	11, 34
Divné (okr. Tábor)	157
Dobšice (okr.CB)	33, 77, 87
Dolní Bukovsko (okr.CB)	49
Doubrava	33, 87
Dražice (okr.Tábor)	148
Hartmanice (okr.CB)	33, 87
Hluboká nad Vltavou (okr.CB)	34, 87
Hněvkovice (okr.CB)	87
Hosty (okr.CB)	33, 87
Hrádek (okr. Klatovy)	147
Hroznějovice, část Hluboké nad Vltavou (okr.CB)	33, 87
Hvozdno, část Dolní Bukovsko (okr.CB)	33, 87
Chotěboř (okr. Havlíčkův Brod)	35
Chrástany (okr.CB)	33, 87
Jaroslavice (okr. Znojmo)	146
Jarošovice, část obce Týna nad Vltavou (okr.CB)	145
Koloděje nad Lužnicí, část obce Týna nad Vltavou (okr.CB)	87
Křtěnov (okr. Blansko)	33, 87

Libějice (okr. Tábor)	142
Litomyšl (okr. Svitavy)	35
Lišov (okr. CB)	34
Litoradlice, část obce Temelín (okr. CB)	35, 87
Louny (okr. Louny)	142
Malá Strana, část obce Týn nad Vltavou (okr. CB)	145
Nezdašov	70
Pašovice, část obce Chrást'any (okr. CB)	87
Požezany (okr. CB)	146
Praha (okr. Praha)	141
Protivín (okr. Písek)	69
Předčice, část obce Týna nad Vltavou (okr. CB)	87
Slavětice, část obce Všemyslic (okr. CB)	33
Smilovice, (okr. CB)	87
Soběslav (okr. Tábor)	83
Strakonice (okr. Strakonice)	155
Strunkovice nad Volyňkou (okr. Strakonice)	147
Střížkov, část obce Struhařov (okr. Benešov)	152
Štipoklasy, část obce Horní Kněžeklady (okr. CB)	33, 87
Temelín (okr. CB)	33, 82, 87
Trhové Sviny (okr. CB)	34
Třitím, část obce Žimutice (okr. CB)	87
Týna nad Vltavou (okr. CB)	11, 33, 34, 35, 26, 51, 52, 66, 76, 77, 78, 79, 80, 87, 127, 161
Údraž (v pramenech Oudraz), část obce Albrechtice nad Vltavou (okr. CB)	146
Včelná (okr. CB)	144
Vestec (okr. Náchod, Nymburk)	146
Vídeň (hlavní město Rakouska)	144
Vlachovo Březí (okr. Prachatice)	155

Volyně (okr. Strakonice)	145
Vranov (okr. Tachov)	140
Všemslice (okr.CB)	33, 87
Všeteč, část obce Všemslice (okr.CB)	33
Záhoří (okr. Písek)	33, 77, 87
Zvěrkovice, část obce Temelín (okr.CB)	87

13. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusila o vypracování studie o dějinách samosprávy v Týně nad Vltavou v letech 1848 až 1918. Navázala jsem na bakalářskou práci, ve které jsem se zaměřila přednostně na problematiku místní samosprávy v Týně nad Vltavou a věnovala jsem se zejména samostatné působnosti obce. V diplomové práci jsem svůj záběr rozšířila v první řadě o přenesenou obecní působnost v Týně nad Vltavou. Nastínila jsem také vývoj okresní úrovně samosprávy v samosprávném okrese Týn nad Vltavou. Detailní rozbor zápisů ze zasedání obecního zastupitelstva mi posloužil k nástinu komunálního hospodářství, budování a rozvoji infrastruktury, záležitostí občanů, obecní policii a dalším.

Důležitým trendem, kterému jsem se také snažila věnovat pozornost, je výzkum obecních elit, jejich složení a jejich podílu v samosprávných orgánech obce. Malý exkurz do sociálního zařazení členů městských orgánů jsem provedla na základě článku Jiří Kořalky „Řemeslnicko – obchodnická elita v čele samosprávy města Tábora v letech 1848 – 1939“¹⁹⁶. Stejně jako v jihočeském Táboře se příslušníci řemeslnické a obchodnické vrstvy poměrně často objevovali v Týně nad Vltavou, ať už to byli radní Josef Pietschmann (kupec), Jan Pixa (mydlář), Vojtěch Denner (sedlár). V obecní radě zvolené roku 1871 najdeme sedláře, mlynáře, pekaře a řezníka. Vedle nich jako příslušník inteligence vystupuje purkmistr MUDr. Jan Svátek. Stejně výsledky ukazují i dosavadní studie, vrstvy řemeslníků a živnostníků si v maloměstském prostředí déle udržely zásadní vliv na komunální politiku a zůstaly (vedle úřednictva a vzdělanostních vrstev) klíčovými články samosprávy.¹⁹⁷

Hlavní část diplomové práce jsem však věnovala přenesené působnosti obce, což byl okruh kompetencí ve kterém byla obec nucena ke spoluúčasti ve věcech veřejné státní správy a která byla upravena přesně říšskými a zemskými zákony. Tyto normy, které byly naprosto nezbytné pro fungování samosprávy v přesně stanoveném právním rámci, jsem se pokusila detailně rozebrat v poslední části své práce. Sestavila jsem na základě průzkumu dobových zákoníků a dalších pramenů právního obsahu přehled jednotlivých zemských zákonů vztahujících se k obecní agendě, protože, jak víme

---

¹⁹⁶ Jiří KOŘALKA: *Řemeslnicko – obchodnická elita*, s. 184- 92.

¹⁹⁷ Lukáš FASORA – Pavel KLADIWA: *Obecní samospráva*, s. 37.

z mnoha studií, vypadala vždy norma a samotná oblast pravomocí, kterou vymezovala, diametrálně odlišně.

Třebaže přes Týn nad Vltavou vedla od středověku významná pozemní i vodní komunikace, z výzkum vyplývá, že důležitým stimulem pro další rozvoj maloměsta bylo napojení na moderní dopravní síť, zvláště železniční a silniční, stejně je tomu tak i v Týně nad Vltavou.¹⁹⁸ Veřejné oslavy v obci měly vždy symbolický význam, ať už se jednalo o narozeniny starosty, výročí panování monarchy, místní honorace nebo oslavu na počest převezení korunovačních klenotů z Vídně do Prahy konanou v srpnu 1867. Byly pro obyvatele výrazem jednoty, velikosti a jistoty. Vrcholem maloměstské sváteční nálady bylo uvítání císaře nebo významné osoby při návštěvě města. Podobně jako ve velkých městech, měly v transformačním procesu směrem k občanské společnosti i v Týně nad Vltavou rozhodující význam spolky. Namísto zřizování nových spolků se v maloměstském prostředí realizovalo zřízení pobočky již existujícího spolku. V Týně to byly pobočky Jednoty pošumavské, Národní jednoty, zkrášlovacího spolku, Občansko – řemeslnické besedy a dalších.¹⁹⁹ V roce 1885 se objevila myšlenka soudce Aloise Gerstenka o založení Pánské besedy, kde by se scházela místní elita (do zakládajícího výboru byli zvoleni notář, okresní tajemník, řídící učitel, lékař, dva obchodníci a starosta).

Na základě profesního zařazení osob zvolených do obecního zastupitelstva, také jejich rodičů a zejména otců, se potvrzuje, že do samosprávných orgánů byli v Týně nad Vltavou po celé sledované období voleni především příslušníci živnostnictva. Mezi hostinskými a různými řemeslníky (soukeníci, tesaři, zedníci, krejčí) se pouze ve třetím voličském sboru objevuje učitel. Osoby s vyšším vzděláním, jako lékaři nebo lékárníci, ale také obchodníci a pravděpodobně zámožnější řemeslníci mistři (řezníci, pekaři, mlynáři) zaujímali nejčastěji postavení v obecní radě a z jejich středu pocházeli také týňští starostové.

V období po první světové válce se podařilo v Týně nad Vltavou obnovit tradici z poloviny 18. století, kdy se do města vrátila vojenská posádka, nejprve rota vozatajstva a o pět let později byla na Malé Straně postavena nová kasárna pro dělostřelectvo. Také úroveň kulturního života pomalu stoupala, v roce 1921 začal fungovat biograf, o čtyři roky později byla vybudována Sokolovna s restaurací a třemi

---

¹⁹⁸ O napojení na železniční síť se obec snažila od roku 1857 a povedlo se jí to až v roce 1897.

¹⁹⁹ Lukáš FASORA – Pavel KLADIWA: Obecní samospráva, s. 38 – 39.

společenskými sály. Výsledkem dlouholeté snahy Musejního spolku bylo v roce 1932 založení Městského muzea, které s přestávkou, od roku 1955 v nových prostorech arcibiskupského zámku, funguje dodnes. Dalším poválečným stimulem byla městská spořitelna, která ve městě vyrostla v roce 1936.²⁰⁰

Jak se soudobá městská společnost v Týně nad Vltavou jevila součastníkům, umožňuje posoudit i spisovatelské dílo místního rodáka Karla Dewetera.²⁰¹

---

²⁰⁰ Martina SUDOVOÁ, *Týn nad Vltavou a Vltavotýnsko*, in: <http://www.tnv.cz/cz/tyn-nad-vltavou/historie-mesta/>.

²⁰¹ Syn arcibiskupského úředníka (1882-1962), jenž prožil své dětství v Týně který oslavil ve svých dílech, jež se zejména mezi dvěma světovými válkami těšila značné čtenářské popularitě.